

13—18 november

Debatter m. m.

	Sid.
Tisdagen den 17 november	
Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning	5
Interpellationer:	
av fru Hamrin-Thorell ang. mödravårdsverksamheten samt bristen på barnmorskor	24
av herr Andersson, Axel Johannes, ang. den ekonomiska situationen för busslinjetrafiken	24
Onsdagen den 18 november	
Skattefrihet för av arbetslöshetsnämnd utbetalat kontantunderstöd, m. m.	26
Avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse	34
Vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar	40
Svar på interpellation av herr Nilsson, Ferdinand, ang. avbetalningshandeln med motorfordon och jordbruksmaskiner	42
Organisationen av riksbankens kontorsnät	47
Om översyn av pris- och kartellagstiftningen, m. m.	60
Svensk forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område inom de s. k. underutvecklade länderna	65
Interpellation av herr Ewerlöf ang. sammansättningen av den svenska FN-delegationen	67

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 18 november	Sid.
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 20, ang. ändrad lydelse av 39 § 1 mom. landstingslagen m. m.	26
Statsutskottets utlåtande nr 140, om vissa fria resor med järnväg för statliga befattningshavare i övre Norrland	26
— nr 141, ang. tillgodoräknande såsom merit av viss tjänstgöring inom svenska kyrkan	26
— nr 142, om tillgodoräknande som merit av viss utlandstjänst ..	26
— nr 143, om anlåtande av de statliga myndigheternas egen per- sonal för utförande av kronans talan	26
— nr 144, om tillstånd för fodervärd att använda kronan tillhörig kallblodig häst för avel	26
— nr 145, ang. statsbidrag till allmänna hamnar och farleder	26
Bevillningsutskottets betänkande nr 57, ang. ändring i kommunal- skattelagen, m. m.	26
— nr 58, ang. viss reformering av avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse	34
— nr 59, ang. skatteavdrag för bidrag till vetenskaplig verksamhet	40
Bankoutskottets utlåtande nr 43, ang. föreskrifter om vissa betal- ningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar	40
— nr 44, ang. organisationen av riksbankens kontorsnät	47
Andra lagutskottets utlåtande nr 42, om översyn av pris- och kar- tellagstiftningen, m. m.	60
— nr 43, om viss översyn i vad gäller utländska medborgare av lag- stiftningen på social- och undervisningsväsendets områden	65
Tredje lagutskottets utlåtande nr 22, ang. befogenhet för kommu- nerna att uppträda såsom sakägare i vattenmål	65
— nr 23, om översyn av naturskyddslagen m. m.	65
Jordbruksutskottets utlåtande nr 37, om svensk forsknings- och för- söksverksamhet på jordbrukets område inom de s. k. underut- vecklade länderna	65
— nr 38, ang. godkännande av 1959 års internationella veteavtal ..	67

Fredagen den 13 november

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Herr *Bengtson* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollet för den 6 innevarande månad.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 318, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Österrike för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 180, med förslag till lag om gränstullsarbete med annan stat, m. m.; och

nr 181, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 16 maj 1958 (nr 295) om sjömansskatt, m. m.

Anmälades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade skrivelse, nr 184, angående muntligt meddelande till riksdagen.

Av nämnda kungl. skrivelse, som nu föredrogs, inhämtades, att Kungl. Maj:t prövat lämpligt, att i den i § 56 riksdagsordningen stadgade ordning till riksdagen gjordes meddelande rörande förhandlingarna om upprättande av en europeisk frihandelsammanslutning, ävensom förordnat, att meddelandet skulle framföras i första kammaren av ministern för utrikes ärendena och i andra kammaren av chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange.

Herr talmannen yttrade, att han i avslutning till den nu föredragna skrivelse

sen finge tillkännagiva, att enligt överenskommelse med hans excellens herr ministern för utrikes ärendena det i skrivelsen avsedda meddelandet komme att lämnas vid kammarens sammanträde tisdagen den 17 innevarande november, vilket sammanträde komme att taga sin början kl. 13.00.

På sedermera gjord proposition beslöts att förevarande kungl. skrivelse skulle läggas till handlingarna.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 39 § 1 mom. landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319) m. m.;

statsutskottets utlåtanden:

nr 140, i anledning av väckta motioner om vissa fria resor med järnväg för statliga befattningshavare i övre Norrland;

nr 141, i anledning av väckta motioner angående tillgodoräknande såsom merit av viss tjänstgöring inom svenska kyrkan;

nr 142, i anledning av väckt motion om tillgodoräknande som merit av viss utlandstjänst;

nr 143, i anledning av väckt motion om anlåtande av de statliga myndigheternas egen personal för utförande av kronans talan;

nr 144, i anledning av väckta motioner om tillstånd för fodervärd att använda kronan tillhörig kallblodig häst för avel; samt

nr 145, i anledning av väckta motioner angående statsbidrag till allmänna hamnar och farleder;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 sep-

tember 1928 (nr 370), m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 58, i anledning av väckta motioner angående viss reformering av avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse; samt

nr 59, i anledning av väckt motion angående skatteavdrag för bidrag till vetenskaplig verksamhet;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med föreskrifter om vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar; samt

nr 44, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning rörande organisationen av riksbankens kontorsnät;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 42, i anledning av väckta motioner om översyn av pris- och kartellagstiftningen, m. m.; samt

nr 43, i anledning av väckta motioner om viss översyn i vad gäller utländska medborgare av lagstiftningen på social- och undervisningsväsendets områden;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av motioner angående befogenhet för kommunerna att uppträda såsom sakägare i vattenmål; samt

nr 23, i anledning av motioner om översyn av naturskyddslagen m. m.; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av väckta motioner om svensk forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område inom de s. k. underutvecklade länderna; samt

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av 1959 års internationella veteavtal.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.08.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Tisdagen den 17 november

Kammaren sammanträdde kl. 13.00.

Justerades protokollen för den 10 och den 11 innevarande månad.

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN** erhöll ordet för att framföra det i Kungl. Maj:ts skrivelse nr 184 avsedda meddelandet och yttrade därvid:

Herr talman! Riksdagen har på olika sätt hållits fortlöpande informerad om utvecklingen av förhandlingarna om ett utvidgat ekonomiskt samarbete i Väst-europa och mellan de nordiska länderna. Vid utrikesdebatten den 10 och 11 mars i år gavs en redogörelse för det dåvarande förhandlingsläget. Utvecklingen efter denna tidpunkt har framför allt präglats av strävandena att åstadkomma en europeisk frihandelssammanslutning omfattande Storbritannien, Danmark, Norge och Sverige samt Schweiz, Österrike och Portugal. Allteftersom förhandlingarna om denna s. k. sjustatsplan fortskridit har också frågan om det fortsatta ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna kommit i ett nytt läge. Denna fråga har bl. a. varit föremål för ingående överläggningar vid Nordiska rådets nyligen avhållna session. Inför utrikesnämnden och riksdagens utrikesutskott har efter hand lämnats redogörelser över förhandlingarnas fortgång och de problemställningar, som för Sveriges vidkommande aktualiserats. Riksdagens ledamöter har också successivt tillställts informativt material i dessa frågor, däribland den s. k. Saltsjöbadsplanen från juli i år som av kommerskollegium utgivits i en svensk version, benämnd »Ut-kast till plan för en europeisk frihandelssammanslutning» samt en artikel ur

Kommersiella meddelanden, som innehåller en del statistiskt material rörande det planerade frihandelsområdet mellan de s. k. yttre sju. Ett förslag till inrättandet av ett nordiskt ministerråd och samarbetsutskott för ekonomiskt samarbete har överlämnats till Nordiska rådet och varit föremål för diskussion vid dess senaste session.

I och med att förhandlingarna om ett frihandelsområde omfattande samtliga OEEC-länder bröt samman vid förra årsskiftet, uppstod en för det fortsatta ekonomiska samarbetet i Väst-europa kritisk situation. Bland länderna utanför sexstatsunionen gjorde sig härvidlag olika meningar gällande. Enligt en uppfattning borde man i detta läge ställa sig helt avvaktande någon tid och i varje fall avhålla sig från initiativ syftande till att återupptaga förhandlingarna. På andra håll ansågs en sådan hållning snarast komma att ytterligare försämra förutsättningarna för en framgångsrik förhandling. I stället borde länderna utanför sexstatsunionen stärka sitt inbördes samarbete i syfte att dels i ekonomiskt hänseende kunna hålla takten med den väntade utvecklingen inom sexstatsmarknaden, dels också genom ett gemensamt uppträdande stärka sin förhandlingsposition.

Redan under Parisförhandlingarna hade det visat sig att de sju länder, som nu förhandlat om en frihandelssammanslutning, i många grundläggande frågor hade likartade uppfattningar. Mot bakgrunden härav tedde det sig naturligt att sedan Parisförhandlingarna avbrutits undersöka förutsättningarna för ett fortsatt och fördjupat samgående. Under vårens lopp inleddes underhandskontakter som snabbt utvecklade sig till att de sju länderna enades om att undersöka möjligheterna för att sinsemellan skapa ett frihandelsområde. En sådan association skulle om möjligt utgöra ett första steg mot fri handel mellan alla västeuro-

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

peiska länder. Avsikten var sålunda inte att skapa något handelspolitiskt block eller att fördjupa de motsättningar, som uppstått genom frihandelsförhandlingarnas sammanbrott. Samtliga sju länder var tvärtom eniga i sin önskan att få till stånd ett multilateralt samarbete omfattande så många länder som möjligt och att underlätta snara förhandlingar med såväl sexstatsunionen som utanför denna stående länder.

Diskussionerna på expertplanet utvecklades snabbt. I mitten av juni förelåg ett utkast till en principöverenskommelse om en frihandelssammanslutning mellan de sju länderna. Denna principöverenskommelse godkändes på ett ministermöte i Saltsjöbaden den 20—21 juli. Ministrarna gav då experterna i uppdrag att med utgångspunkt från principöverenskommelsen utarbeta en konventionstext som skulle vara klar i slutet av oktober eller början av november. Resultatet av experternas förhandlingar skall nu föreläggas ministrarna från de sju länderna vid ett möte här i Stockholm på torsdag och fredag. Eftersom överenskommelse ännu ej uppnåtts på vissa punkter — experterna fortsätter sina förhandlingar om dessa i dag och i morgon — och eftersom det nya ministermötet skall diskutera det föreliggande konventionsutkastet först på torsdag och fredag, kan icke här i alla detaljer lämnas en redogörelse över förhandlingsresultaten.

Planen för frihandelssammanslutningen följer i sina huvuddrag de riktlinjer som var vägledande för de sju ländernas ståndpunkter under Parisförhandlingarna. Man har sålunda i främsta rummet inriktat sig på en överenskommelse om inbördes avveckling av gällande tullar och kvantitativa restriktioner. För att överenskommelsen härom skall få avsedd verkan krävs emellertid också vissa kompletterande bestämmelser om konkurrensreglerna inom området. Några bestämmelser om samordning av exempelvis sociallagstiftningen eller av den ekonomiska och finansiella politiken har inte ansetts behövliga eller önskvärda. Frihandelssammanslutningen bygger på

principen om samarbete utan överstatliga institutioner.

Ett av sjustatsplanens främsta syften är att åter få i gång förhandlingarna om ett frihandelsområde för hela Västeuropa. Detta har bl. a. kommit till uttryck i att man tidsmässigt sökt nära anpassa avvecklingen av tullar och restriktioner till det program som tillämpas inom sexstatsunionen. Sjustatsplanens centrala del, som avser avvecklingen av tullarna, har sålunda utformats på sådant sätt att en 20-procentig tullsänkning skall ske den 1 juli 1960 för hela industriområdet, d. v. s. vid den tidpunkt då de sex genomför sin andra tioprocentiga sänkning. I fortsättningen skall man sedan genomföra tioprocentiga tullsänkningar i nära anslutning till sexstatsunionens regler, så att tullavvecklingen är slutförd senast den 1 januari 1970. Planen förutser emellertid också möjligheten av en snabbare avveckling, vilket exempelvis kan aktualiseras, om de sex skulle besluta sig för att påskynda sin interna tullavvecklingsprocess.

Den vid sidan av tullavvecklingen viktigaste bestämmelsen utgörs av förpliktelsen att avveckla kvarstående kvantitativa importrestriktioner. Reglerna härom innebär, att importkvoterna skall ökas med 20 procent den 1 juli 1960 och därefter med 20 procent per år. Omfattningen av kvarstående restriktioner är emellertid i flera medlemsländer redan nu mycket ringa, och den senaste tidens utveckling inom andra internationella samarbetsorgan såsom GATT och Internationella valutafonden tenderar mot en snabb avveckling av dessa restriktioner. Planens regler om avveckling av importrestriktioner får därför betraktas som minimiförpliktelser och är inte avsedda att inverka på de internationella åtaganden av vidare omfattning, som länderna eljest iklätt sig. Det bör för övrigt understrykas, att det inte är avsikten att inom de sju använda importrestriktioner för att skapa ett preferenssystem mellan medlemsländerna.

Till huvudreglerna om avveckling av tullar och restriktioner har knutits vissa undantagsbestämmelser. Härvidlag är

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

först att konstatera, att för det fall att ett medlemsland råkar in i allvarliga betalningsbalanssvårigheter, det enligt gällande internationella bestämmelser, bl. a. i GATT, har rätt att vidta skyddsåtgärder. Sjustatsplanen kommer inte att medföra någon inskränkning i dessa rättigheter, och även medlemsstaterna emellan skall sålunda dylika skyddsåtgärder vara tillåtna till den del de är nödvändiga för att komma till rätta med en allvarlig betalningskris.

Det må vidare framhållas, att genomförandet av tullsänkingsprogrammet och avvecklingen av importrestriktionerna självfallet kan utsätta vissa sektorer av näringslivet inom ett eller flera medlemsländer för påfrestningar på grund av starkt ökad importkonkurrens. I och för sig är detta den naturliga följden av en ekonomisk integration. Svårigheterna kan emellertid bli av sådan karaktär att de resulterar i en mera omfattande arbetslöshet inom en viss bransch eller inom visst geografiskt område. För sådana fall har det ansetts skäligt att bereda det utsatta landet möjligheter att temporärt begränsa importen eller vidta andra åtgärder med liknande verkan.

Eftersom sjustatsmarknaden kommer att få formen av ett frihandelsområde är det av väsentlig betydelse att de problem, som sammanhänger med varornas ursprung, får en tillfredsställande lösning. Avsikten är att frågan vilka varor som skall ges de förmåner, som frihandelsbestämmelserna innebär, i första hand skall avgöras med en procentregel. Den innebär, att en vara som till minst 50 procent av sitt värde härstammar från något eller några av länderna inom frihandelsområdet, får betraktas som frihandelsvara, berättigad till tullnedsättning och slutligen full tullfrihet. Procentregeln kan emellertid vara komplicerad att tillämpa. För att underlätta ursprungskontrollen har man därför utarbetat omfattande listor över tillverkningsprocesser som, när de äger rum inom ett medlemsland, förvandlar en utifrån kommen utgångsprodukt till en frihandelsvara, som sålunda får åtnjuta en sådan varas alla fördelar.

Vad beträffar de kompletterande bestämmelser, som ansetts erforderliga i fråga om konkurrensreglerna, innebär dessa bl. a. att statliga exportsubventioner, exportregleringar och exportavgifter skall avskaffas. Karteller och andra konkurrensbegränsande åtgärder anses vidare oförenliga med frihandelsområdet i den mån de omintetgör de fördelar, som man väntar av handelshindrens avskaffande, och statliga företag och monopol får inte drivas på ett sätt som medför protektionistiska verkningar mot annat medlemsland.

Även när det gäller etableringsrätten har det ansetts erforderligt att införa vissa bestämmelser av innebörd att restriktioner på detta område, som ger utländska företag och medborgare mindre förmånlig behandling än det egna landets, icke får tillämpas så att de äventyrar de väntade fördelarna av avvecklingen av tullar och handelsrestriktioner. Förhållandena på etableringsrättens område uppvisar rätt betydande olikheter mellan olika medlemsländer. Ur svensk och norsk synpunkt har i detta sammanhang bl. a. frågan om rätten att kontrollera förvärv och innehav av vissa naturtillgångar tillmätts stor betydelse. Sjustatsplanen innehåller emellertid icke några skyldigheter att avskaffa existerande kontrollagstiftning. Endast om tillämpningen i praktiken i ett enskilt fall kan visas äventyra fördelarna av handelshindrens avveckling kan frågan tas upp till konsultationer och klagomål inför ministerrådet.

Ett annat viktigt avsnitt av överenskommelsen avser den gränsdragning som skett mellan vad som skall räknas som jordbruksprodukter och industriprodukter. Härvid har som utgångspunkt tagits gränsdragningen enligt sextatsavtalet. I motsats till detta kommer emellertid åtskilliga med hänsyn till den svenska jordbruksregleringen betydelsefulla produkter, bl. a. bröd och vissa mjölprodukter, att i sjustatsavtalet hänföras till jordbruksprodukter. Dessa skall i sjustatsavtalet inte följa de regler för avveckling av handelshindren, som gäller för industriprodukterna. Mot bak-

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

grunden av målsättningen för jordbrukspolitiken i medlemsländerna och med hänsynstagande till traditionella handelsvägar skall man underlätta en sådan utvidgning av handeln med jordbruksprodukter som ger en skäligen reciprocitet för medlemsländer, vilkas ekonomi till stor del är beroende av export av sådana produkter. Konsultationer rörande utvecklingen av handeln med dessa produkter inom frihandelsområdet skall årligen hållas mellan medlemsländerna.

För att tillgodose berättigade önskemål från de jordbruksproducerande länderna har vidare mellan vissa av medlemsländerna slutits bilaterala avtal. Enligt ett mellan Sverige och Danmark slutet avtal har från svensk sida uttalats, att den svenska jordbrukspolitiken inte tar sikte på någon ökning av den svenska jordbruksproduktionen och att man kan räkna med att den framtida produktions- och förbrukningsutvecklingen kommer att öppna möjligheter för de danska producenterna att bevara sin marknad i Sverige av varor som är av intresse för det danska lantbruket och att få del av en ökning av förbrukningen i Sverige av dessa varor. I detta syfte har man på svensk sida förklarat sig beredd att — med hänsynstagande till det importskydd som det svenska jordbruket har tillförsäkrats enligt gällande riksdagsbeslut — för vissa varor företa sådana justeringar i de svenska införselavgifterna från tidpunkten för handelshindrens avveckling, som kan komma att visa sig nödvändiga. Från denna tidpunkt skall Sverige till Danmark överföra ett belopp motsvarande 60 procent av inkomsterna av de införselavgifter som upptas vid import från Danmark av dessa produkter.

Även på fiskområdet har gränsdragningsproblemet stor betydelse för vissa av medlemsländerna. Önskemål har framförts om en gränsdragning, som skulle innebära bl. a. att fiskkonserver och frysta fiskfiléer behandlas på samma sätt som industriprodukter. För fisk och fiskprodukter, som ej hänförs till industriprodukter, hoppas man speciellt på norsk sida kunna åvägabringa sär-

skilda bestämmelser. Diskussionerna kring hithörande spörsmål har emellertid ännu inte slutförts. Lösningen av problemen på fiskets område kan komma att kompliceras om medlemsländerna företager ändringar av sina nuvarande fiskegränser.

I fråga om de för frihandelssammanslutningen gemensamma institutionerna har man eftersträvat enkla lösningar. Beslutande organ skall liksom inom OEEC vara ett ministerråd med ställföreträdare. De organ, som därutöver kan behövas, avser man att skapa först i den mån behovet uppkommer. Grundregeln är att alla beslut skall fattas med enhällighet, men i vissa fall — såsom när det gäller medgivande till undantag och behandling av klagomål — kan majoritetsbeslut förekomma.

Frågan om de gemensamma institutionernas funktioner har särskilt intresse ur synpunkten av hur uppkommande tvistefrågor och klagomål skall hantearas. Allmänt sett eftersträvas i första hand att de berörda länderna genom inbördes konsultationer skall söka komma till rätta med uppkommande problem. Om konsultationerna icke leder till en för parterna godtagbar lösning kan emellertid frågan tas upp inför rådet. I sådana fall kan det många gånger vara önskvärt att tillkalla en expertkommitté.

I fråga om behandlingen av förekommande klagomål skiljer konventionen mellan sådana, där ett medlemsland brutit mot förpliktelser som det iklätt sig enligt konventionen, och andra, där inga klara förpliktelser föreligger men där likväl intressekonflikter kan uppkomma. I förstnämnda fall kan majoritetsbeslut förekomma för auktorisation av motåtgärder från ett klagande lands sida. I övriga fall däremot kan endast en rekommendation utfärdas med majoritet dock utan påföljd för det fall att rekommendationen icke efterföljs. Till denna redogörelse för den huvudsakliga innebörden av föreliggande förslag till överenskommelse torde här få fogas några allmänna uppgifter rörande justatsmarknaden ur ekonomisk synvinkel.

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

De i sjustatsförhandlingarna deltagande länderna har ett gemensamt drag: de har alla ett intresse av att främja en fortsatt utveckling av världshandeln. Det är därför naturligt, att de velat ge sin överenskommelse en så liberal och utåtriktad karaktär som möjligt. Sjustatsländerna är i ännu högre grad än sexstatsunionen beroende av handeln med länder utanför området. Exporten per capita till länder utanför området utgör för de sju ca 150 dollar medan den för de sex stannar vid ungefär 90 dollar. Handelsutbytet mellan de båda marknadsgrupperingarna kännetecknas av att de sju gentemot de sex uppvisar ett avsevärt importöverskott.

Vid en bedömning av vad sjustatsmarknaden kan komma att innebära för Sveriges utrikeshandel, bör först framhållas, att fördelningen av exporten på olika länder givetvis sammanhänger med storleken av ländernas tullar och andra handelshinder. En förändring av dessa hinder kan komma att väsentligt påverka exportens länderinriktning. Det är därför inte möjligt att bedöma det framtida exportintresset enbart på grundval av den hittillsvarande faktiska utvecklingen. Om man likväl som en utgångspunkt för bedömningen tar det nuvarande läget kan man först och främst konstatera det grundläggande faktum, att Sverige i sin totalhandel med de sju har ett exportöverskott på ungefär 1 miljard kronor, medan handeln med de sex däremot uppvisar ett stort importöverskott.

Om man går närmare in på olika varugrupper, kan först konstateras, att en stor andel av Sveriges export till de sju består av papper och papp. Det är främst den engelska marknaden som här är av intresse. Exporten av tidningspapper möter inga tullhinder, men för övriga pappersvaror bör ett borttagande av de engelska tullarna på 14—20 % innebära att Sveriges konkurrensläge på den engelska marknaden förbättras.

Nästan 60 % av hela den svenska exporten av hel- och halvfabrikat till sjustatsmarknaden består av verkstadsprodukter. Av denna export avsattes emel-

lertid inte mindre än 2/3 motsvarande ett belopp av ca 800 miljoner kronor på den norska marknaden, och härav svarar den redan nu tullfria fartygsexporten för mer än 500 miljoner kronor. Det avskaffande av de åtminstone punktvis höga engelska tullarna på verkstadsprodukter, som sjustatsmarknaden så småningom skulle komma att innebära, skulle förbättra våra möjligheter till ökad avsättning i England. Det kan i detta sammanhang som ett exempel erinras om att den engelska tullen på personbilar f. n. är 30 %.

Även i fråga om järn och stål bör tillkomsten av sjustatsmarknaden för Sveriges del medföra fördelar. Exporten till de sju av järn och stål uppgår redan nu till något mer än 200 miljoner kronor.

När det gäller den svenska hemmamarknadsindustrien kommer naturligtvis upprättandet av ett frihandelsområde mellan de yttre sju att innebära ökad konkurrens för en stor del av denna industri. Av störst betydelse i det sammanhanget är textilindustrien. Vår nuvarande import av textil- och konfektionsvaror från alla länder uppgår till nära 1 miljard kronor. Härav faller närmare 300 miljoner kronor på import från de sju, varav hälften från England.

Utvecklingen av planerna på ett närmare samarbete inom sjustatsgruppen har, som inledningsvis framhållits, medfört att frågan om det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna kommit i ett nytt läge. När förhandlingarna om frihandelsområdet mellan de sju påbörjades i våras, befann sig utredningarna beträffande en gemensam nordisk marknad i sitt slutskede. Sedan början av året pågick vissa kompletterande utredningar på rekommendation av Nordiska rådet. Avsikten var att möjligheterna skulle undersökas för ett mera gradvist genomförande av den gemensamma marknaden med hänsyn till de övergångssvårigheter, som man särskilt på finsk och norsk sida fruktade att marknadsens upprättande skulle komma att medföra.

Resultatet av dessa utredningar lades fram på ett regeringsmöte i Kungälv den

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

11—12 juli. Det stod då klart, att planerna på ett närmare nordiskt ekonomiskt samarbete måste ses mot bakgrunden av de pågående förhandlingarna om ett frihandelsområde mellan de sju. De danska, finska, norska och svenska regeringarna var överens om att planerna på frihandelsområdet mellan de sju och de konsekvenser det kan medföra skapat en ny situation, men man betonade samtidigt betydelsen i detta läge av ett nära ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna av den art som samarbetsutskottet föreslagit.

Rent tekniskt är det naturligtvis möjligt att förverkliga en nordisk tullunion inom ett större frihandelsområde. Detta har klart framgått av det nordiska ekonomiska samarbetsutskottets omfattande utredningar. Utslagsgivande för de faktiska möjligheterna härtill är emellertid å ena sidan de nordiska ländernas egen vilja att upprätta en tullunion inom ett sådant frihandelsområde, å andra sidan de icke-nordiska ländernas inställning till sådana eventuella önskemål.

Otvivelaktigt skulle de nordiska länderna ha varit i en bättre position när det gällt att inom det större frihandelsområdet få upprätthålla ett sådant inbördes handelspolitiskt samgående, som en nordisk tullunion skulle innebära, om denna redan hade varit ett faktum eller om åtminstone ett politiskt beslut fattats om genomförandet av tullunionen innan förhandlingarna om frihandelsområdet påbörjades. Något sådant beslut fanns inte när förhandlingarna inleddes mellan de sju. Det var därför förklarligt att de icke-nordiska länderna redan på ett tidigt stadium av förhandlingarna mellan de sju ställde sig avvisande till tanken att inom ramen för de sju upprätta en nordisk tullunion, som skulle innebära ett annat och snabbare schema för tullavvecklingen inom denna union än inom frihandelsområdet.

Det är främst i Norge som de politiska förutsättningarna tidigare inte funnits för genomförande av en nordisk tullunion. Det möte, som hölls med Nordiska rådets ekonomiska utskott i Fredensborg i augusti, gav liksom diskus-

sionerna på Nordiska rådets sjunde session i Stockholm i början av denna månad klart vid handen att den politiska bakgrunden saknas i Norge även för att genomföra den nordiska tullunionen inom ramen för frihandelsområdet för de sju. Debatten på den senaste råds-sessionen gav också klart belägg för att de politiska förutsättningarna ej heller förefanns i Danmark innan man där fattat ståndpunkt till de västeuropeiska marknadsfrågorna, liksom de ej heller torde föreligga i dagens läge.

Vad Finland beträffar framgick det vid mötet i Kungälv i juli i år att man på finsk sida var beredd att acceptera den då föreliggande planen för en nordisk marknad. Den utveckling som nu ägt rum återverkar naturligtvis i hög grad på Finlands läge. Finland är inte medlem av OEEC och har inte formellt eller reellt deltagit i de pågående frihandelsförhandlingarna mellan de sju. Den finske statsministern gjorde emellertid i Kungälv en deklaration, att därest försöken att skapa ett frihandelsområde inte hade något politiskt syfte utan endast avsåg ett handelssamarbete, hade Finland icke ett mindre intresse än de övriga nordiska länderna för dessa försök. Mot bakgrunden av att omkring en tredjedel av Finlands utrikeshandel faller på sjustatsområdet mot en dryg fjärdedel på sextatsområdet och likaså en fjärdedel på bilaterala länder, är det naturligt att man på finsk sida hyser ett livligt handelspolitiskt intresse för förhandlingarna mellan de sju. Det tillkommer givetvis Finland självt att ta ställning till frågan om ett medlemskap i en eller annan form i frihandelssammanslutningen. Ett positivt ställningstagande skulle från svensk sida hälsas med tillfredsställelse.

I det förslag till den framtida organisationen av det nordiska ekonomiska samarbetet, som förelades Nordiska rådet inför dess senaste session, har samarbetsministrarna framhållit, att frågan om en särskild gemensam nordisk marknad kan aktualiseras vid en ändrad handelspolitisk situation i Europa, liksom om de allmänna förutsättningarna eljest

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

skulle förändras. Den fortsatta utvecklingen bör därför noga följas och möjligheterna och förutsättningarna för genomförandet av en gemensam nordisk marknad bevakas.

De permanenta organ, som samarbetsministrarna föreslagit för det nordiska ekonomiska samarbetet, det nordiska ministerrådet eller — om man så vill — ministerkommittén och det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet, innebär inte tillskapandet av några nya organ. Det är närmast frågan om en fastare organisering av de institutioner som funnits sedan utredningsarbetet startade efter Hargsundsbeslutet 1954.

I den motivering som är knuten till förslaget om inrättandet av de nordiska samarbetsorganen anges exempel på olika samarbetsuppgifter. Bland annat pekas på det handelspolitiska samarbetet, produktionsarbetet, det finansiella och valutamässiga samarbetet, samordningen av den ekonomiska politiken samt samarbetet på forskningens och utbildningens område.

Tillskapandet av de föreslagna organen syftar till att effektivisera det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna. Det är sålunda inte avsikten att inkräkta på det samarbete som redan nu etablerats inom ramen för förefintliga andra nordiska organ.

Det kan med tillfredsställelse noteras, att Nordiska rådet anslöt sig till de nordiska samarbetsministrarnas förslag att ge det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna en fastare organisatorisk form.

Stort intresse knyter sig nu till möjligheterna att åter få i gång förhandlingarna om en frihandelsöverenskommelse för hela Västeuropa. Vid ministermötet i Saltsjöbaden i juli fick experterna i uppdrag, förutom att utarbeta ett konventionsutkast, även att utreda denna fråga. När nu konventionsutkastet är färdigt kommer experterna att gripa sig an med denna andra uppgift. Det är naturligt att så ej kunnat ske tidigare.

När förhandlingar kan komma att återupptas om en frihandelsassociation för hela Västeuropa är ännu omöjligt att

förutse. När så sker är det emellertid av avgörande betydelse att alla parter kommer till förhandlingarna med möjligheter till flexibelt uppträdande och en bestämd vilja att uppnå resultat, även om det måste ske till priset av kompromisser. De sju deklarerade redan vid Saltsjöbadsmötet i juli sin avsikt att försöka underlätta ett snabbt igångsättande av förhandlingar om upprättande av en multilateral association mellan alla OEEC-länder. Någon liknande deklARATION från de sex har ännu ej framkommit.

Att det inte blir någon lätt uppgift att skapa en bas för nya förhandlingar med de sex står fullt klart. Den handelspolitiska situation, som kan uppstå i Europa med å ena sidan sexstatsmarknaden och å andra sidan ett frihandelsområde mellan ett antal utanför de sex stående länder, understryker betydelsen av en fortsatt nära samverkan mellan de nordiska länderna i syfte att främja en utveckling mot en allmän nedbrytning av hindren för utrikeshandeln.

Det är också av vikt att stor uppmärksamhet och förståelse visas de speciella problem, som möter de OEEC-länder vilka inte tillhör vare sig sexstatsmarknaden eller de sju frihandelsområden. Dessa problem behandlades under förhandlingarna om frihandelsområdet i Paris. Betydelsen av ett samarbete med dessa länder inom OEEC har under de senaste åren bl. a. kommit till uttryck i omfattande kollektiva åtgärder till förmån för vissa av dessa länder, innebärande främst avsevärd finansiell hjälp till genomförande av ekonomiska stabiliseringsprogram.

Frihandelsområdet mellan de sju avses bli en öppen klubb, till vilken alla länder kan ansluta sig som är beredda att påta sig förpliktelserna. Traktaten kommer att stå i överensstämmelse med reglerna i GATT-stadgan. Handelsreglerna kommer i princip att avse all import av varor som har sitt ursprung inom området. För jordbruks- och fiskeriprodukter kommer dock speciella regler att gälla, avsedda att underlätta en utvidgning av handeln mellan medlems-

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

länderna. Sjustatsområdets frihandelsvänliga och utåtriktade karaktär framgår bl. a. därav att några tullhöjningar gentemot utanförstående länder inte övervägs som ett led i samarbetet mellan medlemmarna. Ett av planens uttryckliga syften är att bidra till en utveckling av världshandeln och till en fortlöpande avveckling av handelshindren. Däri ligger även en uppslutning kring målsättningen i GATT att allmänt sänka tullnivåerna. Genomförandet av en sådan politik skulle så småningom komma att innebära en naturlig och automatisk utjämning av frihandelsområdesländernas tullnivåer. I den mån skillnaderna i de yttre tullarna sålunda minskar skulle detta medföra att vissa olägenheter som frihandelsområdeskonstruktionen innebär — bl. a. ursprungskontrollen och risken för snedvridning i handeln — försvunne. Det är emellertid väsentligt, att en sådan utjämning främst kommer till stånd genom en sänkning av höga tullar.

Frihandelsområdet för de sju utgör inte något politiskt förbund. Det innefattar inget överstatligt moment. Institutionerna kommer att vara enkla och nära ansluta sig till vad som tillämpats inom OEEC. Dessa principer måste också bli grundläggande för det vidare samarbetet i Europa som vi hoppas skall komma till stånd inom en nära framtid. Ett mera universellt samarbete för handelsnrigörelse förutsätter givetvis också smidiga regler som kan anpassas efter lägets skiftande krav. Det bör emellertid vara möjligt att åstadkomma ett sådant samarbete utan att det behöver inbegripa några politiska bindningar eller begränsa de enskilda ländernas rätt att själva utforma sin utrikespolitik, sin socialpolitik och sin ekonomiska politik i allmänhet.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Den 11 mars i år hade vi senast tillfälle att i riksdagen diskutera vårt läge i förhållande till integrationssträvandena inom Västeuropa. Det skedde framför allt mot bakgrunden av att de

under flera år förda förhandlingarna om ett västeuropeiskt frihandelsområde gått i stöpet och att i och med Romavtalets ikraftträdande sexstatsmarknadens diskriminering av utanförstående stater tagit sin början. Det betonades allmänt att vi i detta läge icke borde förhålla oss passiva. Jag uttalade mig redan då till förmån för ett samarbete i en eller annan form mellan de utanför sexstatsgruppen stående länderna och särskilt mellan de s. k. yttre sex, vilka nu efter Portugals anslutning blivit sju. Jag framhöll att en marknadsgruppering mellan dessa länder visserligen till storleken inte var jämförbar med ett alleuropeiskt frihandelsområde men att den ändock skulle erbjuda en marknad av relativt betryggande storlek och möjliggöra för näringslivet att kalkylera för en marknad som vore tio gånger så stor som vår hemmamarknad. Tillika gav jag uttryck åt den uppfattningen, att ett sådant marknadsarrangemang inte skulle behöva försvåra ett framtida samarbete med de sex utan snarare underlätta möjligheten att slå broar mellan dem och oss samt att ett svenskt initiativ till ett sådant utrednings- och förhandlingsarbete säkerligen skulle välkomnas i vårt land och kanske också ute i Europa.

Det är naturligt att jag från denna utgångspunkt med största tillfredsställelse hälsar det resultat som regeringen nu redovisar. Fastän inte stort mer än ett halvår hunnit förflyta från den debatt, jag nyss berört, står vi nu inte bara inför en principöverenskommelse om eu frihandelssammanslutning mellan de sju länderna utan också inför ett förslag till konventionstext, som om ett par dagar skall underställas ministrar från respektive länder vid möte här i Stockholm. Det är en verklig prestation att de sju länderna på denna korta tid kunnat komma överens i det otal besvärliga frågor som möter i detta sammanhang. På samma gång som man ansluter sig till de liberala tankegångarna inom handelsnriområde, där varje medlemsland har rättighet att även i framtiden driva en så liberal politik som det självt önskar, är man beredd att underkasta sig de för-

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

pliktelser av solidaritet och lojalitet som marknadsorganisationen kräver. Det är en särskild källa till tillfredsställelse, att de svenska deltagarna kommit att spela en framträdande roll vid förhandlingarna. Så t. ex. har samtliga ordförandeposter i de olika arbetsgrupperna beklänts av svenska ämbetsmän. Det är inte mer än rätt att vi ger uttryck åt vår stora uppskattning av handelsministrarnas och hans skickliga medhjälparens insatser för att få överenskommelsen till stånd. Jag begär nog ingen mannamån, om jag bland medhjälparna särskilt nämner biträdande kabinettssekreteraren de Besche.

Till den del förslaget föreligger i färdigställt skick kan jag utan att ingå på detaljer i stort sett ansluta mig till det. De frågor som alljämt står öppna gäller jordbruk och fiske. Av kända skäl föreligger här speciella svårigheter. Då jag inte är närmare insatt i dessa frågekomplex inskränker jag mig till att understryka kravet från vår livsmedelsindustris sida att inte i slutupploppet bli utsatt för en diskriminerande behandling.

Den allt överskuggande frågan blir i fortsättningen att finna vägar, på vilka sexstaterna och sjustaterna kan mötas. Jag tar fasta på de positiva uttalanden i sådan riktning som görs i principöverenskommelsen och regeringsdeklarationen. Redan i somras beslöt ministrarna att samma experter som fått i uppdrag att utarbeta konventionsutkastet skulle samtidigt för regeringarna bereda sådana frågor i förhållande till andra länder, vilka aktualiseras av frihandelsområdets upprättande, och därvid särskilt studera frågan om kommande förhandlingar rörande en mera vidsträckt association. Det är denna uppgift som experterna nu skall gripa sig an efter välförrettat värv med konventionsutkastet.

De senaste månadernas diskussioner inom näringslivet i de olika västeuropeiska länderna har utmynnat i omdömet att det ur både tekniska och ekonomiska synpunkter är nödvändigt att Europa i stället för att växa sig fast i blockbildningar blir förenat i en effek-

tiv, framstegsvänlig, gemensam marknadsorganisation.

Även på det politiska planet inom de sex tycks insikten härom vinna terräng. Vi kunde senast i går läsa i tidningarna att Adenauer inför sitt Londonbesök uttalat att det finns utsikter till en ekonomisk association mellan de sex, de sju och USA samt att han personligen skulle välkomna ett sådant arrangemang.

Det bör vara möjligt att nalkas sexstatsmarknaden med full förståelse för de politiska syften som man vid sidan av de ekonomiska velat uppnå men som samtidigt försvårat anslutning för andra stater till denna marknad. I och för sig är det något stort som sker, när man lyckas skapa samarbetsformer och ett högt mått av enighet mellan nationer som i århundraden bekämpat varandra på slagfälten. En fredlig utveckling mellan dessa nationer är av oskattbart värde även för omgivande länder. Jag säger detta därför att jag på somliga håll tyckt mig finna en viss aggressivitet i inställningen till sexstaterna eller vissa bland dem. Därmed tror jag inte man befördrar möjligheterna att komma överens om det stora frihandelsområdet.

Jag inser väl att det inte blir någon lätt uppgift, som det heter i regeringsdeklarationen, att skapa en bas för nya förhandlingar med de sex. Regeringsdeklarationen säger härom att det blir av avgörande betydelse att alla parter kommer till förhandlingarna med möjligheter till flexibelt uppträdande och en bestämd vilja att nå resultat, även om — som det heter — det måste ske till priset av kompromisser. Jag har ingen annan erinran än att det väl just är kompromisslösningar som redan från början måste sökas. Tiden hastar och skulle bli ännu knappare om den hittills förutsedda fullständiga avvecklingen av tullarna per den 1 januari 1970 skulle å ömse håll förkortas. Diskriminationen mellan blocken skulle då komma att inträffa snabbare och intensivare än näringslivet i de båda grupperna hittills räknat med.

När jag med vad jag nu yttrat velat ge min anslutning till det föreliggande

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

förslaget till upprättandet av en sjustatsmarknad med Sverige som medlem, vill jag samtidigt såsom flera gånger tidigare peka på att den nya marknaden kommer att kräva en följsam ekonomisk politik. Det svenska näringslivet kommer inte att kunna försvara sina positioner och än mindre erövra nya, om vi tillåter oss interna ekonomiska eskapader. En sund finanspolitik, en rörlig penningpolitik, en stabil prishnivå och en väl avvägd skattepolitik kommer att framstå som förutsättningar för att vi skall kunna med framgång hävda oss i den skärpta konkurrens som vi nu ger oss in i. Jag behöver inte säga att jag i dagens läge inte anser dessa förutsättningar uppfyllda. Den nya marknaden torde komma att framtvinga den självdisciplin som behövs.

Härefter återstår mig att säga några ord om den tilltänkta nordiska marknaden. Vart har denna sedan åratals stötta och blötta fråga tagit vägen i samband med förslaget om de sju? Regeringsdeklarationen lämnar besked även härom. Den nordiska marknaden har icke varit tänkt som ett alternativ till de europeiska integrationssträvandena utan som ett led i dessa och skulle kunna stå väl samman med tillkomsten av de sju såsom ett uttryck för allt det som gör en särskilt nära sammanhållning mellan Nordens länder naturlig. Ännu vid utrikesdebatten i mars i fjol intogs från svensk sida en positiv inställning till upprättandet av en nordisk marknad inom en nära framtid. Sedan dess har utredningen om en sådan marknad slutförts. Emellertid har under sommarens lopp vid nordiska förhandlingar både på regeringsplanet och Nordiska rådets plan framkommit att erforderlig enighet inom de nordiska länderna icke stått att vinna och att de icke-nordiska länderna bland de sju ställt sig avvisande. Även om jag lämnar öppet huruvida inte motståndet i det senare hänseendet skulle kunnat övervinnas, måste jag med min kännedom om förhållandena böja mig för att framför allt på grund av det in i det sista kompakta motståndet från det norska näringslivet och den norska politi-

ska oppositionen förutsättningar nu inte fanns för ett positivt beslut om en nordisk marknad. Ehuru själv varm anhängare av tanken på en sådan marknad har jag vid varje tillfälle då frågan diskuterats framhållit som en nödvändig förutsättning att tanken stöddes av en övervägande opinion inom varje land för sig och särskilt av dem som skulle ha att omsätta den i praktiken. Jag tror att jag i det fallet givit uttryck åt en allmän uppfattning inom det svenska näringslivet.

Vid den generaldebatt som inledde Nordiska rådets nyligen avhållna session i Stockholm förekom åtskilliga pessimistiska inslag i fråga om det ekonomiska samarbetet i Norden, sedan planen på en nordisk marknad undanskjutits. Emellertid kom man under rådets behandling av ett förslag från samlagsministrarna om inrättande av ett nordiskt ministerråd och samarbetsutskott för ekonomiskt samarbete tämligen allmänt till den uppfattningen att det alljämt inom ramen för de sju finns en rad betydelsefulla uppgifter för speciell nordisk samverkan på det ekonomiska området, uppgifter som gäller samordning av handelspolitik, produktion, finanser och valuta, ekonomisk politik samt forskning och utbildning. Samarbetsministrarna framhåller rent av att frågan om en särskild nordisk marknad under ändrade betingelser åter kan aktualiseras och att den fortsatta utvecklingen därför bör noga följas och möjligheterna och förutsättningarna för genomförandet av en gemensam nordisk marknad bevakas.

Rådets ekonomiska utskott framhöll vikten av att ett närmare nordiskt samarbete kom till stånd för att tillvarata de nordiska ländernas gemensamma intressen, ett samarbete som ansågs vara av särskild betydelse i samband med strävandena till en friare handel och mot bakgrunden av den hastiga ekonomiska utvecklingen. Utskottet stödde förslaget om inrättande av en permanent ministerkommitté bestående av en minister för varje land såsom ansvarig för samarbetet. I fråga om det föreslagna permanenta samarbetsutskottet nöjde

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

man sig med att uttala att det finge ankomma på ministrarna att till sig knyta erforderlig expertis. Jag har det intrycket att Nordiska rådets session slutade i allmän tillförsikt och positiv vilja att under föreliggande förhållanden göra det mesta möjliga för sammanhållningen i Norden även på det ekonomiska området.

Särskilt för Finlands del är det att beklaga att den nordiska marknaden icke kunnat komma till stånd. Finland hade kommit fram till att anslutning till en nordisk marknad skulle för dess del ha varit en naturlig form för en vidare ekonomisk samverkan västerut. Nu återstår för Finland att överväga om en anslutning i en eller annan form till sjustatsmarknaden kan komma till stånd. Det är att hoppas att man från sjustaternas sida kommer att i möjligaste mån underlätta en sådan lösning.

Likaså är det viktigt att finna former för fortsatt bevarande av Islands anknytning till den nordiska brödrakretsen.

Herr talman, vi står nu inför ett nytt skede som innebär löften för framtiden men också risker. Det steg vi tar går i linje med utvecklingen i världen mot en friare handel inom allt större områden. Vi har knappast något val och skulle inte gärna kunna ställa oss vid sidan. Det är emellertid en styrka att vad som sker har stöd av en tämligen enig opinion. De svårigheter som otvivelaktigt kommer att möta bör då också lättare kunna övervinnas.

Herr AASTRUP (fp):

Herr talman! I det förhållandet att hans excellens utrikesministern velat föredra regeringsdeklarationen i denna kammare finner jag ett belägg för att utrikesministern — churu han i det här sammanhanget hittills hållit sig något i bakgrunden — hänför de handelspolitiska problemen till de angelägnaste spörsmålen inom utrikesdepartementets verksamhetssfär just nu.

Det råder som känt en viss dualism i de svenska statsmakternas behandling

av näringslivets frågor. Jag tillät mig under remissdebatten i januari peka på detta förhållande och de olägenheter detta medförde. I så brydsamma tider — både handelspolitiskt och ekonomiskt — som vi just nu genomlever är det såväl önskvärt som nödvändigt att den allmän-ekonomiska politiken koordineras med handelspolitik och näringspolitik på ett helt annat sätt än vad som nu sker. Vi har ett bevis på denna bristande samordning i de av regeringen framlagda förslagen om skattehöjningar, som man torde kunna förutse kommer att påverka våra svenska företags konkurrenskraft. De inom regeringskretsen, som med stor intensitet deltagit i de förhandlingar för vilka regeringsdeklarationen redogör, har säkerligen mer än en gång haft skäl överväga konsekvenserna för olika företag eller grupper av företag av den anslutning till sjustatsmarknaden som regeringen föreslår, och de har väl då inte kunnat undgå att konstatera att den inhemska kostnadsnivån spelar en betydelsefull roll i dessa sammanhang.

Utrikesministern har med all rätt i sitt anförande pekat på att upprättandet av ett frihandelsområde mellan de yttre sju kommer att innebära ökad konkurrens för en stor del av hemindustrien. Han nämnde särskilt textilindustrin, och det är ju allmänt känt att just textiltfabrikerna — på såvitt jag kan fatta fullgoda skäl — hyser starka farhågor för framtiden. Utrikesministerns något orakelmässiga uttalande på den här punkten tarvar dock, tycker jag, en mera utförlig, kompletterande förklaring beträffande vad regeringen tänker göra just i detta speciella fall. Jag uttalar en förhoppning om att man från regeringens sida är villig att senare i dag återkomma till frågan om textilindustriens troliga besvärigheter och hur dessa skall kunna bemästras. Det skulle nämligen vara en dålig tröst för dem som drabbas att bara säga att *några* ägg måste gå i kras när man skall göra en omelett.

Även exportföretag i många branscher kommer troligen att möta vissa besvärigheter i den integrerade marknaden.

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

Jag skulle därvidlag vilja återknyta till de resonemang jag har fört rörande behovet av samordning mellan den allmän-ekonomiska politiken och handelspolitiken i dess vidsträcktaste bemärkelse.

I höstens remissdebatt framhöll jag några viktiga förutsättningar för att svensk industri och svensk handel skulle kunna hävda sig. Jag framhöll då bl. a. följande:

1) Vår allmänna kostnadsnivå får inte stiga snabbare än i andra västerländska industrisamhällen.

2) Det svenska näringslivet får inte framöver belastas hårdare i fråga om beskattning och sociala utgifter än vad som förekommer i dessa andra länder.

3) Valutareseven måste förstärkas, bl. a. för att bereda utrymme för större kreditinsatser från svensk sida vid exporten, eftersom långfristiga krediter spelar en avsevärd roll i dag i den internationella konkurrensen.

4) En mera elastisk penning- och kapitalmarknad måste eftersträvas för att återföra det svenska ränteläget till en internationellt konkurrenskraftig nivå och samtidigt underlätta företagens kapitalförsörjning till rimliga kostnader.

Jag tycker att dessa fyra punkter har självklarhetens prägel. Men jag hade vid det tillfället — liksom jag har det i dag — svårt att finna att den finanspolitik, som regeringen förordar, och den penningpolitik, som regeringen dirigerar, passar in i detta mönster. Sveriges inlemmande i sjustatsmarknaden och den hårda konkurrensen med sexmaktsunionens stater gör det mer än någonsin tidigare obetingat nödvändigt att hålla vårt eget hus i ordning.

Utrikesministern har säkerligen under de senaste månaderna haft rikliga tillfällen notera och begrunda de villkor, som nu gör sig gällande inom världshandeln. Förefaller det då inte klokt att mot bakgrunden av dessa kända omständigheter och inför så stora omvälvningar, som enligt regeringsdeklarationen förestår, just nu iakta synnerligen stor försiktighet med åtgärder, som utan tvekan kommer att oförmånligt påverka de svenska företagens kostnadsläge? Den anpassning

inom näringslivet som den nya handelspolitiska situationen kräver — en anpassning som regeringen utgår från skall komma till stånd — måste den inte också förutsätta att regeringen ändrar sin inställning till näringslivets problem, måste den inte förutsätta en anpassning även från regeringens sida i fråga om dess allmänekonomiska politik?

Jag tillåter mig av dessa skäl betvivla att det uttalande som återfinnes i slutet på regeringsdeklarationen är realistiskt. Det förefaller mig som om en viss koordination av de enskilda ländernas ekonomiska politik i allmänhet måste komma till stånd, om det ekonomiska samarbetet i Europa — och nu i första hand mellan de sju — skall kunna utvecklas på ett önskvärt sätt. Och detta alldeles oavsett om man arbetar med överstatliga institutioner eller ej. De sju måste, menar jag, ersätta sexstatsmakternas hårda-re, delvis överstatliga, bindningar med en levande insikt om behovet av en viss, och förvisso inte alltför ringa, frivillig harmonisering av respektive länders ekonomiska förhållanden. Endast framtiden kan besvara frågan, huruvida de sju — var och en på sitt håll — skall visa sig mäktiga en sådan omsyn.

Utrikesministern framhåller att riksdagen på olika sätt hållits fortlöpande informerad om utvecklingen av de olika förhandlingar som förts. I fråga om sjustatsmarknaden får måhända detta uttalande betecknas som inte fullt täckande. Riksdagen har av åtskilliga, delvis förställiga, skäl satts i efterhand. Regeringsdeklarationen kan också tolkas som en önskan om en öppen fullmakt för regeringen att agera i deklarationens syfte även i fortsättningen. Det finns emellertid många principiellt viktiga frågor och även massor av detaljspörsmål, som inte gärna kan i nöjaktig grad belysas i en regeringsdeklaration av det här slaget. Jag ställer den frågan om inte regeringen — med tanke på ärendets natur och vikt — bort mera kontinuerligt under sommarens och höstens lopp ha hållit utrikesutskottet och utrikesnämnden orienterade om de olika faserna i förhandlingarna. En sådan fortlöpande kon-

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

takt skulle även ur regeringens synvinkel ha haft större värde än en redogörelse i efterhand.

Jag hälsar emellertid med tillfredsställelse den outröttliga möda och den skicklighet som våra förhandlare ådagalagt, och jag ber att i likhet med herr Ewerlöf särskilt få apostrofera vice kabinettssekreteraren för hans betydelsefulla insatser.

Det bilaterala avtal mellan Sverige och Danmark, som sammanhänger med den svenska jordbrukspolitiken och i vilket från svensk sida förklarats att Sverige till Danmark skall överföra ett belopp motsvarande 60 procent av inkomsterna av de införselavgifter, som upptas vid import från Danmark av dessa produkter, borde enligt min uppfattning redan nu föreläggas riksdagen i en annan form än i en regeringsdeklaration. En detaljgranskning av den överenskommelse om en frihandelssammanslutning mellan de berörda sju länderna, som regeringen tänker ingå, måste självfallet få anstå till dess avtalstexten förelagts riksdagen. I det fallet instämmer jag alltså med herr Ewerlöf.

Jag kan vidare instämma i det konstaterande som görs i deklarationen, att sammanbrottet i Paris i december månad förra året skapade en kritisk situation för det fortsatta ekonomiska samarbetet i Västeuropa. Det förefaller dock — vilket jag redan tidigare framhållit här i kammaren — som om denna utveckling borde ha kunnat förutses. Med sexmaktunionens politiska anstrykning och den tidigt ådagalagda oförenligheten mellan de franska och engelska uppfattningarna förelåg risk just för den schism som sedan uppstod. Det är nu föga givande att gråta över spilld mjölk, men trots allt får väl de nordiska regeringarna påta sig det dryga ansvaret att inte på ett tidigt stadium ha genomdrivit ett beslut om den nordiska marknaden. Eftersom den frågan så nyligen debatterats i Nordiska rådet just i denna sal, skall jag nöja mig med att instämma i det beklagande utrikesministern uttalat över att den nordiska tullunionen

inte var ett faktum när sjumaktsförhandlingarna började.

Sjustatsalliansen kommer — jämfört med de sex — att bli en heterogen skapelse. Den geografiska splittringen är *en* sak, en annan är att alliansen domineras av *en* stor stat, Storbritannien. Detskalde ur jämviktssynpunkt vara lyckligt om en någorlunda lika stark motpol finnes. En sådan motpol skulle den nordiska tullunionen ha kunnat bli. Det är också mindre lyckligt ur de anslutna ländernas synpunkt, menar jag, att engelsk industri inte har den allsidiga omfattning som t. ex. tysk har.

Jag vill varna för att dra så vittgående slutsatser som jag tyckte framskymtade i utrikesministerns anförande, nämligen att fördelningen av exporten på olika länder givetvis sammanhänger med storleken av ländernas tullar och andra handelshinder. Det finns nämligen i fråga om de tyska företagens politik i det uppkomna läget en tendens att utnyttja det tyska övertaget på kostnads- och lönesidan och därmed de större marginaler som den tyska industrien otvivelaktigt arbetar med för att genom en lägre prisättning och långa krediter försöka kompensera förekommande oförmånliga positioner beträffande tullar och liknande hinder. Den aktivitet som visats från franskt, belgiskt och holländskt håll under den senaste tiden varslar också om att inte heller dessa länder vill släppa greppet om sjustatsunionens marknader. Man vill med andra ord både hålla sig kvar inom sjustatsmarknaden och utvidga försäljningsmöjligheterna inom sin egen sexstatssfär. I detta påpekande skall inte intolkas någon kritik från min sida mot denna aktivitet. Den bör i stället utgöra eu sporre till större ansträngningar från vår sida och från de sju.

Storbritanniens klart ådagalagda större — i och för sig naturliga — intresse för samväldeshandeln och, jämfört med framför allt Tysklands, Hollands och Belgiens, vad jag skulle vilja kalla mera flegmatiska inställning till Europahandeln kommer att i motsvarande grad försvaga sjustatsunionen.

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

Det är — däri instämmer jag till fullo med utrikesministern — nödvändigt att få till stånd ett multilateralt samarbete omfattande så många länder som möjligt, men framför allt att skapa ett tillfredsställande modus vivendi visavi sexstatsunionen. Även om vi önskar våra svenska förhandlare all framgång i deras strävan att komma till en godtagbar uppgörelse med de sex, är det — med den bittra erfarenheten av de tidigare förhandlingarna i Paris — berättigat att hysa en viss pessimism om det slutliga resultatet av dessa förhandlingar.

Jag skulle därför — och jag tycker att det framstår som angeläget även ur förhandlingstaktisk synpunkt — vilja rekommendera att man inte i så hög grad framställer sjustatsalliansen som en defensiv förhandlingsorganisation. I stället måste vi inrikta oss på att utveckla denna allians till en »entente cordiale» med stark känsla av samhörighet och obetingad vilja att helhjärtat stödja strävandena till sammanhållning och samarbete.

Det är ur denna synpunkt ett lyckligt initiativ som i dagarna tagits av organisationerna inom det svenska näringslivet, då de nu vill energiskt sprida upplysningar om sjustatsmarknaden.

Man skulle emellertid önska att vi skulle kunna påräkna litet klarare signaler från engelsk sida. Det behövs hårdare trumpetstötar än vad som hittills presterats för att informera den engelska allmänheten och få den engelska affärsvärlden att med större energi än nu ställa om sig för det nya samarbete som här skall etableras mellan de sju.

Vi bör alla utnyttja varandras erfarenheter och kapacitet på olika områden. Av särskilt intresse för Sverige borde vara de finansiella resurser och kunskaper som finns både i Londons city och i Schweiz.

En utveckling i den riktningen står i nära sammanband med den uppfattning jag här framfört om behovet av en harmonisering av de närmast berörda ländernas allmänekonomiska politik. Jag tror också att en sådan harmonisering kan komma att ha sin betydelse för den

associering med de inre sex som är målet för våra strävanden.

Finlands läge i den uppkomna situationen ter sig särskilt från svensk synpunkt bekymmersamt. Om Finland inte ansluter sig till den gemensamma marknaden kommer dess export att tillstramas med den påföljd att levnadsstandarden i Finland troligen sjunker. Det är en utveckling som måste inge de allra största betänkligheter på svenskt håll. Det är givet, såsom utrikesministern säger, att Finland måste självt ta ställning till frågan om ett medlemskap i en eller annan form i frihandelssammanslutningen. Ett positivt beslut skulle hälsas med tillfredsställelse i Sverige, i det uttalandet i regeringsdeklarationen torde alla — med hänsyn till Nordens framtid — vilja helt och fullt instämma.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Tillåt mig först att till den bukett, som de båda föregående talarna här har utskiftat, få foga ett par blommor även från min sida!

Det råder ingen tvekan om att tillfredsställelsen över vad som här har skett är allmän; en utvidgad frihandel måste ju på längre sikt möjliggöra ett absolut uppsving för vårt land. Det är klart att efter sexstatsmarknadens tillkomst trädde problemet om samverkan bland de utanför stående i ett akut läge, och det är väl detta akuta läge som i så hög grad bidragit till att man på så kort tid kommit fram till ett beslut, som naturligtvis i och för sig är av den art att vi helt enkelt träder in i en alldeles ny situation både här och i länderna runt omkring.

I detta sammanhang finns det anledning att instämma i beklagandena över den uteblivna nordiska tullunionen, som avgjort skulle ha haft en stor uppgift att fylla. Alldeles särskilt med hänsyn till Finlands position måste vi beklaga detta, och jag hoppas att bakom det uttalande i regeringsdeklarationen, där man säger att en anslutning av Finland till sjustatsunionen skulle hälsas med tillfredsställelse, också ligger att den svenska rege-

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

ringen på allt sätt söker underlätta en sådan anslutning.

När det sedan gäller sexstatsgruppen är det klart att vi måste göra vad som göras kan för att undvika att ett handelskrig uppstår. Det är tydligt att man inom sexstatsunionen är mycket känslig för vad som här händer och sker, och om man inom svenska kretsar varit överraskad över att man så snabbt kommit till resultat, när det gällt sjustatsmarknaden, så kan vi vara övertygade om att förväningen inte är mindre inom sexstatsunionen. Vi har från vår sida all anledning att söka undvika komplikationer; vi har ju en betydande handel framför allt med Västtyskland och Holland, och det gäller att tillvarata dessa intressen.

Det är att anteckna med tillfredsställelse att man i regeringsdeklarationen går ut ifrån, att en av målsättningarna vid arbetet för sjustatsmarknaden även i fortsättningen måste vara att åstadkomma en enighet mellan de sex och de sju. Under förhandlingarna i Europarådet har man då och då haft tillfälle att lyssna till den opinion, som där kommer till synes från de länder, som nu tillhör sexstatsunionen. Vid den senaste sessionen tyckte man sig ha anledning att lyssna alldeles särskilt till den franske delegaten, som då framförde synpunkter på det fortsatta europeiska samarbetet som man kanske hade anledning att tolka såsom ett mera positivt ställningstagande än tidigare till åtgärder som borde vara förestående, men ett närmare studium ger väl ändå vid handen, att man alltjämt på den sidan är ytterligt tveksam.

Det finns därför all anledning att med intresse hälsa den inställning från västtyskt håll, som här tidigare refererades av herr Ewerlöf. Men när det i regeringsdeklarationen säges ut, att man från svensk sida är beredd att rekommendera ett flexibelt uppträdande — som det heter — med möjligheter till kompromisser, bör kanske i all enkelhet uttalas den meningen, att den positiva inställningen, som i och för sig på allt sätt måste understödjas, ändå inte kan få ta sig det uttrycket, att den ena parten kommer

till förhandlingarna så att säga med säcken full med gåvor, under det att den andra parten — något som det finns anledning att förmoda i detta sammanhang — faktiskt kommer ganska tomhänt. Det som skall komma att ske måste väl ändå innebära, att alla går ut ifrån gemensamma eftergifter, i den mån eftergifter skall förekomma. Jag hoppas, som sagt, att man på regeringshåll är fullt på det klara med den saken.

När det sedan gäller verkningarna av den utvidgade frihandeln för vårt land har mycket ordats om detta tidigare. Det är klart att problem uppstår, såsom skärpt konkurrens inte minst för de produktionsgrenar som har sin inriktning på hemmamarknaden — det kan vi inte komma ifrån. Eftersom jag själv representerar ett område, som i allra högsta grad är beroende av textilindustriens möjligheter, må jag på den punkten få ansluta mig till vad herr Aastrup tidigare här sagt och ytterligare understryka mina betänkligheter på den punkten.

Det är utan tvekan så att det avtal, som här upprättats, kommer att betyda ganska kännbara svårigheter för textilindustrien att hävda sig. Den har under de senaste åren dragits med svårigheter, och den har väl i ganska stor utsträckning dragit konsekvenserna av detta. Det pågår för närvarande en upprustnings- och rationaliseringsprocess inom näringen, som naturligtvis är högst rekommendabel och väl i dagens läge den enda möjliga. Men icke förty fäster jag mig här vid ordvalet i regeringsdeklarationen. Det är ju så, att man i denna med välbehag inhöstar de fördelar, som sjustatsöverenskommelsen kommer att innebära för svensk industri i stort, och att man framhåller de påtagliga vinster av denna överenskommelse, men när man kommer till textilindustrien konstaterar man kort och gott, att den kommer att få svårigheter — punkt och slut.

Jag emotser med intresse om man från regeringsbänken också på den punkten har något ytterligare att säga. Det finns visserligen en klausul i förslaget till stadga, där man säger ut att för de näringsgrupper eller regioner, som

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

tillfälligtvis kommer att få kännning av mer omfattande arbetslöshet, kan man vidtaga speciella skyddsåtgärder. Men det är väl i det sammanhanget närmast en tröst för ett tigerhjärta. Jag skulle tro att för den stora del av vårt folk, som är hänvisad till textilindustrin som förvärvskälla, skulle något mer »kött på benen» vara att hälsa med tillfredsställelse.

Sedan är det naturligtvis en alldeles särskild grupp av företagsamheten, som kommer att få svårigheter. Det är i första hand den småföretagsamhet, som är inställd på hemmamarknadskonsumtion. För dem som bygger och bor ute i glesbygden och dess samhällen har det ju ett alldeles speciellt intresse att kunna hävda småföretagsamhetens konkurrenskraft. Den är i dag i betydande grad handikappad på exportmarknaden, i första hand därför att den saknar den samordning, som är en av förutsättningarna för att den med kraft skall kunna göra sig gällande i konkurrensen. Jag tror att vi i detta sammanhang har anledning att beklaga, att regeringen inte i tid velat utreda frågan hur omställningssvårigheterna skall bemästras, vilka åtgärder som skulle behöva vidtagas och hur man skulle kunna få en effektiv organisation av exporten för just småföretagsamheten.

Tidigare har här påpekats — och det förtjänar att understrykas än en gång — de ökade svårigheter, som uppstår för näringslivet i och med det beslut som fattats och de händelser, som ägt rum och kommer att äga rum i fråga om den ekonomiska politiken. Det är tvevelsutanså, att arbetstidsförkortningen, tjänstepensionen och lönerörelserna tillsammans kommer att utgöra för många företag — och kanske framför allt för de små företagen — ett mycket betydande handikapp just på tröskeln till frihandelsområdet. Jag menar att det vid detta tillfälle finns anledning att särskilt understryka, att samhället effektivt måste medverka till att omställningssvårigheterna bemästras. Det är en rad saker som här kan göras — jag har pekat på några tidigare, men låt mig i alla fall upprepa dem. Det gäller framför allt

kreditförsörjningen. Kanske man på den punkten får pröva vissa former av prioritet för att klara omställningsprocessen. Det gäller vidare kreditgivningen till exporten. Den måste få helt andra former och helt annan omfattning än hittills. Det gäller — som jag nyss sade — att medverka till skapandet av en exportorganisation framför allt för småföretagen.

Jag tror att man sålunda är beredd att acceptera de allmänna principerna för den liberalisering av handeln, som här äger rum, men det kan ändå inte bestriidas, att inom ramen för denna liberalisering måste det ju givas möjligheter, som man ju inte kan avsäga sig eller avvisa, att inom det egna landets ram på ett mycket påtagligt sätt främja företagsamheten. Det kan ju inte strida mot principerna för en liberalisering av handeln, att man sätter företrädarna för exporten ekonomiskt ordentligt på fötter, så att de kan sköta sin uppgift och möta den ökade konkurrensen — en konkurrens som man ju måste gå emot med öppna ögon men som inte behöver betyda, att man skall blunda för de möjligheter man redan har inom ramen för en sådan liberalisering.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp):

Herr talman! När det gäller att skapa ett nytt handelsavtal är det självklart, att det finns många spørsmål, som man bör ta hänsyn till. Arbetet kan ju stöta på stora svårigheter. Som man också förstår av den lämnade redogörelsen är det inte så lätt att sammanjämka många länders olika åskådningar.

I den överenskommelse, som nu håller på att träffas, finns det när det gäller det svenska jordbruket en klausul, som jag tycker förefaller ganska egendomlig. Jag skulle vilja rikta en direkt fråga till hans excellens utrikesministern, om han här i dag inför kammaren kunde lämna en redogörelse för skälet till att man delar upp samma sorts jordbruksprodukter dels på en industrisida och dels på en jordbrukssida. I fråga om den

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

svenska potatisen har man till jordbrukssidan överfört den potatis, som användes för att framställa potatismjöl. Den potatis däremot, av vilken framställles sprit, har man överfört till industrisidan. Jag kan inte förstå, varför man skall dela upp samma sorts vara på två håll.

Jag skulle alltså gärna vilja ha en förklaring till denna uppdelning. Jag kan inte tänka mig att den i stort sett har något med utrikeshandeln att göra, då den vara, som överförs till industrisidan, inte till någon del säljes till andra länder utan helt och hållet användes inom landet. Följaktligen kan man inte gärna från andra länders sida ha något att invända om en uppdelning inte sker.

En tillverkning som är av mycket stor omfattning och betydelse i vårt land är tillverkningen av dextrin och limämnen, som görs av det framställda potatismjölet. Även denna tillverkning har man fört över på industrisidan.

Jag vill, herr talman, såsom de föregående talarna uttala den förhoppningen, att det avtal som håller på att träffas måtte bli gagnande för de stater det berör. Jag vill dock inte underlåta att säga, att enligt de uppgifter, som har stått att få om avtalet, måste detta innebära ett mycket starkt försämrat skydd för det svenska jordbruket. Detta skydd vi nu har måste vi försöka slå vakt om. Vi hör naturligtvis slå vakt om hela vårt näringsliv, men vi får inte utlämna en sådan viktig del som jordbruket i ett handelsavtal, så att man kan jonglera litet med varorna som det passar.

Jag skall inte heller ta upp någon längre tid med att diskutera den återbringning till Danmark som skall ske för de varor man därifrån exporterar hit. Där skall först tas ut en viss importavgift, av vilken sedan 60 procent skall återbäras. Det var kanske nödvändigt att man gick in för den saken för att få Danmark med.

Jag vill sluta, herr talman, med att säga, att jag inte tror det är välbetänkt att offra det svenska jordbruket för att vinna vissa fördelar på andra håll.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**:

Herr talman! Jag har med mycket stort intresse och med tillfredsställelse följt den debatt som har ägt rum här i kammaren och jag konstaterar, att det har varit en mycket utbredd uppslutning kring det förslag om en anslutning till sjustatsområdet som regeringen nu står inför.

Några talare har påpekat, att såväl regeringen som det enskilda näringslivet kommer att ställas inför många nya uppgifter och problem. Det är alldeles självklart att så är fallet, och jag tror inte det är möjligt att på förhand linjera upp något program för hur den ena eller andra gruppen av svårigheter skall mötas.

Jag bara konstaterar att vi har stöd ifrån det svenska näringslivet, som har varit i tillfälle att mycket noga följa förhandlingarna under deras olika faser, och i likhet med herr Aastrup konstaterar jag med tillfredsställelse, att man inom näringslivet visat mycken aktivitet och energi i syfte att möta de nya uppgifter som näringslivet nu ställs inför.

Jag ber också att få understryka, att övergångstiden är så pass lång, att de svårigheter som kommer att möta inte inträder på en gång, utan att det finns ett rådrum för att ta itu med de problem som nödvändigtvis uppstår.

Vad beträffar herr Elofssons inlägg vill jag säga, att jag inte är i stånd att ge några rationella förklaringar till den gräns som uppdragits mellan industrivaror och jordbruksvaror. Gränsen är uppenbarligen i hög grad godtycklig, men det hindrar inte att den kan vara av stor betydelse. Jag tillåter mig att hänvisa till ett svar, som jordbruksministern i dag har givit i andra kammaren på en liknande fråga. Han har där sagt, att »man har allmänt eftersträvat sådana lösningar, att den svenska livsmedelsindustrin icke försätts i ett missgynnat läge i förhållande till motsvarande industrier i övriga länder i området på grund av ojämnheter i råvarupriser-

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

na. Detta har främst kommit till uttryck i gränsdragningen mellan industriprodukter å ena sidan och jordbruks- och fiskeprodukter å den andra. Till den del likväl mera kännbara svårigheter i detta hänseende uppkommer får interna anordningar övervägas för att bereda berörda industrier skäligena konkurrensvillkor.»

Det har alltså varit olika rent praktiska intressen, som har tillgodosetts när man dragit denna gräns mellan industri- och jordbruksvaror. Denna gräns har alltså, kan man säga, blivit en kompromissprodukt under förhandlingarnas gång.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! De borgerliga partiernas representanter har här i dag deklarerat, att de i stort sett är nöjda och belättna med det arbete som regeringen har nedlagt för att få till stånd den sjustatsmarknad, som väl blir ett faktum sommaren 1960. Det har dock kunnat spåras vissa bekymmer hos nämnda talare över de negativa verkningar, som man fruktar skall uppstå genom uppkomsten av sjustatsmarknaden. Framför allt herr Aastrup ville bemästra dessa negativa verkningar genom en rigorös ekonomisk samordning över hela linjen, vilket kommer att sluta med att hela udden kommer att riktas mot löntagarna och främst emot arbetarklassen.

Bakom den uppskattande attityden skyntar man emellertid belåtenheten hos de stora kapitalistiska koncernerna i vårt land, som egentligen är de, vilka styrt oss in i detta andra stora handelsblock som nu uppstår i Västeuropa.

Borta med vinden är därmed också den nordiska tullunionen. Det blir ingalunda — som många söker göra gällande — något harmoniskt tillstånd i Västeuropa i de ekonomiska och politiska relationerna mellan staterna. Uppenbart torde väl vara att ett handelskrig mellan sexstatsmarknaden och den blivande sjustatsmarknaden kommer att etableras och utvecklas. Talet om att man genom bildandet av sjustatsgruppen lätt-

re skall kunna nå en överenskommelse med sexstatsgruppen är nog bara ett utslag av illusionsmakeri, såvida man inte tänker kapitulera inför de villkor som sexstatsunionens främsta och mäktigaste medlemsstat, Västtyskland, kommer att uppställa.

Det blir inte något s. k. europeiskt frihandelsområde, utan i stället uppstår i Västeuropa tvenne handelsblock. Motsättningarna mellan Storbritannien, Frankrike och Västtyskland är en av huvudanledningarna till att strävandena att få till stånd ett gemensamt västeuropeiskt frihandelsområde inte har kunnat förverkligas. Sexstatsmarknaden har stärkt de västtyska monopolens ekonomiska och politiska expansionssträvanden, den saken kan ingen förneka. De brittiska monopolerna måste vidtaga motåtgärder, och sjustatsmarknaden är ett av resultatet. De mindre staterna har mer eller mindre tvingats in i densamma, däribland vårt lilla land med sin deklarerade alliansfria utrikespolitik.

De små staternas och främst de små företagens ställning belyses rätt utmärkt i en artikel i tidningen Företagaren, som är organ för Svenska företagares riksförbund. Dess medarbetare i Amsterdam, Göran Gauffin, skriver i denna artikel, ur vilken jag skall be att få citera några korta stycken, bland annat: »Man söker efter alla möjligheter till kryphål undan de förpliktelser som Europa-fördragets olika klausuler medförde. Det var symptomatiskt att Holland i sista stund backade ut från den västeuropeiska luftfartsunionen.» Vidare skriver han: »Man hyser i Holland ingen tvekan om att inte de små staterna kommer att få sitta emellan i de två framtida ekonomiska maktblocken, vare sig de ligger inom de sex eller inom de sju. Det är ju förutsägelser som man också redan gjort i Sverige. Inom storindustrien fruktar man t. ex. en kompakt fransk-tysk övervikt, liksom Sverige inom sjustatsgruppen räknar med brittisk dominans. Inom blocken finns också talrika exempel på separata bilaterala karteller, när det gäller Sexland framför allt mellan tyska och franska industriföretag.

Om upprättande av en europeisk frihandelssammanslutning

Det gamla krigsbarnet Benelux, som — efter vad man nu kan förmoda — aldrig lär komma att helt förverkligas, får svårt att hävda sig bredvid de större kamraterna.»

Allt detta är naturligtvis riktigt. Vissa uttalanden härvidlag visar, trots den deklaration vi har hört, att det även här i vårt land finns mycket stora bekymmer.

Man har i årtal talat om handelns liberalisering, och det är nog en del här i dag som egentligen menar, att Sverige skulle vara på väg mot en liberalisering. Så är inte fallet. Resultatet är i stället tillkomsten av handelsblock och en diskriminering av handeln med främst de socialistiska staterna. Det torde nog vara svårt att försöka förneka ett sådant uppenbart faktum.

Naturligtvis finns det sådana som menar att utvecklingen av den västeuropeiska integrationen är ägnad att lösa marknadsproblemet och att man därmed gör den socialistiska marknaden överflödig. Ja, en del av de stora monopolen kan givetvis vidga sin marknad på bekostnad av sina kapitalistiska konkurrenter och genom exploatering av stora områden i Afrika. Detta är en företeelse som inte heller de svenska monopolen står främmande för. Men i det långa loppet kommer marknadsproblemen att skärpas och kampen om avsättnings- och råvarumarknader jämte investeringsobjekt kommer att stegras. I stället för harmoni kommer antagonismen mellan de kapitalistiska monopolerna att öka i styrka.

Är vi då motståndare till en rationell internationell arbetsfördelning och specialisering? — Nej, ingalunda. Produktionskrafternas väldiga utveckling skapar nämligen de objektiva betingelserna för att häva den nationella isoleringen och skapa en världsmarknad. Men ingen skall inbilla sig, att kapitalismen med sina motsättningar kan uppnå något annat än att ännu mera splittra världen.

Sammanfattningsvis vill jag avsluta mitt anförande på följande sätt: 1) Sveriges anslutning till sjustatsmarknaden innebär, att vi engagerar oss i ett han-

delskrig. 2) De stora monopolerna kommer troligen att klara sig, men detta kommer delvis att ske på bekostnad av den svagare delen av hemmamarknadsindustrien och jordbruket. 3) Vårt lands anslutning till sjustatsblocket minskar möjligheterna till vidgad handel med den socialistiska världsmarknaden. 4) Handelskriget skärper konkurrensen och faran för nedläggning av vissa företag med åtföljande arbetslöshet. 5) En alliansfri utrikespolitik förutsätter bland annat alliansfri handelspolitik. Sveriges anslutning till sjustatsblocket kommer därför att försvara genomförandet av en obunden utrikespolitisk linje.

Detta, herr talman, är några av de allvarliga farhågor jag i korthet velat anföra i anslutning till regeringens lämnade redogörelse.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 180, med förslag till lag om gränstullsamarbete med annan stat, m. m.; och

nr 181, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 16 maj 1958 (nr 295) om sjömansskatt, m. m.

Föredrogos och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 20, statsutskottets utlåtanden nr 140—145, bevillningsutskottets betänkanden nr 57—59, bankoutskottets utlåtanden nr 43 och 44, andra lagutskottets utlåtanden nr 42 och 43, tredje lagutskottets utlåtanden nr 22 och 23 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 37 och 38.

Anmäldes att till kammaren överlämnats

dels Kungl. Maj:ts proposition nr 175, med förslag till förordning angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension, m. m.,

Interpellation ang. mödravårdsverksamheten samt bristen på barnmorskor — Interpellation ang. den ekonomiska situationen för busslinjetrafiken

dels ock Kungl. Maj:ts skrivelse nr 182, med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation.

Den kungl. propositionen och den kungl. skrivelsen blevo nu var för sig föredragna och lagda på bordet.

Interpellation ang. mödravårdsverksamheten samt bristen på barnmorskor

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Bristen på barnmorskor har blivit alltmera kännbar. Inte ens den slutna vården på centrallasaretten och de mindre förlossningshemmen har den tillgång till barnmorskor som erfordras. Allt fler av dessa anstalter måste sålunda stängas, vilket otvivelaktigt förorsakar de blivande mödrarna oro och bekymmer samt minskar den känsla av trygghet, som de har rätt att kunna hysa.

Sedan förlossningsvården i stort sett överflyttats från öppen till slutna vård har barnmorskornas arbetsuppgifter dessutom väsentligt förändrats. Till den verksamhet, som de fortfarande bär huvudansvaret för, hör mödravården, såväl för- som eftervården. Denna fortlöpande kontroll av den blivande moderns hälsotillstånd liksom vården efter förlossningen anses av sakkunskapen såväl inom som utom landet vara av utomordentligt stor betydelse för såväl mor som barn. Vi har i Sverige redan kommit ett gott stycke på väg att bygga upp en god förebyggande mödravård genom barnmorskorna. Men alla är överens om att denna bör vidare utbyggas och intensifieras.

Trots remissinstansernas avstyrkande har emellertid medicinalstyrelsen igångsatt en 6-månaders försökskurs i Göteborg för 16 distriktssköterskor i syfte att utbilda dessa för att handhåva viss mödravårdande verksamhet vid sidan av sina ordinarie arbetsuppgifter. Då någon specialutbildning för denna verksamhet inte ingår i deras ordinarie utbildning måste denna kurs betecknas

som en snabbkurs. Den inger därför starka tvivel om att dessa befattningshavare på ett fullt tillfredsställande sätt skall kunna övertaga mödravården.

Är det statsrådets avsikt att för framtiden medverka till en omläggning av mödravårdsverksamheten från barnmorskorna till distriktssköterskorna, och vilka åtgärder utöver de förekommande ämnar statsrådet vidtaga för att råda bot på den kännbara bristen på barnmorskor?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Interpellation ang. den ekonomiska situationen för busslinjetrafiken

Ordet lämnades på begäran till herr **ANDERSSON, AXEL JOHANNES**, (fp) som yttrade:

Herr talman! Busstrafiken i vårt land befinner sig sedan några år tillbaka i ett läge, som blir allt svårare och svårare. Privatbilismens snabba tillväxt har undan för undan krympt trafikunderlaget, och då dessutom busstrafiken är belastad med mycket höga skatter har trafikens ötväre på många håll knappast några möjligheter att längre fortsätta sin verksamhet. Redan har, och detta gäller främst glesbygderna, linjer lagts ner. På andra håll har man genom att inskränka antalet turer och genom andra drastiska åtgärder sökt hålla trafiken åtminstone nödortfött i gång.

Hur hårt staten belastar busstrafiken framgår av en nyligen publicerad uppgift beträffande det företag, som svarar för linjetrafiken mellan Lycksele och Umeå. Företaget har fyra bussar i gång, och för dessa betalar man en fordons- och drivmedelsskatt på inte mindre än 32 000 kr. Vad detta betyder står i öppen dag. Ett faktum är att många linjer i glesbygderna är i gång endast tack vare stora personliga uppoffringar av ägaren, som tar på sig en orimlig arbetsbörda. En sådan trafik kan hållas i gång endast så länge det nuvarande vagnma-

Interpellation ang. den ekonomiska situationen för busslinjetrafiken

terialet håller ihop. Att anskaffa nya bussar blir i många fall omöjligt, då en ny buss är en affär på bortåt 100 000 kr.

Statistiken ger också en mörk bild av situationen. F. n. finns i vårt land 8 100 bussar. Under 1958 inskränkte sig anskaffningen av nya bussar till 354 stycken, vilket är den lägsta siffran sedan 1933. Under innevarande år är siffran ännu lägre. Under januari—september färdigställdes nämligen endast 264 bussar mot 315 under motsvarande tid i fjol. Det betyder — om man räknar med 1958 års siffror — en nyanskaffning på mindre än 5 procent, eller att bussarna måste hållas i trafik i mer än 20 år innan de utranteras. Ett sådant förhållande kan knappast vara tillrädligt ur trafiksäkerhetssynpunkt och måste vara besvärande med hänsyn till trafikanternas krav på komfort.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har i dagarna i en skrivelse till 1953 års trafikutredning kraftigt understrukt här ovan anförda förhållanden. Den finner att busslinjetrafikens brydsamma läge kräver snabba åtgärder av generell slag. Den första åtgärden måste vara en kraftig skattesänkning, förslagsvis en reducering av fordonsskatten till hälften och brännoljeskatten med minst 10 öre.

Den 10 maj 1957 besvarade kommunikationsministern i andra kammaren en fråga angående busstrafikens läge, och statsrådet meddelade då, att 1953 års trafikutredning övervägde »möjligheten till en separat behandling av dessa frågor». Detta måste betyda, att frågorna ansågs vara mycket angelägna.

Då nu mer än två år förflutit sedan detta meddelande lämnats och då busstrafikens situation under tiden ytterligare försämrats anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få rikta dessa frågor:

1. Är statsrådet beredd att genom förslag om sänkning av fordons- och drivmedelsskatten eller genom andra åtgärder komma busslinjetrafiken till hjälp?

2. Hur långt har 1953 års trafikutredning kommit i fråga om sina överväganden beträffande möjligheterna till en separat behandling av de frågor, som gäller busstrafikens ekonomiska situation?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Anmälades och bordlades en av herr *Carlsson, Eric*, under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 608, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 173, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 juli 1947 (nr 523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.57.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 18 november

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 175, med förslag till förordning angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän tilläggs pension, m. m., hänvisades propositionen, såvitt gällde det under 10 upptagna lagförslaget, till konstitutionsutskottet samt i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts skrivelse nr 182, med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott motionen nr 608, av herr *Carlsson, Eric, m. fl.*

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 39 § 1 mom. landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319) m. m.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statutskottets utlåtanden:

nr 140, i anledning av väckta motioner om vissa fria resor med järnväg för statliga befattningshavare i övre Norrland;

nr 141, i anledning av väckta motioner angående tillgodoräknande såsom merit av viss tjänstgöring inom svenska kyrkan;

nr 142, i anledning av väckt motion om tillgodoräknande som merit av viss utlandstjänst;

nr 143, i anledning av väckt motion om anlitande av de statliga myndighe-

ternas egen personal för utförande av kronans talan;

nr 144, i anledning av väckta motioner om tillstånd för fodervärd att använda kronan tillhörig kallblodig häst för avel; samt

nr 145, i anledning av väckta motioner angående statsbidrag till allmänna hamnar och farleder.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. skattefrihet för av arbetslöshetsnämnd utbetalat kontantunderstöd, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 3 april 1959 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 153, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

2) förordning om ändrad lydelse av 10 § uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272).

I propositionen hade föreslagits, att kontantunderstöd, som utgaves av arbetslöshetsnämnd med bidrag av statsmedel, skulle befrias från beskattning. Detsamma skulle gälla bidrag, vilka enligt vad därom funnes stadgat kunde utgå av allmänna medel till vissa arbetslösa och partiellt arbetsföra m. fl. i samband med utbildning eller omskolning.

I de i anledning av propositionen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I:476, av herrar *Ferdinand Nilsson* och *Jonasson*,

Ang. skattefrihet för av arbetslöshetsnämnd utbetalat kontantunderstöd, m. m. samt II: 582, av herr *Onsjö*, hade hemställt, att riksdagen måtte avslå förslaget i proposition nr 153 om generell skattefrihet för av arbetslöshetsnämnd med bidrag av statsmedel utbetalat kontantunderstöd,

att riksdagen måtte uttala, att arbetslösa med låg skattekraft borde efter prövning enligt kommunalskattelagens bestämmelser om extra avdrag vid nedsett skattekraft erhålla erforderlig skattelindring, samt

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om de sociala förmånernas beskattning i hela dess vidd.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 153,

1) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 10 § uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272);

B) att de likalydande motionerna I: 476, av herrar Ferdinand Nilsson och Jonasson, samt II: 582, av herr *Onsjö*, måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anført och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits, utom av annan,

I) av herrar *Hagberg, Spetz, Gustaf Elofsson, Mattsson, Nilsson* i Svalöv, *Magnusson* i Borås och *Larsson* i Luttra, vilka, under hänvisning till innehållet i de likalydande motionerna I: 476 och II: 582, ansett, att utskottet bort under A 1) och 2) hemställa,

A) att riksdagen måtte, med förklaring att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt i anledning av de

likalydande motionerna I: 476, av herrar Ferdinand Nilsson och Jonasson, samt II: 582, av herr *Onsjö*,

1) för sin del antaga i reservationen infört förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), och

2) antaga i reservationen infört förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272);

II) av herrar *Hagberg, Spetz, Gustaf Elofsson, Söderquist, Mattsson, Nilsson* i Svalöv, *Kollberg, Magnusson* i Borås och *Larsson* i Luttra, vilka ansett, att utskottet bort under B hemställa,

1) att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 476 och II: 582 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om de sociala förmånernas beskattning i hela dess vidd; samt

2) att de likalydande motionerna I: 476 och II: 582 måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! När jag har anslutit mig till de reservationer, som är fogade till detta utskottsbetänkande, är det huvudsakligen av två skäl.

Det första skälet är att jag anser denna ändring i kommunalskattelagen onödig. Sedan det kommunala och det statliga ortsavdraget numera är lika, kan man säga att makar, med tanke på de schablonavdrag som finns, i regel har en inkomst på 4 500 kronor skattefri. Här till kommer att taxeringsnämnden har möjlighet att efter prövning i varje särskilt fall bevilja avdrag med ytterligare 3 000 kronor, därest ömmande omständigheter föreligger. En inkomst på 7 500 kronor kan alltså efter prövning bli helt skattefri; och jag förmodar att ingen i denna kammare anser, att om inkomsten överstiger detta belopp så skall vederbörande vara helt skattefri.

Inte minst de skattskyldiga men givet-

Ang. skattefrihet för av arbetslöshetsnämnd utbetalat kontantunderstöd, m. m.

vis kanske främst taxeringsmyndigheterna har riktat kritik mot att kommunalskattelagarna ändras ideligen, med den påföljden att det är mycket svårt att hålla reda på ändringarna. Jag har själv vid något tillfälle kunnat medverka till att sådana ändringar undvikits, som mest sett ut att vara klåfingrighet; jag tänker exempelvis på den ändring som föreslogs när det gällde deklaration av förmögenhetsförhållandena.

Jag vill peka på en omständighet som visar hur onödigt denna ändring är. Frågan är ju här, om de kommunala bidrag som utbetalas till arbetslösa skall vara skattefria eller ej. Genom utslag i regeringsrätten har det fastställts att dessa bidrag är skattepliktiga, men, ärade ledamöter i denna kammare, kan ni gissa när detta regeringsrättens utslag meddelades? Det var 1934, alltså för 25 år sedan. Man måste säga att det uppenbarligen inte råder någon stress i finansdepartementet när det gäller att rätta till sådant som eventuellt anses vara ett missförhållande.

Jag har personligen den erfarenheten, efter nära nog lika lång tid som ledamot i en prövningsnämnd, att någon fråga om beskattning av dessa bidrag över huvud taget inte har förekommit i skatteminstolarna, vilket jag tror bevisar att i taxeringsnämnderna inte sitter några robotar utan människor som med förstånd använder den myndighet de har. Det rör sig alltså om en fullkomligt onödig ändring i kommunalskattelagarna, och då skall vi inte göra den.

Mitt andra skäl är att denna ändring är principiellt oriktig. Ett bidrag, som ersätter en bortfallen arbetsinkomst, skall enligt min mening och enligt de regler som gäller för våra skattelagar också beskattas. Vi har en lång rad sådana bidrag. I motionen har, vill jag minnas, nämnts familjebidraget vid militärtjänstgöring, men jag kan också ta ett annat exempel. Det bidrag som utgått vid skördeskador ersätter också en bortfallen inkomst, och det skall givetvis beskattas; det finns väl inga delade meningar om den saken. I det fallet ber jag att få hänvisa till det yttrande, som har

avgivits av kammarrätten. Där understrykes starkt det orimliga i att just detta bidrag skall vara skattefritt. Låt mig ta ett exempel. Om ett par makar med folkpension, som uppgår till ungefär 3 600 kronor, dessutom har en arbetsinkomst på 3 000 kronor, alltså en sammanlagd inkomst av 6 600 kronor, blir dessa makar beskattade för hela denna inkomst. Med ett avdrag på ungefär 4 500 à 4 600 kronor får de en beskattningsbar inkomst på 2 000 kronor, d. v. s. 20 skatte-kronor.

Om propositionens och utskottets förslag bifalles, kan det fallet uppstå att en person — vi kan fortfarande säga en gift person — blir helt skattefri, därest han under en del av året haft en arbetsinkomst på låt oss säga 4 500 kronor och under den återstående delen av året haft dels en skattefri inkomst från arbetslöshetskassan och dels kommunala bidrag till ett sammanlagt belopp, som kanske har uppgått till lika mycket som den inkomst han hade under det första halvåret; årsinkomsten har alltså varit 8 000 à 9 000 kronor. Jag undrar, om kammarens ledamöter anser att detta är rättvisa och jämlikhet i taxeringen. I varje fall anser jag, herr talman, att om en sådan ändring som den nu ifrågasatta skall genomföras så bör det ske i ett större sammanhang. Då bör man ta upp frågan om beskattning av dessa bidrag samtidigt som man överväger, hur man bör förfara med andra bidrag som utgår under ungefär likartade förhållanden.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till både reservation nr 1 och reservation nr 2.

Häri instämde herr *Hagberg* (h).

Herr **ERIKSSON** (s):

Herr talman! Om jag tolkade herr Spetz rätt, så var han närmast benägen att betrakta den i propositionen föreslagna ändringen i kommunalskattelagen såsom klåfingrighet. Ja, man måste nog innehåva den ställning som herr Spetz har i det praktiska taxeringsarbetet för att vilja begagna det uttrycket. Jag skulle

Ang. skattefrihet för av arbetslöshetsnämnd utbetalat kontantunderstöd, m. m.

nämligen tro att många av de aktiva taxeringsmännen här i landet har den uppfattningen, att vi ändrar skattelagarna alltför ofta. Men, handen på hjärtat, herr Spetz, nog torde den riktning som herr Spetz företräder vara benägen för flera ändringar i skattelagarna än de ändringar som föreslås från Kungl. Maj:ts sida.

I det förevarande fallet gäller det enligt mitt sätt att se en förenkling av själva skattelagstiftningen, ett genomförande av likställighet i fråga om beskattning av understöd. Det är kammaren säkert bekant att arbetslöshetsunderstöd utgår i olika former. Dels förekommer kontantunderstöd som utlämnas av de kommunala arbetslöshetsnämnderna, dels utgår — i kommuner där det inte finns arbetslöshetsnämnder — ett socialbidrag. Den numera kanske mest tillämpade formen av understöd vid arbetslöshet är slutligen det bidrag som erhålles från arbetslöshetskassor. Såväl bidragen från arbetslöshetskassorna som socialbidragen är skattefria. Det är endast kontantunderstöd, utlämnade genom arbetslöshetsnämnder, som faller under beskattning. Det är inte alldeles säkert att lagstiftarna från början hade tänkt sig den ordningen. Det finns i varje fall ingen föreskrift om att just den sistnämnda formen av understöd skall vara skattepliktig, men i den praxis som utbildats har den blivit det. Jag förmodar att skattemyndigheterna därvid har betraktat kontantunderstödet såsom en ersättning för förlorad arbetsinkomst, som alltså bör beskattas. Jag förmodar också att huvudmotivet för det yrkande, som herr Spetz nu framställde, är just att det gäller en ersättning för förlorad arbetsinkomst, som följaktligen bör beskattas i vanlig ordning. Som ett korrektiv anvisar man närmast beskattningsmyndigheternas möjlighet att med stöd av skattelagarna kunna medge skatenedsättning vid nedsatt skatteförmåga.

Utskottet anser för sin del att det förslag, som framlagts i propositionen, ändå bör av riksdagen kunna antagas, eftersom den tidigare praxis måste verka ganska svärförståelig för dem som erhål-

ler ifrågavarande bidrag. Utskottet anför t. ex. det fallet — det är väl det oftast förekommande — att när en medlem i en arbetslöshetskassa har utnyttjat den bidragsformen till sitt maximum så att han, som det heter, är utförsäkrad — det inträffar vanligen efter fyra, fem månader — och han fortfarande är arbetslös men arbetslöshetsnämnden i hans kommun inte kan erbjuda honom någon form av beredskapsarbete utan lämnar ett kontantunderstöd, så blir det understödet beskattat. Bidraget från arbetslöshetskassan har däremot inte varit beskattat. Den arbetslöse kan ju emellertid knappast sägas ha fått sin skattekraft ökad under den tid av fyra, fem månader som han har gått sysslös, och därför måste han finna det rätt svärförståeligt att han nu skall börja beskattas.

Utskottets majoritet har därför ansett sig böra tillstyrka vad som i detta avseende föreslagits i propositionen.

Vad utredningsyrkandet beträffar säger utskottet, att det inte vill bestrida att det kan vara motiverat att göra en översyn av gällande beskattningsregler på detta område. Herr Spetz nämnde vissa former av bidrag som enligt gängse praxis för närvarande faller under beskattning. Det gäller t. ex. familjebidrag som utgår vid fullgörandet av militärtjänstgöring. Utskottet anser emellertid att den översynen kan, i den mån den kräves, göras utan att riksdagen belastar kanslihuset med ytterligare utredningskrav. I dag behandlas tre ärenden från bevillningsutskottet, som alla utmynnar i en hemställan om skrivelse till Kungl. Maj:t. I pressen och annorstädes har under senare tid höjts krav på att en ny Thorsson skulle framträda för att verkställa en kommittéslakt. Men i det här huset lyssnar vi så föga till sådana varningar att vi, när vi inte kan få våra yrkanden genomförda omedelbart, anstränger oss att vinna bifall till förslag om att riksdagen skall skriva och begära en utredning av frågan. Jag tror att vi bör vara litet återhållsamma med dessa framställningar.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. skattefrihet för av arbetslöshetsnämnd utbetalat kontantunderstöd, m. m.

Herr SPETZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara konstatera att herr Eriksson inte bestrider det principiellt oriktiga i det förslag som framställts, men han försvarar det ur praktisk synpunkt, säger han. Förslaget innebär en förenkling, och av den anledningen förordar han den föreslagna ändringen i kommunalskattelagen.

Jag har knappast någon anledning att ingå i någon polemik mot herr Eriksson, då han menade att förslag om ändringar av kommunalskattelagen kommer i lika hög grad eller kanske i högre grad från annat håll än från regeringen. Ja, herr Eriksson, det är mycket möjligt. Jag har faktiskt inte haft tillfälle att räkna hur många det är från ena eller andra hållet, men det är ingen tvekan om att vad beträffar alla de ändringsförslag som går igenom, kommer initiativet från regeringen.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

När underlaget för propositionen var ute på remiss, framkom betänkligheter från ett flertal instanser. Jag konstaterar att länsstyrelsen i Jönköpings län framhållit, att det enligt dess mening vore principiellt felaktigt att av sociala skäl frikalla vissa inkomster från skatteplikt. Sociala olägenheter av beskattningen skall enligt dess mening undanröjas på annat sätt. Länsstyrelsen i Göteborg är inne på liknande tankegångar. Om bidrag vid arbetslöshet göres skattefria, skulle detta enligt länsstyrelsen innebära att den som under samma beskattningsår uppburit sådant bidrag i någon form och dessutom haft viss arbetsinkomst skulle bli skattefri icke endast för arbetslöshetsbidraget utan även för arbetsinkomsten. Jag nämner dessa länsstyrelser därför att deras målsmän inte torde sakna gamla kontakter i kanslihuset.

På flera håll uttrycker man sig litet mera glidande. Man säger att visserligen talar principiella skäl för det och det, men man kan ju i alla fall gå med på att i det här fallet göra undantag. Jag fäst mig vid att denna ställning intagits av TCO och av SACO. SACO säger rent

ut, att den tillstyrker i avvaktan på samordning av de olika socialpolitiska åtgärderna. TCO efterlyser likaledes en omläggning av beskattningen, föregångnen av en allsidig utredning, alltså en sådan där utredning som herr Eriksson i Uppsala inte tycker vi skall begära så ofta. Något bör vi kanske uppmärksamma herr Erikssons yttrande om att man på propositionens väg skulle vinna likställighet. Ja, det beror på, herr Eriksson, vad man jämför med. Herr Eriksson såsom talesman för utskottet är väl medveten om att mot skattebefrielse för kontanta arbetslöshetsunderstöd talar att arbetsinkomster principiellt är skattepliktiga, även om vissa avsteg har gjorts från principen, och därför förefaller det mig som om det inte vore någon gångbar väg fram mot likställigheten att göra ytterligare avsteg.

Det som principiellt sett är mest tillfredsställande är att man inte gör speciella bestämmelser på ett avsnitt efter det andra utan tar upp problemet i dess helhet.

Jag skall inte fortsätta så värst mycket längre. Jag vill bara säga att ingen — och motionärerna allra minst — vill att man skall beskatta människor som saknar skattekraft, och därför har vi också hänvisat till de möjligheter som lagen ger att befria dem. När man mer och mer är medveten om det principiellt felaktiga i att inte få detta problem löst efter stora linjer, förefaller det egendomligt att man likväl fortsätter att lappa på det sätt som här har skett. Någon skada bör inte kunna ske, om taxeringsnämnderna målmedvetet utnyttjar de möjligheter de har att pröva de enskilda fallen. Under utredningstiden sker således inte någon orätt mot dessa människor, och ingen vill väl att någon orätt skall ske. Men man kommer fram till renare och klarare linjer om frågan tas upp i stort.

Jag vill understryka en sak, som herr Spetz snuddade vid. Det gäller stöd åt jordbrukare, som drabbats av skördeskador. I den mån som dessa bidrag överstiger de omkostnader som jordbrukarna haft i sitt arbete, innebär bidragen in-

Ang. skattefrihet för av arbetslöshetsnämnd utbetalat kontantunderstöd, m. m.
 komst av arbete, och de beskattas också. Jag anmärker inte på den saken. Jag konstaterar bara, att dessa människor, som inte blivit arbetslösa men som kanske under svåra förhållanden har fått utföra ett arbete, som inte givit lön för mödan och som erhåller de bidrag som skördeskadeersättningarna utgör, de skall skatta för dem. Jag menar emellertid, att då skall också annan ersättning för att man inte fått betalt för arbete behandlas på samma sätt. Ur likställighetssynpunkt, herr Eriksson, förefaller det mig som om det skulle vara väl värt att utreda frågan om att lösa detta problem i stort.

Jag ber att få instämma i de yrkanden som herr Spets har framställt.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp):

Herr talman! Jag skulle kunna nöja mig med att instämma i vad herr Spetz anförde, men jag vill bemöta ett uttalande av herr Eriksson i Uppsala. Han sade, att förslaget tillkommit för att taxeringsarbetet skulle förenklas, men jag vill framhålla, att arbetet med dessa deklarationer är det enklaste som finns. Vi som sysslar med saken vet, att de inte innehåller några bilagor eller annat som man har besvär med. Det finns ingenting att förenkla där. Jag tror alltså inte att man skall anföra detta som någon sorts motivering, utan jag anser att när det, som alla vet, är besvärligt att skaffa tillräckligt med pengar till statskassan, då skall man inte schablonisera och ta bort skatteobjekt på den grunden, att eftersom beloppen är skattefria när de utbetalas från en kassa, skall de inte heller vara skattebelagda när de utbetalas från en kommun. Jag tror inte att vi skall slå in på den linjen, utan vi får hålla oss till vad författningen nu säger. Många tror att det är små belopp det gäller, men enligt utskottet var det 6 miljoner kronor år 1958. Skattebortfallet blir kanske större i år — det vet man inte — men redan ett bortfall på 6 miljoner kronor är kännbart både för statskassan och för kommunerna.

Jag tror, herr talman, att här behövs

en verklig översyn. Herr Eriksson i Uppsala sade, att vi inte skall belasta statsverket med flera kommittéer utan i stället försöka minska antalet kommittéer. Det ligger mycket i det. De sociala förmånerna har emellertid en mycket stor spännvidd — jag vill därmed inte ha sagt att de är för stora — och det skulle därför vara angeläget att få till stånd en översyn. Det kan hända att vi finner, att vi inte kan göra några besparingar där, men det kan ändå vara intressant för riksdagens ledamöter och för folket ute i landet att veta att man har undersökt möjligheterna att åstadkomma någonting.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till de två reservationer som är fogade till utskottets betänkande.

Herr ERIKSSON (s):

Herr talman! Jag medger gärna, att den fråga det här gäller egentligen är ganska liten, därför att de kontantunderstöd, som utgår till arbetslösa, har så ringa omfattning. De utges endast i de fall då arbetslöshetsnämnderna inte kan skaffa fram kommunala beredskapsarbeten eller placera vederbörande i statligt beredskapsarbete. När jag därför hör med vilken verklig lidelse herr Ferdinand Nilsson talar, ber jag att få tacka honom för hjälpen. Hans sätt att förstora upp frågan och ge framställningen denna lidelsefulla utformning bör stämman kammaren till att följa utskottet.

Vad jag däremot fäste mig vid och kanske bör ingå i svaromål på är herr Spetz' antydan, att jag skulle ha erkänt, att det vore principiellt riktigt, att ifrågavarande kontantunderstöd ändå beskattades. Jag ber bara att få hänvisa till vad utskottet på den punkten anfört på sidan 7. I det första hela stycket där säger utskottet: »Utskottet är väl medvetet om att mot ett fritagande av de kontanta arbetslöshetsunderstöden från beskattning talar att ersättning för mistad arbetsförtjänst principiellt är skattepliktig inkomst. Det bör emellertid ihågkommas att vissa avsteg från denna princip redan tidigare gjorts i skattelagstiftningen, och utskottet

Ang. skattefrihet för av arbetslöshetsnämnd utbetalat kontantunderstöd, m. m.

anser att inte heller i förevarande fråga de principiella betänkligheterna ensamma bör vara avgörande vid bedömandet. Mot desamma bör ställas de skäl av social och praktisk natur som motiverar skattefrihet och vilka utskottet i det föregående sökt belysa.»

Med den formulering som utskottet här gjort erkänner det principen som sådan men anser att de sociala och praktiska skälen tar över de principiella betänkligheterna. Det är detta som jag helt har velat ansluta mig till.

Jag noterade herr Spetz' lilla reflexion om att han inte visste, huruvida det var oppositionen eller regeringen som kom med de flesta förslagen om ändring i skattelagstiftningen, men att han på säkra grunder kunde utgå ifrån att det i regel var regeringens förslag till ändringar som bifölls. Skall det inte vara så, herr Spetz?

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp) kort genmäle:

Herr talman! När herr Eriksson utförligare än jag redogjorde för utskottets uttalande angående hur splittrad praxis är, när det gäller tillämpning av principen, slog han grundligt undan fötterna för vad han sade i sitt första anförande, då han hävdade att det var ett likställighetskrav att propositionen bifölls. Jag tackar honom för den hjälp han gav mig.

Herr Eriksson förklarade vidare att frågan är av ganska liten betydelse. Ja, herr talman, frågan sönderfaller i två delar. Den ena rör det principiella, som omfattar skattefriheten vid erhållande av stöd från det allmänna vid arbetsbortfall. Även herr Eriksson måste medge att detta är en mycket stor fråga, både principiellt och praktiskt. Vad den andra aspekten beträffar kan jag medge att herr Eriksson har rätt. Vi skall hoppas att den har en ganska ringa praktisk räckvidd. Om Kungl. Maj:ts regering med eller utan anmaning från riksdagen skall ge sig i kast med det stora problemet, frågas om det är nödvändigt att genomdriva propositionens i så fall provisoriska åtgärder på denna punkt. Det förefaller

dock tämligen klart, att eftersom skatten för dessa arbetslöshetsersättningar icke betalas med källskatt utan kommer året efter och eftersom en prövning av vederbörandes skattekraft skall ske i det enskilda fallet, behöver man inte här räkna med några vådor av ett uppskov. Man vill också hoppas att de som har ansvaret för arbetsmarknaden här i landet och de som kommer att ha det skall sköta dessa angelägenheter på ett sådant sätt, att vi inte råkar ut för något större elände i den vägen,, utan att det blir endast undantagsvis och i ganska ringa omfattning, som det kan bli fråga om att ge skatteeftergift. Just ur herr Erikssons synpunkt förefaller det därför rimligt att man inte lappar mera härvidlag och erhåller mer och mer oklara och olikställda bestämmelser utan går in för att lösa frågan i dess helhet.

Herr SPETZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Eriksson ställde till mig en direkt fråga, om jag inte ansåg att det var riktigt att de ändringar som kommer till stånd i skattelagarna sker på förslag från regeringen. Nej, herr Eriksson, det vill jag inte alls vara med om. Jag anser att de ändringar som sker eller kan komma att ske i skattelagarna skall vara grundade på sakliga skäl alldeles oberoende av varifrån förslagen kommer. Om det kommer från en grupp eller medlemmar av riksdagen eller från regeringen, anser jag vara utan betydelse. Förslaget skall behandlas på samma sätt i utskott och i riksdag, och något företräde för regeringen kan jag absolut inte erkänna. Något sådant kan man ej finna motivering för i våra grundlagar eller på annat sätt. Jag har ju också tidigare sagt min mening om en del ändringsförslag som framlagts från regeringens sida.

Sedan citerar herr Eriksson det uttalande av bevillningsutskottet, där utskottet erkänner de principiella skälen mot en ändring, men mot detta hävdar utskottet att de skäl av social och praktisk natur som utskottet menar föreligga väger över.

Som jag trodde att jag visat i mitt förs-

Ang. skattefrihet för av arbetslöshetsnämnd utbetalat kontantunderstöd, m. m. ta anförande, anser jag att dessa praktiska och sociala skäl inte finns. Varken ur social eller ur praktisk synpunkt behövs denna ändring i kommunalskattelagen. Därför väger för mig de principiella synpunkterna över på ett sådant sätt att jag har yrkat avslag på propositionen i denna del.

Herr ERIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är klart att det alltid är fråga om en värdering. Jag är säker på att alla de människor som befinner sig utanför beskattningsmyndigheterna tycker att sociala och praktiska skäl talar för en skattebefrielse. Beträffande de rigorösa bedömningar, som en ledamot i en beskattningsmyndighet alltid tvingas göra, skiljer sig min ståndpunkt väsentligt från herr Spetz'.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Jag vill ansluta mig till vad herr Spetz och herr Ferdinand Nilsson här sagt. Men därutöver vill jag gärna anföra några synpunkter.

Jag vill klart säga ifrån att vi motionärer ingalunda anser, att vi bör pressa fram några ytterligare skatter från människor med låga inkomster — det skulle vara mig fjärran. Här gäller det emellertid en principfråga, och det är ur den synpunkten som vi måste se det hela. Det gäller nämligen människornas likställighet inför lagen. Om man sitter i en taxeringsnämnd och ser hur människorna har det med sina inkomster och på vilket sätt och under vilken tid de förvärvat dem, kan man finna att vissa människor under en relativt kort period tjänat en bra slant. Sedan får de arbetslöshetsunderstöd från arbetslöshetskassan, och så kommer de bidrag det här gäller till. Bidrag exempelvis för skördeskador är skattepliktiga, som herr Spetz var inne på. Understöd, varom här är fråga, måste ses i ett stort sammanhang när man skall bedöma skattekraften. Det måste vara felaktigt, att en människa, som under ett halvår tjänat t. ex. 12 000 kronor och därefter uppbu-

rit arbetslöshetsunderstöd och dessutom erhållit detta bidrag — vilket totalt kanske innebär en inkomst på inemot 20 000 kronor — skall få så stor befrielse från beskattning som här avses. Det är därför nödvändigt att det görs en ordentlig utredning på detta område.

Jag vill än en gång understryka, att därest vederbörande inte har några nämnvärda inkomster utöver detta bidrag, bör han givetvis inte beskattas för bidraget. Det står ju taxeringsnämnderna fritt att bevilja vederbörande ett så stort skatteavdrag, att skatteplikt inte kommer i fråga, och här är det fråga om principen och inte om pengarna.

Herr ERIKSSON (s):

Herr talman! Det exempel som herr Jonasson tog upp kan väl knappast vara hämtat från hans egen erfarenhet av taxeringsarbetet. Han säger att om en person har haft en arbetsinkomst av 12 000 kronor och dessutom får kontantunderstöd av den här typen, skulle kontantunderstödet vara skattefritt. Ja, snälla herr Jonasson, sådana exempel går bara att konstruera i fantasin, de finns absolut inte i verkligheten.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Jag vet inte om herr Eriksson har erfarenhet från praktiskt taxeringsarbete, men det förefaller nog som om herr Eriksson inte har någon större erfarenhet på detta område. Jag måste ju säga, att man i en taxeringsnämnd många gånger ser, att vederbörande haft en inkomst på 12 000 kronor under ett halvår — d. v. s. har haft en god förtjänst en kort tid — och sedan arbetslöshetsunderstöd viss tid, varpå under resten av året dessa kontantunderstöd skulle utgå. Då uppkommer onakligen det förhållandet, som jag gav exempel på.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas sär-

Ang. avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse

skilt angående vardera punkten av utskottets i det nu ifrågavarande betänkandet gjorda hemställan.

I fråga om punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i nämnda punkt hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna, med I betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Spetz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 57 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna, med I betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 57.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande punkten B förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Hagberg m.

fl. vid betänkandet avgivna, med II betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Ferdinand*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 57 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna, med II betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nilsson, Ferdinand*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 61.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Ang. avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 58, i anledning av väckta motioner angående viss reformering av avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

Ang. avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse

1) de likalydande motionerna I: 287, av herr *Gustaf Henry Hansson*, samt II: 357, av herrarna *Darlin* och *Magnusson* i Borås, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t efter företagen utredning måtte förelägga riksdagen förslag till sådan ändring av bestämmelserna om värdeminskingsavdrag för byggnad som inginge i rörelse, att förhållandevis större avdrag finge göras under de första åren efter det byggnaden uppförts; ävensom

2) de likalydande motionerna I: 288, av herr *Aastrup m. fl.*, och II: 358, av herr *Ohlin m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning i syfte att anpassa beskattningsreglerna i fråga om värdeminskingsavdrag i byggnader, som inginge i rörelse, så att större värdeminskingsavdrag kunde göras under de första åren efter uppförandet.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 287 och II: 357 samt de likalydande motionerna I: 288 och II: 358 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att anpassa beskattningsreglerna i fråga om värdeminskingsavdrag å byggnader, som inginge i rörelse, så att större värdeminskingsavdrag finge göras under de första åren efter uppförandet.

Reservation hade avgivits av herrarna *Ericsson* i Kinna, *Eriksson* och *Jansson*, fröken *Ranmark* samt herrarna *Möller*, *Wärnberg*, *Sundström*, *Brandt* i Aspabruk, *Allard* och *Andersson* i Essvik, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

1) att de likalydande motionerna I: 287, av herr *Gustaf Henry Hansson*, samt II: 357, av herrarna *Darlin* och *Magnusson* i Borås, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

2) att de likalydande motionerna I: 288, av herr *Aastrup m. fl.*, och II: 358,

av herr *Ohlin m. fl.*, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **ERIKSSON** (s):

Herr talman! Den fråga, som här har varit föremål för utskottets behandling, gäller en motionsvis framförd hemställan om att en översyn skall göras beträffande värdeminskingsavdragen för byggnader i rörelse. Som framgår av utlåtandet har utskottet delat sig i två delar. Utskottet har under senare tid haft många lottdragningar, och socialdemokraterna har haft otur i lottningen, så att vi ofta i ärendena som kommer tvingas uppträda som reservanter. Så är fallet även i det ärende det här gäller.

Motionärerna har framhållit, att man önskar en översyn av värdeminskingsreglerna för byggnader som ingår i rörelse. Förutom de gamla argumenten för ett större värdeminskingsavdrag eller annan konstruktion av värdeminskingsavdragen har man nu anført, att eftersom landet står i beredskap att ingå i ett större handelssammanhang, bör dessa värdeminskingsavdrag anpassas till vad som kan gälla framför allt i våra grannländer Norge, Danmark och Finland. Otvivelaktigt har man åtminstone i Norge och Danmark en något annan konstruktion av värdeminskingsavdraget. Man tillåter där en hastigare avskrivning från början.

Kammaren känner emellertid väl till den fråga som behandlas i föreliggande utlåtande. För att använda utskottets egen terminologi kan man säga, att det är en gammal bekant. Vi hade frågan uppe till behandling vid 1958 års riksdag, och reservanterna har sagt sig, att egentligen ingenting har inträffat sedan den tiden, som ger anledning att inta någon annan ståndpunkt än för ett år sedan, då man hänvisade till att frågan varit föremål för behandling av 1955 års riksdag i samband med uppmjukningar i företagsbeskattningen.

Vidare anfördes för ett år sedan, att genom införandet av investeringsfonder hade man öppnat nya möjligheter för avsättningar just till byggnader som ingår i rörelse. Eftersom vissa förbätt-

Ang. avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse

ringar och ändringar därvidlag vidtagits under årets riksdag, har förutsättningarna på detta område ökat ytterligare.

Detta är, herr talman, vad som kan anföras från reservanternas sida i detta sammanhang. Det enda nya som har inträffat är den förändrade ställning som landet kan få med hänsyn till en utvidgad handelsmarknad. Denna skulle möjligen kunna ge ett skäl för att man skulle göra vissa ändringar, men skulle vi börja ändra allting som skiljer oss ifrån de länder, med vilka vårt land skall konkurrera och idka handelsförbindelser, då får vi göra om synnerligen mycket. Det gäller då icke bara företagsbeskattningen och de komponenter som ingår i den, utan då får vi också ompröva lönepolitik och socialpolitik och hela det fältet, och det har väl ändå ingen tänkt sig att vi skulle göra.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Reservanternas ärade talesman underströk det förhållandet, som säkerligen inte undgått uppmärksamhet från kammarens ledamöters sida, att uppenbarligen allt fler och fler betänkanterna ifrån bevillningsutskottet har fått sin gestaltning medelst lottens hjälp, och han antydde också indirekt det i och för sig intressanta förhållandet, att ödets gudinna gång på gång synes visa en större förståelse för de synpunkter som den borgerliga oppositionen framför än för de synpunkter som regeringspartiet tillhandahåller. Detta om detta.

Vad nu saken som sådan beträffar har reservanterna, alltså den socialdemokratiska halvan av utskottet, väsentligen uppehållit sig vid vad som tidigare i denna fråga har förevarit, och detta underströks också av herr Eriksson. Man erinrar om den lagstiftning i liberaliserande riktning, som infördes 1955 på företagsbeskattningens område. Man erinrar om att vi hade dessa motioner till behandling vid 1958 års A-riksdag,

då de avstyrktes av bevillningsutskottet och då riksdagen följde utskottet. Bevillningsutskottet hade då hänvisat till lagstiftningen av år 1955 och menat att man borde avvakta hur denna lagstiftning fungerade, då tiden varit alltför knapp för att man skulle kunnat bilda sig någon uppfattning därom. Reservanterna har också erinrat om att vi så sent som vid vårriksdagen i år har beslutat en viss uppmjukning av bestämmelserna om konjunkturinvesteringssonder.

Allt detta är i och för sig riktigt, men det är icke desto mindre, ärade kammarmedlemöter, ett par omständigheter som är av större betydelse för frågan än dessa. Jag vill gärna skänka herr Eriksson mitt erkännande för att han inte förbisett dessa andra omständigheter, men han tog på dem med ganska lätt hand enligt min uppfattning, och i den skrivna reservationen är dessa ting över huvud taget icke berörda. Jag vill gärna visa min uppskattning av herr Eriksson på det sättet att jag säger, att det enligt min mening är tillfredsställande att han fann angeläget att göra de påpekanden han gjorde, ehuru jag nog har den uppfattningen, att han inte gick tillräckligt djupt in i problemet.

Vad som här naturligtvis är av eminent relevans är följande. Först och främst har vi att beakta vad herr Eriksson själv antydde, nämligen den helt ändrade situation, i vilken vi i dag står i förhållande till den situation vi befann oss i år 1955, när reformen av företagsbeskattningen genomfördes. Vi har nu ställts inför ett ekonomiskt samarbete i Europa av en omfattning som vi för fyra år sedan knappast kunde föreställa oss. Vi hade ju anledning i går att i denna kammare lyssna till en värdefull redogörelse för det nu uppkomna läget, som lämnades av utrikesministern och som på förhand hade tillställts kammarens ledamöter i form av en stencil. Alla var vi naturligtvis intresserade av de upplysningar som lämnades, och från flera håll uttrycktes tillfredsställelse med att regeringen trots alla svårigheter, som är förenade med denna stora angelägenhet, dock hade

Ang. avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse

lyckats så snabbt komma fram så pass långt. Jag vill erinra mig att exempelvis herr Ewerlöf i sitt anförande gav en honnör åt handelsministern och hans medarbetare för det arbete som de nedlagt och detta är ju berättigat. Men man får inte glömma, när man talar om dessa integrationssträvanden — och det gör man naturligtvis inte i allmänhet heller — att de medför avsevärda påfrestningar i olika hänseenden för mer eller mindre betydande sektorer av näringslivet i de länder, som här kommer i fråga. Detta förhållande har man emellertid enligt min åsikt inte skänkt tillräcklig uppmärksamhet vid reservanternas ståndpunktstagande i det här föreliggande utskottsbetänkandet.

I den skriftliga redogörelse, som utrikesministern från denna plats föredrog i går, heter det bl. a. på sidan 11: »När det gäller den svenska hemmamarknadsindustrien kommer naturligtvis upprättandet av ett frihandelsområde mellan de yttre sju att innebära ökad konkurrens för en stor del av denna industri. Av störst betydelse i det sammanhanget är textilindustrien. Vår nuvarande import av textil- och konfektionsvaror från alla länder uppgår till nära 1 miljard kronor. Härav faller närmare 300 miljoner kronor på import från de sju varav hälften från England.»

Dessa synpunkter på de påfrestningar, som kan komma att möta oss i och med att planerna på denna integration tar en fastare form utvecklades ytterligare av utrikesministern i ett annat avsnitt i hans skriftliga deklaration, där det heter: »Det må vidare framhållas, att genomförandet av tullsänkingsprogrammet och avvecklingen av importrestriktionerna självfallet kan utlösa vissa sektorer av näringslivet inom ett eller flera medlemsländer för påfrestningar på grund av starkt ökad importkonkurrens. I och för sig är detta den naturliga följden av en ekonomisk integration. Svårigheterna kan emellertid bli av sådan karaktär att de resulterar i en mera omfattande arbetslöshet inom en viss bransch eller inom visst geografiskt område. För sådana

fall har det ansetts skäligt att bereda det utsatta landet möjligheter att temporärt begränsa importen eller vidtaga andra åtgärder med liknande verkan.»

För egen del anser jag att detta är en ganska realistisk skildring av vad som kan komma att inträffa. Inför sådana situationer, som här av utrikesministern tecknats i den i kammaren föredragna redogörelsen, borde det vara angeläget att vi gör vad vi kan här i vårt land för att sätta näringslivet i en något så när tillfredsställande beredskap. Det skulle man enligt min mening kunna göra bl. a. genom att här reformera beskattningsreglerna i det sammanhang som vi nu diskuterar. Innebörden av en sådan reform har ju redan här antytts, och kammarens ledamöter har tagit del av vad syftet är i betänkandet. En sådan reform skulle naturligtvis kunna stärka vår konkurrenskraft. Det kanske kan sägas att det nu gäller endast ett begränsat avsnitt av det stora skattefältet, och det är riktigt, men jag tror samtidigt att man kan våga säga att det är ett ganska betydelsefullt avsnitt, speciellt i det nya läge i vilket vi nu befinner oss.

Om vi ser på våra grannländer, får vi nog säga att de har haft ögonen med sig litet bättre än vad vi tyvärr haft i detta speciella hänseende. De har tydligen varit inställda på vad som kan komma att hända och har för sådant syfte redan vidtagit ganska långt gående beredskapsåtgärder. Herr Eriksson snuddade vid detta, man han gick inte djupare in i ämnet än att han medgav att motsvarande lagstiftning i våra grannländer var »något annorlunda konstruerad» än vår lagstiftning. Karaktäristiken är i och för sig riktig, men det hade varit intressant att höra herr Eriksson utlägga var skiljaktigheterna låg. Jag skall be att få komplettera hans framställning på den punkten.

Danmark har i fråga om värdeminskingsavdrag för byggnader i rörelse och vad därmed sammanhänger i skattelagstiftningen sedan länge intagit en gentemot näringslivet mera förstående attityd än man intagit i vårt land. Icke des-

Ang. avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse

to mindre, mina damer och herrar, gjorde man i Danmark 1957 en ytterligare uppmjukning av den då gällande lagstiftningen. Nu har vi här i motionerna ansett oss böra framhålla angelägenheten av att avskrivningsreglerna för byggnader i rörelse i princip måtte utformas på samma sätt som i Danmark och Norge. Kunde vi få en något så när likartad lagstiftning här, komme vårt näringsliv åtminstone inte i sämre ställning vid konkurrens med företagsamheten i våra grannländer, vilket blir fallet om vi skall ha en väsentligt mera skärpt lagstiftning på detta område än vad våra grannländer har.

Nå, hur har man det då ställt i Danmark? Ja, där är bestämmelserna så utformade, att de medger full avskrivning under loppet av 24 år, och vidare har man utformat dem så att avdragens sammanlagda belopp är starkt förskjutna till byggnadens första fyra år, då årlig avskrivning får ske med 12,5 procent av anskaffningsvärdet. Det är, kan man ju säga, bestämmelser som vittnar om ett avsevärt hänsynstagande till frågans vikt och till nödvändigheten av att hålla det danska näringslivet i en god beredskap inför kommande påfrestningar.

Vad Norge beträffar har lagstiftningen där tidigare nära sammanfallit med den svenska lagstiftningen. Men även Norge reformerade sin lagstiftning 1957 och försköt den hän emot vad jag skulle vilja kalla den danska ståndpunkten. Norge avlägsnade sig alltså, om jag får använda samma terminologi, från den svenska ståndpunkten. I Norge har man nu gått till väga så, att de norska reglerna tillåter avskrivning efter 3,75 procent under de första fem åren men dessutom medger särskilda initialavskrivningar vid investeringar över viss storlek.

Går vi så till Finland kan det nämnas, att avskrivning där tillåtes på fabriksbyggnader av trä med 5 procent och på byggnader av sten med 2,5 procent av anskaffningsvärdet. Fabriksbyggnad, som tagits i bruk år 1958 eller därefter, får dock avskrivas med sammanlagt 30

procent av anskaffningsvärdet under de första fyra åren.

Jag menar att de bestämmelser, som vi nu har och som herr Eriksson i sitt anförande hänvisade till, måhända vid sin tillkomst varit framsteg mot bakgrunden av då rådande förhållanden. Men jag har svårt att finna, att de beslut som fattades under åtminstone delvis andra förutsättningar än de som i dag föreligger är av den beskaffenheten, att det räcker att bara hänvisa till dem. Enligt min bestämda mening måste vi se till de faktiska förhållandena. Läget har radikalt förändrats på dessa år. Vi måste, liksom våra grannländer redan har gjort, se om vårt hus i detta hänseende och liksom de vidta förberedelseåtgärder.

I motionerna framlägges inte några preciserade förslag. Man har preciserade önskemål, men man går dock inte längre än att man hemställer om en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan att Kungl. Maj:t måtte utreda dessa problem, d. v. s. en utredning i syfte att anpassa beskattningsreglerna i fråga om värdeminskningsskatt å byggnader, som ingår i rörelse, så att större värdeminskningsskatt får göras under de första åren efter uppförandet.

Det finns kanske ytterligare en omständighet utöver dem, som jag här har uppehållit mig vid, som jag skulle kunna fästa uppmärksamheten på. I motionerna påpekas, att en omkonstruktion av avskrivningsreglerna på det sätt motionärerna har tänkt sig skulle ha betydelse för företagets beredskap inte bara med hänsyn till marknadsförändringarna och integrationssträvandena, utan att den även skulle kunna innefatta en betydande beredskap vid en konjunkturavmattning. Frågan har således också, skulle jag gärna vilja understryka, en sysselsättningspolitisk betydelse.

Vad jag här redogjort för motsvarar ungefär de synpunkter, som utskottets ena hälft, d. v. s. den som nu genom lotten blivit majoritet, har anlagt på frågan.

Innan jag slutar, vill jag dock understryka, att vid den fortsatta behandling-

Ang. avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse en av frågan måste man självfallet beakta det förändrade läge, vari frågan kan komma, om möjligheter till öppen resultatutjämnning införes. Men det ligger i sakens natur, att även det problemet måste bli föremål för övervägande.

Herr talman! Med dessa allmänna reflexioner till utskottsmajoritetens resonemang och ståndpunktstagande hemställer jag om bifall till bevillningsutskottets betänkande.

Herr ERIKSSON (s):

Herr talman! Jag kan helt dela herr Hagbergs deklaration på den punkten, att man bör göra så mycket som möjligt för att ge vårt eget näringsliv bättre beredskap när det gäller att möta den hårdnande konkurrensen och att man därvid inte bara får stanna vid några vackra deklamationer utan att stöd måste lämnas genom mera konkretiserade och påtagliga åtgärder.

Man kan naturligtvis på detta begränsade avsnitt föra en rent principiell diskussion. Men jag är inte alldeles övertygad om och jag har svårt för att acceptera tankegången att det här skulle röra sig om något så avgörande och viktigt avsnitt av den beredskap som skulle befrämjas. Jämförelser kan visserligen göras med de avskrivningsregler, som gäller i våra grannländer Norge och Danmark, men sådana jämförelser ger inte ett riktigt utslag, om man inte tar *hela* företagsbeskattningen med i bilden. Jag känner inte i detalj till bestämmelserna på detta område i våra grannländer och vågar därför inte uttala mig om dem. Jag anser dock att diskussionen av dessa spörsmål måste omfatta företagsbeskattningen i dess helhet.

Herr Hagberg förklarade, att Danmark och Norge har något gynnsammare avskrivningsregler för byggnader i rörelse än vad som gäller här i Sverige. Efter de föredragningar som vi haft i utskottet kan jag också vitsorda riktigheten av detta påpekande. Men däremot kan jag icke dela herr Hagbergs uppfattning att Norge och Danmark skulle inta en mjukare attityd mot sitt näringsliv. Man kan

nämligen inte bedöma den mjukheten bara med utgångspunkt från de avskrivningsregler på detta speciella område som tillämpas i de olika länderna.

Sedan tyckte herr Hagberg, att jag som reservant alltför mycket bara antytt frågeställningarna och inte redogjort för dem. Jag beklagar det, men förklaringen är kanske den, att vi tidigare alltid haft sådan tur med lotten i utskottet att vi sällan varit reservanter. De som tidigare brukat vara reservanter har alltid gjort utskottets talesman den tjänsten att ganska utförligt redogöra för sakinnehållet i en föreliggande fråga. Jag medger att jag kanske nyss tog litet för lätt på den uppgiften och bara antydde frågeställningarna utan att i detalj redogöra för dem. Men, herr talman, om lotten fortsätter att vara oss så ogunstig som i detta fall, så lovar jag utskottets talesman att bättra mig på den punkten!

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Om detta lilla meningsutbyte inte får något annat resultat, kommer det i varje fall synbarligen att med föra, att de eventuella reservanternas talesman i fortsättningen kommer att göra mera preciserade uttalanden än vad han har gjort i detta sammanhang och således inte bara framföra allmänna antydningar. Jag förstår mycket väl, att det kan ta sin tid att vänja sig vid att vara reservant. Vi på vår kant har hållit på i många år att vänja oss vid den saken! Kanske herr Eriksson så småningom kommer i samma situation som vi tidigare så länge befunnit oss i — vad vet jag?

Herr Eriksson gjorde emellertid ett uttalande, som jag gärna vill säga några ord om. Jag håller med herr Eriksson om att det inte är hela företagsbeskattningen, som vi här diskuterar, utan bara en sektor inom företagsbeskattningens ram, men vi kan å andra sidan nog tryggt säga, att det är en ganska betydelsefull sektor. Alla, som följt med diskussionen om sjustatsmarknaden, sexstatsmarknaden och allt vad därmed sammanhänger förstår, att dessa förändrade förhållanden kommer att få många konsekvenser

Ang. vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar, m. m.

för vårt näringsliv, bl. a. den obönhörliga konsekvensen att näringslivet måste rationalisera och effektivisera på ett helt annat sätt än tidigare. Detta blir en konsekvens inte bara av dessa ändrade förhållanden utan också av konvertibiliteten. Många människor kanske inte tänker på den saken, men faktum är ju, att vi inte längre är lika fria som tidigare. Vi måste helt enkelt ta hänsyn till de krav som konvertibiliteten ställer på oss.

Allt detta innebär att det måste rationaliseras och byggas inom det svenska näringslivet i en mycket stor utsträckning, om vi skall kunna följa med i utvecklingen. Denna omställningsprocess kommer förmodligen att innebära att viss företagsamhet här i landet kommer att försvinna, eller i varje fall till sin omfattning väsentligt reduceras, medan andra grenar av vår företagsamhet kanske kommer att uppblomma i hägnet av de nya förhållandena — det är ju detta sista som vi alla hoppas. Förutsättningarna är emellertid då, att man inom näringslivet kan rusta upp och bygga nytt. Här för krävs i sin tur bland mycket annat, att vi får något så när tillfredsställande avskrivningsregler för byggnader i rörelse, således sådana bestämmelser att avskrivningarnas tyngdpunkt läggs under den tidigare perioden av byggnadernas livslängd, alltså regler liknande dem som man enligt vad herr Eriksson medgav har i våra grannländer.

Vi måste här söka att realistiskt se på situationen, och man måste förstå, att vi icke bör försätta oss i ett sämre förberett läge än det i vilket exempelvis våra grannländer befinner sig. De har, såsom jag för en stund sedan påpekade, uppenbarligen haft ögonen mera öppna för den nya situationen än vad vi hittills har haft.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande betänkandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr

talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Eriksson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 58, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr **talmannen** förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 59;

Nej — 73.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 59, i anledning av väckt motion angående skatteavdrag för bidrag till vetenskaplig verksamhet, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar, m. m.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med föreskrifter om vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar.

Ang. vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar, m. m.

I en den 17 april 1959 dagtecknad proposition, nr 155, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t inhämtat riksdagens yttrande över vid propositionen fogat förslag till förordning med föreskrifter om vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar.

I propositionen hade lämnats en redogörelse för en mellan kommerskollegium och Sveriges automobilhandlareförbund i april 1959 träffad överenskommelse angående vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar. Överenskommelsen, som godkänts av Kungl. Maj:t, innebar, att kontantinsatsen skulle uppgå till 40 procent och kredittiden normalt ej vara längre än 15 månader, dock att tiden i fråga om drogbilar och mindre lastbilar fick utsträckas till 24 månader. En uttrycklig förutsättning för överenskommelsen hade varit, att bilhandlare, som stod utanför överenskommelsen, genom författningsföreskrifter skulle i fråga om kontantinsats och kredit samt påföljd för överträdelse av föreskrift härom vara underkastad bestämmelse, som ej var lindrigare än som stadgades i överenskommelsen. Inom finansdepartementet hade därför utarbetats förslag till förordning med föreskrifter om vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar.

Enligt överenskommelsen skulle automobilhandlareförbundet i erforderlig utsträckning genom auktoriserad revisor eller annan kompetent person kontrollera, att de bilhandlare, som anslutit sig till överenskommelsen, också följde dess föreskrifter. Vidare skulle en särskild nämnd handlägga dit hänskjutna frågor om utdömande av vite för överträdelse av föreskrifterna om kontantinsats och kredittid.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet anfört bland annat:

»Då det enligt den träffade överenskommelsen är en förutsättning, att bilhandlare, som står utanför överenskommelsen, skall vara underkastad bestämmelser, som ej är lindrigare än de i över-

enskommelsen angivna, är utskottet berett tillstyrka det framlagda förslaget till förordning i ämnet.

Vad speciellt gäller kontantinsatsens minimibelopp och kredittidens maximilängd har utskottet icke någon erinran mot vad förordningen, som i dessa avseenden är likalydande med överenskommelsen, innehåller härutinnan. Utskottet utgår emellertid från att det främdeles kan bli aktuellt att vidtaga ändringar beträffande föreskrifterna om kontantinsats och kredittid med hänsyn till växlingarna i konjunkturerna. Såsom förutsatts i propositionen torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förhandlingar med automobilhandlareförbundet besluta om sådana ändringar i förordningen.

Då vad i propositionen i övrigt anförts ej givit anledning till erinran eller uttalande från utskottet, hemställer utskottet, att riksdagen i anledning av förevarande proposition måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet ovan anfört.»

Vid utlåtandet hade reservation avgivits av herr *Regnéll*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 155.

I den av reservanten förordade motiveringen hade anförts bland annat följande:

»I olika sammanhang har tidigare — även från chefens för finansdepartementet sida — hävdats, att frivilliga överenskommelser mellan staten och vederbörande bransch borde vara att föredraga framför lagstiftning i de fall, där samhällsekonomiska hänsyn påfordrar restriktiva avbetalningsvillkor. Frivilliglinjen förordades även i den promemoria, som i november 1958 överlämnades till chefen för finansdepartementet av 1957 års utredning för avbetalningsregler inom bilhandeln'.

Att handeln med bilar är ett betydelsefullt avsnitt av samhällsökonomin är utan vidare klart. I och för sig kan emel-

Ang. vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar, m. m.

lertid detta faktum enligt utskottets mening ej anses utgöra tillräckligt skäl för att införa särslagstiftning, innebärande hårdare reglering av avbetalningshandeln inom en viss bransch än inom andra. Sådan lagstiftning innebär enligt utskottets åsikt en icke önskvärd dirigering av konsumenternas fria val. Vad beträffar privatbilismen har denna ostridligen en växande praktisk betydelse, inte minst för landsbygdens befolkning. Vad åter beträffar att genom speciallagstiftning försvåra kreditgivning åt köpare av droskbilar, mindre lastbilar och skåpvagnar, förefaller en sådan åtgärd gå helt emot den önskan att stöda småföretagsamheten, åt vilken riksdagen i andra sammanhang givit uttryck.

Vid sidan av dessa principiella synpunkter vill utskottet uttala sin tveksamhet, huruvida den ifrågasatta lagstiftningen komme att innebära en uppbromsning av bilförsäljningen, som skulle kunna sägas ha någon som helst samhällsekonomisk betydelse. Redan branschens starkt kapitalkrävande karaktär ålägger försäljarna restriktivitet i kreditvillkoren. Den relativa lättheten för löntagare och andra att för konsumtionsändamål låna pengar under nyinförda låneformer i sparbanker och affärsbanker torde också vara en omständighet, som är ägnad minska effekten av den föreslagna lagstiftningen.»

Ordet lämnades till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet STRÄNG, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att i samband med behandlingen av detta ärende besvara herr Ferdinand Nilssons interpellation angående avbetalningshandeln med motorfordon och jordbruksmaskiner, och nu yttrade:

Herr talman! I en med första kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Ferdinand Nilsson frågat statsrådet och chefen för handelsdepartementet om denne uppmärksammat, enligt interpellantens mening, förekommande missförhållanden i samband med avbetalningshandeln med motorfordon och jordbruksmaskiner och om statsrådet är beredd att medverka till sanering i miss-

förhållandena bl. a. med avseende på systemet med s. k. rak ränta.

Med anledning av interpellationen, som överlämnats till mig för besvarande, får jag anföra följande.

Avbetalningskrediternas privatekonomiska och samhällliga verkningar har sedan länge uppmärksamrats. I vårt land har man hittills sökt påverka omfattningen av dessa krediter genom överenskommelser med företagarna i olika branscher. Sålunda har 1951 överenskommelse träffats mellan kommerskollegium och organisationerna inom bilbranschen om regler för avbetalningshandeln. Denna har gällt till den 1 juli 1958. Skälet till att den upphörde var att överenskommelserna inte biträdades av vissa utanför organisationerna stående bilhandlare. Även beträffande vissa andra varugrupper har överenskommelser träffats under 1950-talet. De har emellertid av liknande skäl upphört att gälla. En ny överenskommelse om kreditregler för bilhandeln träffades den 16 april i år mellan kommerskollegium och Automobilhandlareförbundet. Den bygger på den uttryckliga förutsättningen att bilhandlare, som står utanför överenskommelsen, genom författningsföreskrifter skall vara underkastad samma bestämmelser. Dessa författningsbestämmelser har i propositionen nr 155, vilken i dag skall behandlas, förelagts riksdagen. Om propositionen bifalles, bör enligt min mening garantier kunna vinnas för en tillämpning över hela linjen av överenskomna avbetalningsregler för denna bransch.

Med anledning av interpellantens andra fråga vill jag erinra om att vår lagstiftning innehåller såväl vissa regler för ingående av avtal i allmänhet som bestämmelser till skydd för avbetalningsköparen. I övrigt anser jag det inte vara en statlig uppgift att närmare dirigera eller söka påverka innehållet i avtal som ingås mellan enskilda parter. Lagstiftningsåtgärder eller andra statliga ingrepp på detta område kan heller aldrig helt hindra människor att göra dåliga affärer eller ta på sig skulder som de inte kan betala.

Herr talman! Härmed anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Ang. vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar, m. m.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra ett alldeles särskilt tack därför att han velat besvara denna interpellation, som väcktes så sent i våras, att jag inte hade rimliga anspråk på att den då skulle bli besvarad. Nu har statsrådet varit vänlig att svara i höst, och det är jag tacksam för.

Jag vill dock i detta sammanhang säga, att det har utvecklats en alltmera utpräglad praxis, enligt vilken interpellationer, som ju avser att belysa speciella frågor, behandlas och besvaras i samband med ärenden av mera allmän räckvidd. I detta fall tror jag inte att det bereder någon som helst olägenhet, men jag vill likväl snudda vid den tanken att det i andra sammanhang kan leda till att interpellationsinstitutets specialkaraktär kan komma att utsuddas.

Herr statsrådet har beträffande den första fråga, som jag framställde till honom, hänvisat till den proposition i ärendet, som just nu föreligger till behandling. Jag är alls inte förmäten att tro, att det skulle finnas något som helst orsakssamband mellan propositionen och den fråga jag framställt. Min första fråga lydde: »Har statsrådet uppmärksammat den omfattning av betalningshandeln med motorfordon och kostsammare jordbruksmaskiner tagit i samband med köparnas försvagade likviditet samt den jordmån för oarter och missförhållanden som därav skapats?» Jag vet inte om jag gör mig skyldig till ett misstolkande när jag tror, att propositionens avsikt kanske snarare är att försöka åstadkomma en viss uppdämning av avbetalningskrediter och således förvärv i ökad omfattning av motorfordon, än att beakta det problem som det här är fråga om. Jag undrar om inte propositionen mera tar sikte på kreditrestriktioner än någonting annat, men det kan hända att jag har missuppfattat detta.

Jag övergår härefter till den andra frågan. Beträffande den säger statsrådet: »I övrigt anser jag det inte vara en statlig uppgift att närmare dirigera eller

söka påverka innehållet i avtal som ingås mellan enskilda parter.»

Det är ju bra att han säger »i övrigt», ty som grund för propositionen ligger just förhandlingar med organisationer och med enskilda parter i syfte att ur vissa synpunkter försöka åstadkomma en sanering på detta område.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att jag i min andra fråga icke avsett några som helst lagstiftningsåtgärder eller liknande statliga ingrepp. Jag har där sagt: »Avser statsrådet att söka kontakt med försäljarorganisationerna på dessa områden för att närmare klargöra sammanhang och omfattning av systemet med tillämpande av s. k. rak ränta vid avbetalningsköpen samt bringa i övervägande en sanering av berörda missförhållanden?» Jag trodde att ett initiativ från regeringshåll i det fallet skulle kunna verka därhän, att man skulle kunna komma till en självsanering på detta område. Såsom framgår av min interpellation är det just organisationernas kontrakt som har legat till grund för de avtal vartill de påtagliga missförhållanden och de bestämmelser av närmast ockerkaraktär anknutits som föreligger. Man förelägger köpare, som väl behöver de motorfordon det gäller, ett långt kontrakt uppgjort av någon organisation. Naturligtvis vet inte köparna att kontraktet delvis har tillkommit i samverkan och efter överläggning med statlig myndighet, men det räcker att det är en stor och mäktig organisation som står bakom kontraktet. Vederbörande behöver fordonet, man blir erbjuden avbetalningsvillkor, och han skriver på utan att läsa igenom villkoren så förskräckligt noga. På detta sätt går det till i rätt så många fall.

Det fall jag särskilt redogör för i interpellationen gäller just ett femkvartalskontrakt, uppgjort av en organisation precis efter de linjer som föreligger. Till dessa normalkontrakt har man fogat bestämmelser som borde vara »onormala». Man säger faktiskt i kontraktet, att bankernas normalränta tillämpas, men samtidigt tillämpar man systemet med den s. k. raka räntan. I det av mig angivna

Ang. vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar, m. m.

fallet — det finns för närvarande åtskilliga sådana fall i Uppland — blir räntan för första kvartalet 8,4 procent, och det tycker folk inte är så högt; men andra kvartalet blir räntan 10 procent, fjärde kvartalet 20 procent och femte kvartalet 40 procent. Anledningen är att man tillämpar ett avgiftssystem ungefärligen på samma sätt som hypoteksföreningarna, men ett system som innebär att räntebeloppet hela tiden är fast. Den summa som betalas som ränta är oförändrat lika hög när lånet amorterats ned sista gången som när lånet var fem gånger större.

Det låter inte så hoppningivande då i svaret säges, att det inte kan vara någon statlig uppgift att »hindra människor att göra dåliga affärer». Naturligtvis begär ingen något sådant av ett statsråd eller av en regering, det är alldeles klart. Jag tror emellertid att det hade varit synnerligen önskvärt att om möjligt komma fram till någonting positivt i detta avseende, t. ex. om vederbörande statsråd varit älskvärd nog att sätta sig i förbindelse med dessa organisationer, ta reda på vad de själva säger, om de tycker att detta system är rimligt och tala med dem om vad de själva kan göra. Jag tror att detta skulle betyda rätt så mycket för deras självbesinning och även för deras möjligheter att kontrollera sina egna medlemmar.

Till sist vågar jag uttala en mycket blyg förhoppning, att det helhetsintryck som dessa människor får av svaret på min interpellation inte skall bli, att regeringen inte lägger sig i om det göres avbetalningsaffärer på ena eller andra sättet med människor som sitter trångt. Jag ber att få vädja till statsrådet, om det inte finns möjlighet att från regeringens sida göra någonting för att befördra en så innerligen väl behövlig självsanering inom den bransch det gäller. Människorna ute på landsbygden behöver bilar och traktorer, men de felslagna skördarna har nedsatt likviditeten i hög grad, och de har inte alltid kontanta medel. Under sådana förhållanden vore det önskvärt att dessa människor på skäligen villkor kunde utnyttja den enda utväg de har för att hålla ett effektivt bestånd av sådana motorfordon som de behöver.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Till det utlåtande från bankoutskottet, som vi här har framfört oss, har en ensam reservant knutit en reservation. Med allt beaktande av utskottets motivering och ståndpunktstagande har jag dock den uppfattningen att ett par ord i anslutning just till denna reservation kanske skulle ha sitt berättigande.

Departementschefen underströk ju i sitt interpellationssvar för ett par minuter sedan att i föreliggande proposition, nr 155, föreslås lagstiftning beträffande lägsta procentuella kontantutbetalning samt längsta kredittid som skall få tillämpas vid yrkesmässig försäljning av bilar. Vidare framläggs i propositionen förslag till straffbestämmelser att gälla vid brott mot bestämmelserna om kreditvillkor.

När jag tagit del av propositionen, har jag inte kunnat underlåta att göra den reflexionen att här ser man hur det ibland kan gå med de s. k. frivilliga överenskommelser, som då och då slutas mellan myndigheterna och någon enskild organisation, branschsammanlutning eller liknande: en vacker dag omvandlas den s. k. frivilliga överenskommelsen till ett lagförslag, som presenteras riksdagen. Den frivilliga överenskommelsen kodifieras i lagstiftning. Det är det, som här skall ske. Såsom departementschefen påpekade i sitt interpellationssvar har frivilliga överenskommelser i fråga om bilförsäljningen varit gällande mer eller mindre kontinuerligt sedan år 1951. Nu har man emellertid ansett det lämpligt att omvandla dem till lagstiftning.

I och för sig är det en smula överraskande, tycker jag, att man har gått så långt från finansdepartementets sida, ty departementschefen har ju vid flera tillfällen understrukit uppfattningen att frivilliga överenskommelser mellan staten och vederbörande bransch är att föredra framför lagstiftning i sådana fall, där samhällsekonomiska hänsyn påfordrar restriktiva avbetalningsvillkor. Om man uppmärksamtar läser bankoutskottets utlåtande nr 43, finner man i olika sammanhang sådana uttalanden från departe-

Ang. vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar, m. m.

tementschefen sida. Jag kan inskränka mig till att fästa uppmärksamheten på vad departementschefen anfört på s. 6 rörande angelägenheten av att man går frivilligvägen och icke lagstiftningsvägen. Jag kan endast beklaga, att departementschefen inte ansett det lämpligt, att fortsätta detta sitt resonemang till slutet, utan i stället rekommenderar en lagstiftning. Han presenterar ju inte i och för sig någon hemställan till riksdagen att godkänna en sådan, utan han vill höra riksdagens mening i den förevarande angelägenheten, såsom det heter.

Jag skulle också vilja erinra om att frivilliglinjen — om man nu får använda en term, som är hämtad från ett annat område — förordats även i den promemoria som i november 1958 överlämnades till chefen för finansdepartementet av 1957 års utredning för avbetalningsregler inom bilhandeln. Inte desto mindre har departementschefen, som sagt, övergivit den linjen och vill nu i lag kodifiera den s. k. frivilliga överenskommelse, som tidigare träffats.

På en punkt är vi naturligtvis alla eniga här i kammaren, nämligen att det är ett betydelsefullt avsnitt av samhällsekonomin, som det här är fråga om, nämligen bilhandeln. Vi känner ju alla den väldiga expansionen på detta fält och alla de konsekvenser för samhället, som därav inställer sig i olika hänseenden. Icke desto mindre tillåter jag mig nog ifrågasätta, om detta faktum i och för sig utgör ett tillräckligt skäl för att införa en särslagstiftning — ty det är ju det, det är fråga om — som innebär hårdare reglering av avbetalningshandeln inom en viss bransch än inom andra branscher. Detta är en tämligen central punkt i problemet. Man kan väl nämligen inte helt fria sig från den uppfattningen att en sådan för denna bransch särskilt sträv lagstiftning kan innebära, direkt eller indirekt, en påverkan av det fria konsumtionsvalet, och något sådant vill man ju här i riksdagen i allmänhet inte vara med om. Vi är naturligtvis vidare alla på det klara med att privatbilismen har en växande praktisk betydelse. Bilen är ju numera ingalunda ett

s. k. lyxfordon. Den har blivit gemene mans egendom. Jag såg härförleden i tidningarna en uppgift om att t. ex. var tredje arbetarfamilj i detta land numera är bilägare. Kan det mot bakgrunden av ett sådant konstaterande vara rimligt att införa väsentligt hårdare kreditvillkor för dem, som vill skaffa sig bilar, än de nu gällande?

Ytterligare en reflexion på samma linje: Det är ju så, att den föreslagna speciallagstiftningen kommer att försvåra kreditgivningen även när det gäller köpare av droskbilar, mindre lastbilar och skåpvagnar. Jag skulle vilja fråga, huruvida en lagstiftning som tar sikte bl. a. på dessa biltyper, inte klart går emot den önskan att stödja småföretagsamheten i det här landet, som numera ganska ofta kommer till uttryck i den svenska riksdagen.

Detta rörande de principiella aspekterna på problemet. Frågan har kanske också en rent praktisk sida som jag skulle vilja säga några ord om.

Den bransch det här gäller är starkt kapitalkrävande, och det ligger i sakens natur att därigenom åläggs försäljarna en ganska betydande restriktivitet i kreditvillkoren redan nu. En annan omständighet är ju att för exempelvis löntagarna, som är en dominerande grupp av det svenska folket, finns genom de nya länformer, som har införts på senare tid av sparbankerna och även av affärsbankerna, möjlighet att låna pengar för att tillfredsställa även detta konsumtionsbehov, och den omständigheten synes mig vara ägnad att i praktiken minska effekten av den föreslagna lagstiftningen.

Till slut bara ännu en liten anmärkning. Departementschefen erinrade kammaren för en stund sedan i sitt interpellationssvar om att den här lagstiftningen, som baseras på en frivillig överenskommelse mellan å ena sidan kommerskollegium och å andra sidan vederbörande organisation, förutsätter att även de, som står utanför organisationen, måste träffas av lagstiftningen. Det måste ju vara på det sättet — en lag måste gälla för alla. Men det finns en sida av saken som jag nog tycker är av

Ang. vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar, m. m.

en viss betänklig innebörd. Det är nämligen så att den, som bryter mot de här föreslagna bestämmelserna, kan åläggas böter. Han kan bli föremål för vitesföreläggande av ingalunda obetydlig storlek. I 4 § heter det nämligen, att säljare som utlämnar försäld bil i strid mot föreskrifterna i 2 § skall böta en tiondedel av bilens värde, dock lägst 500 kronor och högst 2 000 kronor. Det är straffet, om man bryter mot dessa bestämmelser, och det må så vara. Men, ärade kammarledamöter, vem utmäter detta straff? Skall en *domstol* göra det? Nej, det är en *n ä m n d*, hur nu den skall se ut, som skall få åt sig överlåten befogenheten att utdöma böter för dem, som handlar i strid mot den förevarande lagen. Det är inte minst denna omständighet som har gjort mig en liten smula betänksam mot förslaget.

Herr talman! Jag kan inte av formella skäl yrka bifall till den hemställan, som reservationen utmynnar i, nämligen avslag på Kungl. Maj:ts proposition, ty Kungl. Maj:t har, som jag påpekade för en stund sedan, endast anhållit att riksdagen skall ge sin mening till känna om propositionen. Följaktligen får jag formulera mitt yrkande så, att jag hemställer, att riksdagen i anledning av reservationen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad i reservationen anförts.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Sedan ett antal år tillbaka har vi haft en reglering av kredithandeln inom bilbranschen i form av frivilliga överenskommelser. Det har emellertid visat sig att det har varit svårt att upprätthålla dessa överenskommelser enär ett inte obetydligt antal bilhandlare har ställt sig utanför överenskommelsen. Nu har det åter gjorts ett försök att komma till rätta med förhållandena i första hand på frivillighetens väg, och en överenskommelse har numera träffats med de stora branschorganisationerna. Man har dock å ömse håll funnit anledning att i själva överenskommelsen intaga som villkor, att bilhandlare, som står

utanför överenskommelsen, genom författningsföreskrifter skall i fråga om kontantinsats och kredittid samt påföljd för överträdelse av föreskrift härom vara underkastad bestämmelser, som ej är lindrigare än som stadgas i överenskommelsen.

Jag tror mig veta att man inom bilhandeln har varit angelägen om att på detta sätt få en möjlighet att få samma bestämmelser gällande även för dem som inte velat frivilligt ansluta sig till överenskommelsen. Man har resonerat på det sättet, att det inte kan vara rationellt att låta konkurrensen inom bilhandeln, som ju är utomordentligt uppdriven i alla avseenden, bedrivs från utgångspunkten av vem som har de största möjligheterna att vara liberal i fråga om kreditvillkoren, utan man har ansett det vara mer rationellt att man fick likartade villkor i detta avseende.

Den förordning, som Kungl. Maj:t nu har överlämnat till riksdagen för yttrande, avser att uppfylla det i den senaste överenskommelsen stadgade villkoret. Jag skall gärna erkänna, att jag mycket väl kan förstå en rad av de principiella betänkligheter som här har anförts från herr Hagbergs sida, men jag tycker ändå inte att de i det speciella fall, som här föreligger, har sådan betydelse, att de överväger de praktiska vinster som i alla fall står att nå genom det arrangemang som nu föreslås. Jag tror att bilhandeln till sin omfattning och även i övrigt intar en sådan ställning, att det är rätt naturligt att man i första hand försöker åstadkomma en reglering inom detta fält, även om det inte är möjligt att åstadkomma precis detsamma på alla möjliga andra områden.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Under uttalande av min djupa respekt för herr Ewerlöf anhåller jag att få instämma i den mening som herr Hagberg här givit till känna.

Ang. organisationen av riksbankens kontorsnät

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med avseende på det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Hagberg*, att riksdagen i anledning av reservationen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad i reservationen anförts.

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställen vara med övervägande ja besvarad.

Ang. organisationen av riksbankens kontorsnät

Föredrogs ånyo bankoutsrottets utlåtande nr 44, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning rörande organisationen av riksbankens kontorsnät.

I detta utlåtande hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen, i anledning av en av fullmäktige i riksbanken i skrivelse till bankoutsrottet den 19 februari 1959 gjord framställning, måtte besluta, att riksbanken tills vidare skulle bibehålla avdelningskontor på de platser, där sådana för närvarande vore inrättade.

Vid utlåtandet hade reservation utan angivet yrkande anmälts av herrar *Mogård* och *Mannerskantz*.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Här finns två blanka reservationer, och jag tror att båda reservationerna har samma motivering. Vi är inte nöjda med det lama sätt, på vilket utskottet har skrivit i denna fråga, nämligen frågan om riksbankens kontorsnät.

Vad som har gjort att jag har måst inskränka mig till att avge en blank reservation är, att jag blev inkopplad på detta ärende först vid andra behandlingen, då det redan förelåg en skrivning. Man ansåg inom utskottet, att man tidigare diskuterat vad som skulle göras och att skrivningen rätt väl täckte vad

man då kommit fram till. Reellt var det alltså en justering av vad som förevarit, även om så inte var fallet formellt. Jag har respekterat detta. Jag har försökt få bättre och fastare uttalanden i utskottets skrivning, men nått endast ringa framgång därmed. Nu vill jag emellertid, herr talman, säga vad det rör sig om och vad som borde göras i denna fråga.

På förslag av bankoutsrottet uttalade 1952 års riksdag angående riksbankens kontorsnät, att det måste göras en betydande rationalisering. Utskottet skrev då karskt och modigt och handlingskraftigt. Utskottet menade, att någonting måste göras, men att bankofullmäktige borde få tid på sig att fundera på saken. Utskottet erinrade framför allt om att riksbankens distriktsindelning sammanföll med länsindelningen och att det fanns två kontor för mycket. Utskottet tillstyrkte därför att dessa båda kontor — i Norrköping och i Sundsvall — skulle läggas ned. Så skedde också.

Med anledning av uttalandet från 1952 års bankoutsrott har bankofullmäktige tillsatt en kommitté för att utreda vad som kan göras i denna sak. Kommittén konstaterar, att en utglesning av kontorsnätet oundgängligen måste medföra en väsentlig försämring av riksbankens service. Samtidigt förutsätter kommittén, att därest den totala arbetsvolymen i framtiden skulle minska mera väsentligt, skulle en omprövning av distriktsindelningen komma till stånd. Sedan har bankofullmäktige funnit sig böra instämma i vad kommittén har anført.

Detta tycker jag är uppseendeväckande. Det är väl alldeles ostridigt, att det numera inte alls är som det var förr i världen, då riksbankens avdelningskontor hade stor betydelse i olika avseenden. Hela penningväsendet har ju blivit ett helt annat än det var i gamla tider. Jag tvekar inte att säga, att det inte är någon för vare sig allmänheten eller banksystemet nödvändig service att ha så många avdelningskontor som riksbanken har.

Riksbankens avdelningskontor har ju inte heller tillförts några uppgifter från länsstyrelserna och andra statliga organ

Ang. organisationen av riksbankens kontorsnät

ute i länen. Kontoren har rent ut sagt inte bara mycket litet att göra, utan *allt-för* litet att göra i förhållande till den stora staben av säkerligen duktiga och skickliga tjänstemän. Jag tycker att personalen användes på ett slösaktigt sätt, när den inte kommer åt att utföra en fullödlig verksamhet, i varje fall inte en verksamhet som går upp emot vad som presteras inom näringslivet i vårt land.

Bankoutskottet säger, att det första som behöver göras är att öka arbetsuppgifterna för avdelningskontoren. Jag frågar här som jag gjorde i utskottet: Vi skall väl inte behöva skaffa riksbankkontoren en massa nödhjälpsarbete? Det är väl inte den attityden man skall inta. Man menar kanske, att man skall avlasta en del kamerala uppgifter från länsstyrelserna och länsarbetsnämnderna m. fl., och därför föreslås en stor utredning, utförd i annan anordning än den nu inom riksbanken företagna utredningen. Jag föreställer mig, att man — om det något så när legat inom räckhåll — redan vid tillskapandet av lantbruksnämnderna och kanske även länsarbetsnämnderna hade kunnat låta kassarörelsen skötas av riksbankens avdelningskontor, ty dessa nämnders verksamhetsområden följer länsindelningen och det finns ett avdelningskontor i varje residensstad. Så skedde emellertid inte när dessa organ tillskapades, och jag är förvissad om att det kommer att bli omöjligt att numera få dem att överlämna en del av sin kontorsorganisation till riksbankens avdelningskontor. Kunde det ske, innebure det ju en viss rationalisering. Men jag tycker att det vore optimistiskt att tro att man skall kunna få till stånd en sådan i övriga avseenden opraktisk ändring när det gäller ett lokalt statligt organ, bara för att riksbankkontoren skall få vara kvar. Jag tror inte heller att en sådan anordning vore praktisk. Det finns däremot en del statliga lokala institutioner som med fördel kunde helt avskaffas, och det vore rationellare.

Det finns ett alternativförslag från kommittén, vilket innebär att man skulle

göra en större ändring i distriktsindelningen samt att man skulle minska avdelningskontorens antal till 10 stycken i stället för nu 23. Jag tycker, att detta är något som man i första hand borde ha kunnat acceptera. Jag tror dock att man kan gå ännu längre. Det behövs inte avdelningskontor mer än så att säga i varje landsända — ett i södra Sverige, ett i Stockholm, ett kanske i Göteborg och ett i Norrland. Det behövs inte fler avdelningskontor för att betjäna banksystemet här i landet än att man kan få pengar översända över en natt.

De andra uppgifter som handhas av avdelningskontoren är stödlån, som förvaltas, samt några andra smärre saker. Man hänvisar förresten också till att riksbankkontoren har till uppgift att förmedla pengar för supplementär jordbrukskredit, men det har faktiskt inte förekommit någon sådan sedan 1957. Alla dessa uppgifter är inte av den natur och den omfattning, att man för deras skull behöver hålla ett kontor. Uppgifterna är mycket obetydliga. Det står här angivet, att antalet förvaltade lån vid avdelningskontoren från 1951 till 1958 stigit från 138 740 till 154 300. Det är en ökning med 15 000 å 16 000 lån, och det kanske finns någon som tycker att det låter mycket, men, herr talman, det är kolossalt litet om man ser vad som går till affärsbankerna. Där rör det sig om summor av en helt annan storleksordning.

Dessutom finns det numera en annan statsägd bank, kreditbanken. Den kan sköta sådana här saker utan att man behöver få kännning av ökningen i arbetsbelastningen.

Jag är förvissad om att om riksdagen här följer sitt bankoutskott, kommer det att bli så, att alla de som kommer att pensioneras under 1960-talet, vilka av en händelse råkar vara många, kanske blir ersatta av nyanställda. Sedan säger man nästa gång frågan kommer upp att här finns inte så många anställda, som nu skall bli pensionerade, och därför måste man ha kontoren kvar för de anställdas skull. Kontoren blir då självändamål. Under 1960-talet blir det, som sagt,

Ang. organisationen av riksbankens kontorsnät

många som avgår med pension, och det vore då ett fel att inte använda ett sådant tillfälle att göra en mycket stark nedbantning av riksbankens hela kontorsnät. Detta skulle inte vara till förfång vare sig för den stora allmänheten, som ju sällan besvärar avdelningskontoren, eller för någon annan, ty det är ingen annan heller som besvärar dem. För banksystemet skulle indragandet vara till så litet förfång, att det utan vidare skulle kunna finna sig i att bli av med de allra flesta kontoren.

Efter denna redogörelse för min inställning till frågan vill jag bara säga att jag hade tänkt att man skulle ha kunnat få en skrivning som — även om klämman inte blev ändrad — ändå mera direkt uppmanat bankofullmäktige att inte vara så räddhågade och tafatta vid sin handläggning av denna rent praktiska fråga.

Jag vill, herr talman, sluta med att säga att all statsförvaltning är besvärlig ur den synpunkten att det är svårt att få den att fungera lika rationellt som näringslivet. Särskilt svårt och besvärligt är det med sådan förvaltning, som riksdagen själv har att övervaka. Riksbanken är ett riksdagens verk, och där kan riksdagen handla utan att bry sig om Kungl. Maj:t eller andra myndigheter. Man har faktiskt sett, hur svårt det är för riksdagen att ordna sina egna arbetsformer och sin egen verksamhet — såsom i detta fall riksbanken — och det är därför jag tycker att det är värt att påtala detta och se till om riksdagen inte skulle kunna göra något för att förbättra det mycket dåliga anseende som den har i det avseendet ute i landet.

Jag har tidigare sagt till herr talman, att jag inte kommer att ställa något yrkande. Men jag har ångrat mig nu, herr talman, medan jag talat här. Jag skall be att få hemställa, att kammaren för sin del måtte återremittera detta ärende till bankkoutskottet.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Det gäller här ett gammalt rationaliseringsproblem, som ban-

koutskottet nu har uttalat sig om och som har föranlett herr Mannerskantz att framlägga lika ovedersägliga sanningar, som han alltid framlägger när han talar.

Men låt oss ett ögonblick rationalisera själva rationaliseringsproblemet. Det gäller då först att fästa uppmärksamheten vid att vad som här föreligger är så att säga första delen av den följetong, som man bör se som en helhet. Bankofullmäktige har lagt fram ett förslag till den yttre organisationen av riksbankens lokala kontorsnät. Därpå följer, hoppas jag, inom icke alltför avlägsen framtid en andra del, där avsikten är att ta upp de interna rationaliserings- och organisationsproblemen på avdelningskontoren. Jag kan försäkra herr Mannerskantz, att det arbetet drives med all den hänsynslöshet inför allt annat än sakskäl, som han här har efterlyst.

Men själva frågeställningen tror jag man kan dela upp i två kapitel. Det första gäller på vilket sätt man skall rationellt ordna försörjningen med sedlar, dessa allt livsviktigare och allt rikligare förekommande papperslappar. Vi har verkligen undersökt den saken, och vi har kommit fram till att det inte går att klara sedelförsörjningen centralt. En central sedelförsörjning medför dessutom risker ur beredskapssynpunkt, som är alldeles påtagliga. Nästa steg i resonemanget var då tanken att för sedelförsörjningens räkning dela in landet i ett mindre antal distrikt, förslagsvis tio distrikt. Denna lösning visade sig inte heller vara hållbar, därför att näringslivet och bankerna numera har anspråk på en service, som inte ger oss den respittid på en natt, som herr Mannerskantz bara utgår från som självklar. Det framställes faktiskt krav på så snabba leveranser av betalningsmedel, att vi måste gå ytterligare ett steg i decentraliseringsriktning.

Vi kom då fram till det läge, där det visade sig nödvändigt — jag säger tyvärr visade sig nödvändigt — att hålla ett visst lokalt nät av sedeldepåer, som var organiserade så att nödig kontroll kunde iakttagas. Det rör sig ju här om i och för sig mycket stora belopp. En tjänsteman

Ang. organisationen av riksbankens kontorsnät

på ett avdelningskontor upplyste mig vid ett tillfälle om att han var ansvarig för en och en halv kubikmeter sedlar.

När vi alltså kommit fram till nödvändigheten av dessa lokala depåer, blev frågan om det går att förena dessas verksamhet med annat som ändå måste ordnas och som ett riksbankskontor kan beräknas utföra bättre eller lika bra som någon annan institution. Det var då vi kom fram till frågeställningen om man inte skulle kunna flytta över till riksbankskontoren — vilkas antal inte i och med detta är slutligt fixerat — ett antal arbetsuppgifter, som nu vilar på andra regionala institutioner och statliga organ.

Jag vill erinra herr Mannerskantz om att denna frågeställning redan har varit föremål för överväganden utanför riksbanken. Den har varit föremål för överväganden i 1958 års besparingsutredning, som faktiskt har lagt fram konkreta förslag till en rationalisering av detta slag. För den händelse riksdagen slutar med att anordna olika former av statlig utlåning — en förhoppning som man kan hysa, men som man inte mycket kan tro på — skulle det finnas mycket liten anledning att ta upp en diskussion om rationalisering genom överförande av nya arbetsuppgifter till riksbankskontoren. Men vi har att räkna med en tämligen omfattande och mycket svårskött statlig lånerörelse, där det är fråga om lån av mycket skiftande karaktär, alltifrån stödlånen ner till — om jag så får säga — bosättningslånen. Så länge dessa statliga kreditformer finns, måste det vara ett intresse, att de handhaves på ett bankmässigt sätt, på ett sådant sätt att kronans rätt blir iakttagen. De erfarenheter man har av särskilda regionala institutioner, som skall sköta lånerörelse och i vilka man inte har bankerfarenhet, är sannerligen inte uppmuntrande. Av den orsaken hävdar vi — och har vi hävdat — i riksbanksfullmäktige, att det vore rimligt att flytta över såväl beviljandet som förvaltandet av de olika lån, som riksdagen bestämmer sig för, från olika institutioner till riksbankskontoren.

Sedan man väl kommit till den slutsatsen, ger det sig nästan av sig självt, att någonting i huvudsaklig överensstämmelse med den avdelningskontorsorganisation vi nu har måste vi ha. Vi måste ha den, därför att den förefaller oss i alla fall vara en rationell lösning på ett mycket besvärligt problem.

Det är alltså inte de traditionella argumenten för ett decentraliserat kontorsnät inom riksbanken, som här har varit det avgörande. Jag vågar försäkra herr Mannerskantz att föreställningen, att man i varje länsstad också skall ha ett riksbankskontor, inte har betytt någonting vid bedömningarna, utan bedömningarna är byggda på rationella hänsyn. Det är uppenbart att man kan diskutera, huruvida dessa är bärkraftiga eller inte, men under alla förhållanden har vi, som sysslat med denna sak och sett på dem så att säga inifrån, varit övertygade om att vi nått ett så hyggligt resultat som man kunde nå.

Jag vill emellertid gärna, herr talman, understryka att kontorsnätet i och för sig inte är en orsak till att bibehålla den nuvarande personalorganisationen vare sig i det ena eller i det andra avseendet. Särskilt med utgångspunkt från den skrivning bankoutskottet här åstadkommit finns det alla skäl för riksbanksfullmäktige att fullkomligt fördomsfritt och uteslutande ur rationaliseringssynpunkt ompröva den interna organisationen inom avdelningskontoren.

Herr MOGÅRD (s):

Herr talman! Då jag är en av de båda ledamöter, som antecknat blank reservation till utskottets utlåtande, kan det kanske inte anses alldeles opåkallat att jag i all blygsamhet begär ordet.

Jag vill försäkra, att jag väl känner till bankfullmäktigen Svärds synpunkter från föregående diskussioner inom fullmäktige. Och med hänsyn till dessa och de synpunkter, som framförts även i dag, tycker jag inte, att utskottsutlåtandet är undermåligt, som man till äventyrs skulle kunna tro, eftersom jag

Ang. organisationen av riksbankens kontorsnät

till utlåtandet fogat en reservation. Bankofullmäktige har nämligen under många år instämt i kritiken mot det stora antalet avdelningskontor i riksbanken just ur den synpunkt, som i dag kommit fram i utlåtandet, nämligen att avdelningskontoren saknar tillräckligt med arbetsuppgifter för att motivera att de över huvud taget finnes till i den organisation och i den omfattning som nu är fallet.

Man har — såsom herr Mannerskantz sagt — varit tvungen att söka värva arbetsuppgifter för kontoren, men tyvärr har resultatet blivit dåligt. Detta gör att det måste ifrågasättas, huruvida organisationen med de 23 avdelningskontoren är den riktiga och den ur ekonomisk synpunkt ändamålsenliga. Men det är ju så förfärligt lätt att predika sparsamhet med allmänna medel, och det är så förfärligt svårt att, liksom när det gäller all predikan på det enskilda livets område, så att säga tillämpa sin egen predikan.

Bankofullmäktige har vid flera tillfällen föreslagit en minskning av antalet avdelningskontor, och fullmäktige har — jag tror att jag sett detta redan för 15 år sedan — ibland kommit så långt att de t. o. m. fått bankoutskottet med på en indragning av något kontor. Men när frågan kommit hit till riksdagen, har det blivit stopp och riksdagen har sagt nej. Riksdagen vill sällan rationalisera på sitt eget område och därför har det inte heller blivit mer än vad som skedde år 1952, då riksdagen på bankofullmäktiges egen hemställan beslöt att dra in avdelningskontoren i Norrköping och Sundsvall — varigenom det blev en utgiftsminskning på 370 000 kronor för dessa båda kontor. Dessa kontor ansågs vara obehövlige, och jag skulle tro att flertalet av dem, som granskar det som skedde år 1952, skulle säga att detta var alldeles riktigt ur både ekonomisk och praktisk synpunkt.

Varför har det gått på det sättet med avdelningskontoren? Jo, de utgör inte någon skapelse av riksbanksorganisationen på 1600-talet. Våra avdel-

ningskontor har tillkommit på senare år — jag tror att det sista avdelningskontoret upprättades så sent som år 1906. Det var då fråga om tider, då vårt allmänna kreditmarknadsväsen var synnerligen ofullkomligt. Vi hade ingen privat affärsbanksverksamhet av den betydelse och i den omfattning som nu är fallet, och därför upprättades i länsstäderna dessa avdelningskontor.

Men vad har skett under de senaste åren, om inte en utomordentligt kraftig utveckling av vårt bankväsen. År 1952 fick vi en statens affärsbank — Sveriges kreditbank — och inom jordbruket har upprättats den ena ekonomiska förvaltningsorganisationen efter den andra. Alla dessa fyller nu uppgifter, som tidigare tillkom våra avdelningskontor inom riksbanken. Vi kan därför också förstå, varför avdelningskontoren har mist den betydelse de tidigare hade.

Jag hörde nu av herr Svärd att man inom bankofullmäktige väsentligen lägger vikten vid penningmedelsförsörjningen på de olika platser där avdelningskontoren finns, och jag kan ju tänka mig att man inte gärna vill skicka dessa, som det står här, 1,8 miljoner sedelbuntar ut i geografien utan vidare. Därför vill man alltså gärna ha kvar avdelningskontoren, vilkas marmorhallar genljuder av ödslighet. Men tror inte herr Svärd och övriga värderade ledamöter av bankofullmäktige att det med nutida bank- och postorganisation går att ordna sedeldistributionen på ett enklare sätt än genom att ha avdelningskontor i de olika läns huvudstäderna? Tror verkligen bankofullmäktige att de som behöver pengar i Tidaholm eller Skövde till varje pris måste irra upp till det lilla Mariestad för att få dessa, eller tror inte herr Svärd att riksbankskontoret i Mariestad måste anlita postverket när det gäller att skicka pengar till exempelvis Lidköping, Skövde, Tidaholm eller andra platser i det området? Eller tror han inte att man i Eskilstuna nog kan klara sin sedelförsörjning utan avdelningskontoret i Nyköping?

Det egendomliga är att om en tia är

Ang. organisationen av riksbankens kontorsnät

av papper, då skall den anförtros åt avdelningskontoren, men gäller det tio enklonor, alltså mynt, då kan de skickas till en bank eller posten, ty myntdistributionen går på ett enklare och bekvämare sätt utan att man skickar buntvis eller påsvis till riksbankens avdelningskontor. Man *kan* alltså!

Nåja, det är egentligen inte detta jag anmärker på i bankoutskottets skrivning. I likhet med herr Mannerskantz var jag tyvärr inte närvarande på det sammanträde där detta utlåtande utarbetades och faktiskt antogs, utan jag kom lättsinnigt nog bara till det sammanträde där votering skedde. Jag tycker i likhet med herr Mannerskantz att det under sådana förhållanden inte är honett att plötsligt komma och vilja ändra ett utskottsutlåtande som ens utskottskamrater suttit och filat på kanske ända till två timmar. Jag ville dock lägga fram mina synpunkter här, så att de kommer till riksbanksfullmäktige vid dessas fortsatta arbete.

Utskottet tror i likhet med mig så mycket på bankofullmäktiges klokhet och klara förnuft att vi räknar med att vad vi skrivit här också skall tas ad notam. För min del måste jag dessutom säga att bankoutskottet ger bankofullmäktige ett förtroendeuppdrag, som jag sällan har sett ett utskott ge något underordnat organ. Utskottet skriver nämligen att det torde få ankomma på fullmäktige i riksbanken att taga initiativet och göra de hänvändelser till Kungl. Maj:t som i anslutning därtill kan visa sig erforderliga när det gäller att för framtiden dra in avdelningskontor. Det är väl ett storartat förtroendeuppdrag som lämnas, och det är i förhoppning att bankofullmäktige skall visa sig vuxna detta uppdrag att ta initiativet och gå till Kungl. Maj:t direkt, som jag vill gå med på utskottets skrivning och utskottets hemställan. Detta gör jag redan i dag utan att begära någon återremiss.

Herr SVÄRD (h) kort genmäle:

Det är, herr talman, väsentligt att vi håller fast vid att kreditbanken är en

statlig affärsbank och skall vara det och ingenting annat. Det är mycket väsentligt att man inte belastar detta på lika villkor konkurrerande affärsbanksföretag med några centralbanksmässiga uppgifter.

Frågan om penningmedelsförsörjningen är av två skäl ingalunda så enkel som man gärna tror. Den måste ske under en mycket bestämd kontroll och så smidigt som möjligt. När vi började arbetet med rationaliseringen av riksbankens kontorsnät hade jag exakt samma uppfattning som den herr Mogård nu givit uttryck åt, nämligen att penningmedelsförsörjningen borde kunna ordnas på ett mycket enklare och mycket mindre kostnadskrävande sätt. Jag pressades från denna uppfattning steg för steg helt enkelt av den rad av praktiska motskäl som en verklighetsanalys reste för mig. Jag vill till slut bara säga att vi har undersökt möjligheterna att lösa detta problem med hjälp av postverket, med hjälp av affärsbankerna och med hjälp av andra institutioner, men vi har överallt misslyckats. Vi har därför nödgats falla tillbaka på ett lokalt kontorsnät.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Jag har inte fått alldeles klart för mig hur kritikerna här, framför allt herr Mannerskantz, har kunnat tänka sig att bankoutskottet på grundval av den utredning som nu förelagts utskottet skulle ha kunnat komma mycket längre än det gjort. Vi står dock först och främst inför en enhällig kommittéutredning inom riksbanken själv, som ju herr Svärd här närmare har redogjort för. Vidare har vi ett enhälligt yttrande av bankofullmäktige, som ställer sig bakom utredningen, vilken går ut på att man tills vidare och för obestämd framtid bör behålla kontorsorganisationen i dess nuvarande omfattning. Om man utgår härifrån tycker jag inte att man kan betrakta bankoutskottets utlåtande som tamt. Det ger ju uttryck för en helt annan inställning till frågan. Utskottet anser att man inte kan slå sig till ro för framtiden på grundval av den

Ang. organisationen av riksbankens kontorsnät

företagna utredningen utan att man inom jämförelsevis kort tidsfrist bör få den komplettering av utredningen som är erforderlig för att träffa ett slutligt avgörande. Det står i full konsekvens med den inställning som bankoutskottet tidigare har haft. Redan 1952 sades det att det måste övervägas huruvida icke nya uppgifter kunde överföras till avdelningskontoren från andra statliga organ. Detta understryks i ett uttalande i dagens bankoutskott, där det uttryckligen sägs: »Det synes utskottet uppenbart att kontoren måste få väsentligt ökade arbetsuppgifter för att de skall kunna bibehållas i nuvarande omfattning på längre sikt.»

Herr Mannerskantz gör då den invändningen — och detta är kanske rent språkligt berättigt — att det väl inte är något självändamål att hålla dessa kontor vid liv genom att gå och leta efter uppgifter som kan överföras på dem. Självfallet inte. Vi har haft anledning utgå ifrån att en utredning av denna fråga skulle ge svar på om det inte vore möjligt att i statsförvaltningens eget intresse rationellt utnyttja dessa avdelningskontor för samma förvaltningsräkning. Det finns så många splittrade kamerala uppgifter knutna till länsförvaltningen att man har all anledning tro att det skulle bli en väsentlig rationalisering därest dessa uppgifter kunde koncentreras på ett håll, där man kan räkna med att det finns kameralt och bankmässigt skolad arbetskraft som tar hand om uppgifterna. Denna utredning, som man ville få till stånd redan 1952, har inte blivit gjord, och den vill vi nu få igång på kortast möjliga tid.

I detta sammanhang måste jag säga att min vän herr Mogård måste ha läst fel innantill då han utgår ifrån att vi med denna utredning skulle överlämna till Kungl. Maj:t att ta ställning till riksbankens framtida kontorsorganisation. Detta är inte på något sätt förhållandet, utan vad vi här önskar är att få utrett huruvida länsförvaltningen och överhuvud taget den statliga administrationen ute i landet skulle kunna rationaliseras

genom att vissa uppgifter överföres till riksbankens avdelningskontor. Det är enbart den frågan man skall hemställa att Kungl. Maj:t skall utreda. En utredning av denna innebörd kan varken bankoutskottet eller bankofullmäktige utföra. En utredning som närmast är att betrakta som en rationaliseringsåtgärd i statens intresse måste ske i statlig regi. Vi kan i fråga om behovet av en sådan utredning även stödja oss på uttalanden av besparingsutredningen. Det är en sådan utredning vi menar att riksbanken skall söka få till stånd genom hänvändelse till Kungl. Maj:t. Sedan blir det i andra hand en bedömningsfråga, hur resultatet kommer att påverka möjligheterna att bevara riksbankens nuvarande organisation. Det är således inte ett ögonblicksfråga om att Kungl. Maj:t skall lägga sig i de speciella förhållanden som gäller riksbanken och dess problem.

Jag kan inte finna att detta är att fatta såsom ett lamt ställningstagande, utan det är ett mycket bestämt ställningstagande då man vill få till stånd en utredning, som det har talats om ända sedan 1952, och man vill att utredningen skall ske på så kort tid som möjligt under erinran om att det just under 1960-talet erbjuder sig goda möjligheter till inskränkningar i riksbankens organisation på grund av att då inträffar pensionsfall i ganska stor omfattning. Det är därför angeläget att inte gå miste om möjligheten att under 1960-talet företaga effektiva inskränkningar i organisationen.

Så skall detta utlåtande fattas. Om detta av ordalagen inte framgått för vederbörande är jag endast glad åt att jag fått tillfälle att understryka det. Jag hälsar ur våra synpunkter med tillfredsställelse den diskussion som har förts här. De meningar som har kommit fram ligger helt i linje med vad som varit bankoutskottets åsikt och har endast varit ägnade att ytterligare understryka betydelsen av vad bankoutskottet anfört.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. organisationen av riksbankens kontorsnät

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Herr Svärd har mot sin vilja kommit i samma svåra situation som alla människor råkar i som blir inkopplade i någon institution, församling, korporation eller dylikt. Det är en situation som ofta uppkommer även för den, som blir ledamot av ett riksdagsutskott. Man sitter där tillsammans och nöts och lyssnar på vederbörande chefstjänstemän, vilkas föredragningar man tycker verkar vederhäftiga, och så småningom »mals» man in i organisationen.

Nu vill jag inte säga, att herr Svärd har särskilt lätt för att »malas» in i en organisation. Men i någon mån syns han ändå ha blivit påverkad av synpunkter, som framförts till utskottet. Särskilt torde det vara fallet när det gäller hans nu deklarerade uppfattning om sedelförsörjningen till det svenska bankväsendet. Jag är inte heller alldeles främmande för dessa problem. Jag har faktiskt gjort mig besvär att hos en person — jag skall inte säga vem, men det är på mycket vederhäftigt håll inom affärsbanksväsendet — frågat om det hittillsvarande systemet att ordna sedelförsörjningen numera har någon nämnvärd betydelse för i varje fall affärsbankerna. Därvid har jag fått den bestämda uppgiften att kan man bara skaffa pengar över en natt så spelar det ingen roll. Men så frågar man samtidigt: Varför skall Eskilstuna, Hälsingborg, Norrköping och Sundsvall inte ha något riksbankskontor? För att det skall kunna skötas rationellt bör sedeldepåerna finnas där näringslivet existerar och pulserar samt är stort och omfattande och inte exempelvis i Härnösand, Kalmar och andra mindre orter.

Vidare säger man att många av dessa uppgifter besväras man inte riksbanken med; affärsbankskontoren i samma stad byter t. ex. pengar. Det sker i en omfattning, som ibland är större än den som tycks förekomma, när man kommer in i riksbankens marmorhallar och betraktar den där existerande ödsligheten. Det är inte säkert att de riktiga uppgifterna om det föreliggande behovet erhålles, därest man söker inhämta dem

på sätt som bankofullmäktige gjort. Orsaken till det är att när man sitter »insyltad» på det sätt, som jag förstår att bankofullmäktige gör, får man inte en lika frisk syn på dessa frågor.

Med den motivering som jag nyss anförde vill jag göra gällande att det inte finns tillräckligt skäl att bevara riksbankskontoren enbart för sedelförsörjningens skull. Om jag uppfattade herr Svärd riktigt var senare delen av hans anförande baserat på att eftersom man ändå måste ha sedeldepåer — och riksbankskontoren var de lämpligaste här för med hänsyn till att en tillräcklig kontroll måste förekomma — var det mycket bra om deras verksamhet kunde kompletteras med något som också måste uträttas.

Vad finns det då för uppgifter att välja mellan, som kan föras över dit? Det har talats om, jag tror det var i utskottet, att man borde kunna centralisera den kamerala verksamheten, kassahållningen, för länsarbetsnämnder, lantbruksnämnder, länsbostadsnämnder och andra statliga lokala organ, som har sina kontor förlagda till samma platser som riksbankskontoren. Jag tvivlar på att det skulle innebära någon rationalisering eller vara praktiskt. De övriga på ett sådant kontor, som skall ha kontakten med kamrern, måste väl ändå ha en stor nytta av att kunna gå in i ett rum några meter bort, där han sitter, i stället för att flera gånger om dagen behöva skicka bud till riksbankskontoret. Jag tror inte detta är någon rationalisering.

Herr Svärd nämnde sedan hanterandet av statliga lån och sade att det måste kunna skötas bankmässigt. Ja, nog sköter affärsbanker, sparbanker och jordbrukskassor den saken lika bra som riksbanken. Men man måste hålla i minnet att själva beviljandet av lånen göres inte av riksbankskontoret, utan den saken skötes av lantbruksnämnder, länsbostadsnämnder och andra organ. Jag tycker att detta argument från herr Svärd inte låter lika vederhäftigt som hans argument annars brukar.

Det förefaller som om man borde kunna få till stånd en organisation som kla-

Ang. organisationen av riksbankens kontorsnät

rade sedelförsörjningen med ett betydligt mindre antal kontor — färre än 10 — ty i och med att man inte har kontor i de stora industristäderna kan man lika väl ha bara ett kontor i Götaland, två i Svealand och ett i Norrland. De behövs inte för själva det bankmässiga handhavandet av statliga lån. Detta kan ske inom det stora affärsbankssystemet — hur många dessa lån än blir — på ett fullständigt omärkligt sätt. De är ändå så få i förhållande till de 100 000-tals transaktioner, som varje dag göres av näringslivet. Jag har svårt att föreställa mig att det kan vara något annat än självändamålsprincipen, som skulle kunna göra det möjligt att sammanföra den kamerala verksamheten hos de statliga lokala institutionerna. Mot den bakgrunden tvivlar jag på att det är förståndigt att försena reformerna genom att först avvakta resultatet av den föreslagna stora utredningen.

Egentligen tycker jag, herr ordförande i bankoutskottet, att det knappast är riktigt att bankofullmäktige här skall göra framställning till Kungl. Maj:t om att få denna utredning. Det skulle egentligen vara bankoutskottet, som skulle hemställa att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära att låta något organ, som kanske finns men som annars måste tillsättas, utreda vilka statliga lokala institutioner som skulle kunna få nytta av riksbankskontoren. Det är klart att man kan gå den andra vägen också — det bestrider jag inte — men genom mitt förslag skulle man mera markera, att det inte är inom bankofullmäktige som utredningen skall ske.

Då jag sedan sade att det är en tam skrivning som man här kommit med, beror detta på att jag har den bestämda uppfattningen att denna utredning inte får dra ut så långt på tiden att man måste göra nyanställningar av personal efter dem som avgår med pension under 1960-talet. Vi måste få till stånd en nedbantning av organisationen innan vi kommer över detta skede. Därvid gäller det att undersöka såväl kontorens inre organisation som hela kontorsnätets och distriktsindelningens storlek.

Jag vill sedan till utskottets ärade ordförande säga, att när vi behandlar dessa frågor, som ju är en riksdagens egen angelägenhet, har vi liksom en friare ställning. Vi är inte bundna av någon Kungl. Maj:ts proposition och har därför själva ett större ansvar. Om vi på vårt bord har en kungl. proposition, är det ju ytterst Kungl. Maj:t som har ansvaret. Här är det bankoutskottet som på riksdagens uppdrag svarar för dessa saker. Mot den bakgrunden tror jag att man kan kosta på sig att tala litet renare svenska än den vanliga utskottsprosan, vilket nog kan vara ganska hälsosamt ibland. I dag har vi ju också, anser jag, fått bevis för att det är erforderligt att tala denna renare svenska även gentemot riksbanksfullmäktige när de anför sådana synpunkter som vi här fått höra och som inte vittnar om det friska grepp som man bör ha om dessa frågor.

Första året som jag satt i riksdagen — det var 1936 — blev jag suppleant i bankoutskottet. Vi hade det året ett liknande resonemang i bankoutskottet som nu i år. Det enda som skett sedan dess är faktiskt att riksbankens avdelningskontor i Norrköping och Sundsvall lagts ned därför att dessa två städer inte är residensstäder — i annat fall hade nog också dessa riksbankskontor funnits kvar. Det har heller inte blivit någon egentlig nedbantning av riksbankskontorens inre organisation. Det är mot denna bakgrund som jag anser att det här rent ut sagt fordras litet mer av en bestämd order när riksdagen skriver till sitt eget verk. Jag har därför uppehållit mig utförligt vid denna fråga i dag, vilket jag ju också kunnat göra då kammararens föredragningslista inte är så lång.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Herr Mannerskantz är ju en man av mycken charm. Det mesta av hans charm består i att han säger folk rakt upp i ansiktet vad han tycker och tänker — han gör det till och med inte sällan innan han tänker. När han

Ang. organisationen av riksbankens kontorsnät

emellertid beskyller mig för att vara så lojal mot herrar Persson i Vinberg och Hammarskjöld i Washington att jag av den orsaken skulle ha gått med på dessa avdelningskontor, överdriver han herrar Perssons och Hammarskjölds charm.

Jag vill som en principförklaring till vännen Axel Mannerskantz bara säga, att jag alltid anser att en föredragande har fel ända tills att den föredragande har bevisat för mig att han har rätt. Vad som har hänt i detta fall är att de föredragande har lyckats bevisa till och med för mig att de har rätt.

Sedelförsörjningen är ju ett ganska besvärligt problem därför att det inte bara gäller att så att säga ordna transporterna, utan man måste också sörja för vården om de sedlar, av vilka herr statsrådet och chefen för finansdepartementet är i så stort behov. Det gäller att se till att denna vård skötes av personer som är vana att handskas med denna uppgift. Vi har faktiskt vänt oss till samtliga affärsbanker och frågat, om de var beredda att överta penningmedelsförsörjningen, naturligtvis på sådant sätt att nödig kontroll kunde garanteras. Man har då från affärsbankernas sida förklarat att man icke är beredd att överta denna uppgift. Det är, svarade man oss, en för affärsbanksrörelsen främmande uppgift, som man inte reflekterar på.

Vi har också frågat postverket, som förklarade sig ha ett visst intresse av saken, måhända i någon mån beroende på att postverket räknat ut att det skulle få tillgodogöra sig ränta på de sedlar som låg på de olika postkontoren. Det skulle emellertid bli en ur riksbankens synpunkt mycket dyrbar form för sedelförsörjning som man därmed etablerade, och det skulle vara raka motsatsen till den rationalisering som herr Mannerskantz är ute efter.

Det är riktigt — det vill jag säga till både herr Mogård och herr Mannerskantz — att flera av riksbankens avdelningskontor tyvärr ligger på fel plats. Det ekonomiska livets centra har graviterat ifrån riksbanksstäderna, men

kontorens lokalisering är ju inte en gång för alla given. Det är alldeles uppenbart att de sedeldepåer som erfordras också skall ligga där de behövs. Därom råder inte några delade meningar inom riksbanksfullmäktige. Om man är tvungen att skapa ett antal administrativa enheter för att lösa en uppgift som samhället är skyldigt att lösa för att lämna en service som det även med mina utgångspunkter är rationellt att samhället lämnar, är det väl också förnuftigt att man försöker arrangera det så, att man får ut hundraprocentig effekt av de människor som anställs för att sköta denna primärt samhällliga uppgift.

Det är från den utgångspunkten som vi nu i olika sammanhang har rest frågan: Är det inte rimligt att överföra kassagöromål och kamerala göromål från ett antal regionala myndigheter till riksbankskontoren? Skulle inte en sådan centralisering, regionalt sett, ge en billigare administration på dessa områden? 1958 års besparingsutredning kom till den uppfattningen, och vi har kommit till samma uppfattning inom den lilla kommitté som sysslat med riksbankens organisationsproblem. Även i bankofullmäktige, där ju även en f. d. finansminister i hög grad äger säte och stämma, har man kommit till samma uppfattning.

Det är, herr Mannerskantz, inte fråga om att handha några lån, som eljest skulle förvaltas av affärsbankerna, utan det är fråga om huruvida de olika former av statliga lån som vi bestämmer oss för här i riksdagen — enligt min uppfattning bestämmer oss för alldeles i onödan, men det är en annan sak — skall förvaltas av riksbanken, där det ju dock finns en bankmässig aspekt på hela problemet, eller om de skall förvaltas av någon annan statlig myndighet. Förvaltar med andra ord riksbanken en sådan verksamhet som stödlåneverksamheten bättre eller sämre än några andra statliga institutioner? På den punkten har vi blivit övertygade om att just den bankmässiga aspekten på lånet och låntagaren är oerhört väsentlig. Det gäller att verkligen iakttä kro-

Ang. organisationen av riksbankens kontorsnät

nans rätt även i förhållande till dem som lånat pengar av kronan. Det har varit det avgörande skälet för mig. Det rör sig här dock om mycket stora pengar.

Därtill kommer ett annat skäl. När man sett litet på hur förvaltningen har skötts av andra institutioner har man funnit rätt förskräckande ting. För att nämna ett exempel har det hänt att de säkerhetshandlingar, som har åberopats i lånehandlingen, i ett stor antal fall över huvud taget inte existerat. Jag skall inte förlänga diskussionen med att ge ett exempel på hur stödlånemöjligheten har utnyttjats, men att den inte har utnyttjats bankmässigt kan jag utan vidare kategoriskt påstå.

Jag hävdar alltså, herr talman, att vi för närvarande har möjligheter att göra ett rationellt kontorsnät till riksbanken. Om det skulle visa sig att dessa möjligheter inte tillvaratas, har vi förutsett den möjligheten och framlagt konkreta förslag att i så fall kontorsindragning skall tillgripas.

Herr PERSSON, RAGNAR, (s):

Herr talman! Jag vill genast säga att jag med varm hand överlåter till herr Svärd att meddela herr Mannerskantz den undervisning och fostran som tydligen behövs i detta speciella ärende. Jag kan helt och fullt instämma i herr Svärds redovisning både av kommitténs och av bankofullmäktiges uppfattning i denna fråga. Om det behövs några vittnesbörd beträffande herr Svärds effektivitet inom kommittén kan jag intyga att han kom till detta kommittéarbete minst lika rationaliseringsvillig som någonsin herr Mannerskantz eller herr Mogård skulle ha gjort, om de hade haft medlemskap i kommittén.

Vi har, såsom herr Svärd här har skildrat, försökt att utan förutfattade meningar och enbart med hänsyn till rationaliserings- och effektivitetskravet bedöma dessa spörsmål. Frågan om penningmedelsförsörjningen, den centralbankmässiga uppgiften, har för oss varit den väsentliga, och vi har, såsom re-

dan sagts, kört huvudet i väggen när det gällt att lösa den frågan på ett annat ur säkerhets- och kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt. Herr Svärd har i det avseendet haft en speciell uppgift, nämligen att efterhöra affärsbankernas villighet att överta denna centralbankmässiga uppgift, men de har förklarat sig inte villiga och kapabla att göra det.

En annan sak som man också får ta hänsyn till när man prövar denna fråga är den s. k. beredskapssynpunkten, som inte utan vidare kan nonchaleras. Därvidlag träder säkerhetsskålen främst i förgrunden. Vi har konstaterat att varken affärsbanker eller postkontor har valvsutrymmen som svarar mot dem som riksbanken för närvarande äger. Det har varit en av de väsentliga anledningarna till att vi har ansett oss tills vidare behöva dessa replipunkter. Jag tycker inte att det vare sig ur riksdagens eller riksbankens synpunkt är så avskräckande att riksbanken här i landet har 23 avdelningskontor. Om vi ser på vad affärsbankerna behöver för att tillhandahålla en tillfredsställande service finner vi att exempelvis Göteborgsbanken har 105 avdelningskontor, Skandinaviska banken 218 och Svenska handelsbanken 352. Serviceangelägenheten måste ju också ur riksbankens synpunkt spela en viss roll.

Till herr Mogård vill jag säga att han som ombudsman för vår Herre väl behöver någonting mera än Högalidskyrkan att operera inom. Han har säkerligen reträttplatser, där han kan komma det klientel, som han önskar träffa, närmare in på livet. På det sättet är det också med riksbanken och dess låneverksamhet. Jag vet inte om man kan säga att marmorhallarna i riksbankskontoren ekar av ödslighet, eller hur orden föll, men jag vill inom parentes säga att våra avdelningskontor inte är några nutida påfund. Det är inte vi som har fastställt ritningar eller på annat sätt tagit befattning med arkitektarbetet för dessa kontor. Men i fråga om luxuös utformning kan dessa kontor enligt min mening ingalunda mäta sig med de skrythus som sparbanker och affärsbanker för närvarande bygger. Vi har tvärtom anledning

Ang. organisationen av riksbankens kontorsnät

när skämmas för det tillstånd som en hel del av våra avdelningskontor befinner sig i. Under senare tid har ingen effektiv upprustning ägt rum just därför att man först velat pröva organisationen av kontorsnätet.

Men jag känner ett behov att reagera, när herr Mannerskantz säger att våra kontor inte har full sysselsättning, ty det är felaktigt. Om herrar kritiker vill resa ut och studera vad som finns bakom ödsligheten, så skall ni konstatera att man har full sysselsättning speciellt med de arbetsuppgifter som riksdagen under senare tid överlätit på riksbanken. Antalet stödlåneärenden har t. ex. vuxit från 17 000 till 57 000 under en helt kort tidrymd. All låneverksamhet som riksbanken handhar är av social karaktär, och denna verksamhet förorsakar ett oerhört arbete. Vi har helt enkelt resonerat på det viset, att ju närmare detta klientel vi har våra kontor, dess bättre blir möjligheterna att, som herr Svärd uttryckte det, övervaka kronans rätt att få lånen gälda. Den som härvidlag studerat riksbankens verksamhet som »exekutionsbetjänt» stiger sannerligen inte upp och säger att avdelningskontoren är sysslolösa.

Jag har inte mycket att tillägga utöver vad herr Svärd redan sagt. Vi är fullt öppna för rationaliseringar. Om herrarna läst kommittébetänkandet så har ni funnit att kontorens arbetsuppgifter ökat under den senaste tioårsperioden, trots att en minskning på vissa avsnitt ägt rum, men att personalen lika fullt har minskat. Såvida inte nya arbetsuppgifter tillföres kontoren får vi naturligtvis räkna med en fortsatt utveckling i den riktningen.

Till slut vill jag bara säga att riksbanken är arbetsvillig. Riksdagen är bankens arbetsgivare och är i den egenskapen skyldig att tillse att banken även i fortsättningen har full sysselsättning. Jag vill varmt anbefalla besparingsutredningens uppslag att tillföra riksbanken nya arbetsuppgifter. Däremot är jag tveksam huruvida fullmäktige skall gå omkring med häven och införskaffa dessa arbetsuppgifter.

Herr MOGARD (s):

Herr talman! Till bankofullmäktigen Perssons i förtäckta ordalag framförda invit till mig att låta upprätta en riksbanksfilial i min församling vill jag säga att jag känner till en kyrklig bank — Banco di Santo Spirito, Den Helige Andes bank i Rom, alltså påvestatens bank — men att min erfarenhet av den vid ett par tillfällen icke har animerat mig att söka få till stånd ett riksbankskontor i min församling. Orsaken är att jag inte anser ett sådant kontor behövt, lika litet som det enligt min mening är angeläget att ha riksbankskontor i Mariestad eller Nyköping.

Till diskussionen måste jag dock foga att de obotfärdigas förhinder blir alldeles för stora, när man menar att dessa små avdelningskontor till riksbanken utövar så enormt betydelsefulla funktioner att inte vårt förträffliga banksystem i övrigt skulle mycket väl kunna klara dem. Jag tror lika litet att postverket skulle vara urständsat att på ett betryggande sätt förmedla de sedelpackar som kommer exempelvis till Nyköping och Mariestad, när verket annars måste vidarebefordra sedelpackarna till de större orterna i dessa län. Den som läser bankoutskottets mycket intressanta utlåtande, som beledsagas av en omfattande promemoria från bankofullmäktiges kommitté, kan på s. 28 och följande läsa en magnifik utredning om varför det ur teologiska, juridiska, medicinska och filosofiska synpunkter är alldeles omöjligt att anförtro riksbankens penningförsändelser till postverket. Det är som om denna vackra avhandling vore författad inom den berömda nationalekonomiska fakulteten vid Singapores universitet, där den store professorn Parkinson utbildar alumner i konsten att åstadkomma tillräckligt många nya tjänstemän och funktionärer i världens olika offentliga organ.

Men till slut måste jag ändå säga, att bankofullmäktige i all sin fullkomlighet när det gäller denna fråga icke har ansett det olämpligt och omöjligt att verkligen minska på utgifterna för avdelningskontoren. De har nämligen — vis-

Ang. organisationen av riksbankens kontorsnät

serligen med mycket ringa entusiasm — skisserat en plan för minskning av antalet avdelningskontor från 23 till 10, innebärande en årlig vinst för samhället på en miljon kronor. Men när det har kommit till kritan har de ansett det vara bättre att västgötarna ger sig i väg till Mariestad än exempelvis till Göteborg för att klara sina riksbanksaffärer, liksom att Eskilstunaborna hellre bör bege sig till riksbankskontoret i Nyköping än till den närmare belägna huvudstaden för samma ändamål. Jag vill alltså inte alldeles fränkänna kritiken mot bankofullmäktige giltighet.

I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Jag tror inte vi skall diskutera detta så länge till, men jag önskar göra klart för kammarens ledamöter att jag inte har sagt att man skall förvara några kubikmeter sedlar under dålig kontroll. Herr Svärd kastar alltså sten i öppen dörr när han talar om detta för tredje gången. Vad jag sagt är att dessa depåer inte behöver finnas på så många ställen, men det har han inte bemött alls.

Jag har också en önskan att få reda på om någon bank har förvaltat lån och schabblat med säkerhetshandlingarna. Det skulle förvåna mig mycket. Bankerna är ju experter på att förvalta värdepapper, vilket väl inte de är som inte har bankverksamhet till huvuduppgift.

Ja, sedan herr bankofullmäktigen i Vinberg har talat förstår jag hur viktigt det är att riksdagen gör ett kraftfullt uttalande.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Jag skall bara på en enda punkt be att få ge ett besked. Jag har aldrig ifrågasatt att någon bank — för att nu citera svenska språkets mästare herr Mannerskantz — skulle ha »schabblat» med något lån. Jag har tvärtom för-

sökt efter måttet av alla mina krafter att få herr Mannerskantz att förstå att den låneförvaltning som jag tycker är riskabel är den som icke sköts av banker eller icke sköts i bankmässig form. Det är alltså därom jag har försökt att undervisa herr Mannerskantz — med utomordentligt dåligt resultat för lära- ren.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen att därunder yrkats dels att vad utskottet i det föredragna utlåtandet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Mannerskantz*, att utlåtandet skulle visas åter till utskottet.

Herr talmannen anförde vidare, att propositioner nu till en början komme att framställas beträffande yrkandet om återremiss.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till berörda återremissyrkande samt vidare på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som avslår det av herr Mannerskantz framställda yrkandet om återremiss till bankoutskottet av dess utlåtande nr 44, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles yrkandet om återremiss.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

På därefter gjord proposition bifölls utskottets hemställan.

Om översyn av pris- och kartellagstiftningen, m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 42, i anledning av väckta motioner om översyn av pris- och kartellagstiftningen, m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling förehåft fyra inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna nr 12 i första kammaren av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, samt nr 20 i andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.*,

dels och de likalydande motionerna nr 325 i första kammaren av herr *Svensson, Axel, m. fl.* och nr 397 i andra kammaren av fru *Lewén-Eliasson m. fl.*

I motionerna I: 12 och II: 20 hade hemställts bland annat att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag att giva pris- och kartellnämnden befogenheter att ingripa självständigt, exempelvis genom införande av prisstopp på vissa varuslag, beordrande av prissänkningar etc. samt att Kungl. Maj:t i enlighet med sina fullmakter måtte i Allmänna prisregleringslagens 1 § förordna om omedelbart införande av prisreglering.

I motionerna I: 325 och II: 397 hade yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en översyn av hela pris- och kartellagstiftningen jämte organisation, arbetsformer, befogenheter och inbördes arbetsfördelning beträffande pris- och kartellnämnden, ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor och näringsfrihetsrådet.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner,

- 1) I: 12 och II: 20 samt
- 2) I: 325 och II: 397,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrarna *Axel Svensson* och *Odhe* samt fröken *Sandell*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr SVENSSON, AXEL, (s):

Herr talman! Jag har fogat en blank reservation till det föreliggande utlåtandet och ber av den anledningen att få säga några ord.

I motionerna I: 325 och II: 397 har yrkats att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en översyn av hela pris- och kartellagstiftningen. Om man noggrant genomläser remissyttrandena synes det mig framgå att författarna till dessa yttranden — jag undantar då LO och TCO som tillstyrkt motionerna — har blivit både förargade och förskräckta, att döma av den ton och de formuleringar som använts.

Jag vill emellertid erinra om att den statliga kontrollen på prisbildningens område sedan år 1957 inskränkts till åtgärder som motverkar konkurrensbegränsning med skadlig verkan. För övervakningen svarar pris- och kartellnämnden samt näringsfrihetsrådet. Upplysningsvis vill jag också nämna att i kartellregistret finnes införda 1 759 konkurrensbegränsande avtal, av vilka 867 är upphävdade. Att ett avtal upphävts får emellertid inte tolkas på det sättet att det uppstått konkurrens mellan de tidigare avtalsbröderna. Motsatsen kan ju tvärtom alltjämt vara för handen. Ingripande har dock skett under de gångna två åren, då leveransvägran förekommit, och rättelse har vunnits genom de organ, som är tillsatta för att bevaka förhållandena på detta område, och så långt anser jag att situationen är tillfredsställande.

Den lovordens höga visa om den fria konkurrensens betydelse, som återfinnes i de flesta remissyttrandena, tolkar jag mera som ett utslag av en frälsningsmentalitet som man endast kan finna hos dem som representerar de små specerihandlarna i detta land. Det primära i denna fråga är att det inte finns någon kontroll på själva prisbildningen, vilket är förklarligt, då en sådan befogenhet inte ingår i de övervakande institutionernas instruktion. När vi motionärer påtalar detta innebär det således ingen kritik mot dessa organs sätt att sköta sin uppgift. De har inte den uppgiften, men vi har motionsledes föreslagit att riks-

Om översyn av pris- och kartellagstiftningen, m. m.

dagen skulle besluta ge dem den framdeles.

När det gäller frågan huruvida oskäliga priser förekommer hänvisar flertalet remissinstanser till socialstyrelsens konsumentprisindex som legat stilla en längre tid på talet 152, och man menar att därmed allt i stort sett är gott och väl. Jag erinrar om att pris- och kartellnämnden har gjort en undersökning, omfattande tiden januari 1957 till januari 1959, som utvisar att importprisindex fallit med 16 procent, medan konsumentprisindex stigit med 6,2 procent under samma tid. Nämnden konstaterar att utvecklingen varit annorlunda för de konsumtionsvaror som finnes representerade i såväl import- som konsumentprisindex. Dessa i huvudsak stapelbetonade konsumtionsvaror kan nämligen, med avdrag för skärpta skatter, beräknas ha fallit med 2,5 procent, fastän index stigit. Man kan då ställa frågan, var stegringen har skett, och på detta svarar nämnden i mycket försiktiga ordalag. »Något sammanfattande mått på utvecklingen av priserna på handelns tjänster, dvs. handelsmarginalerna, står inte att finna för närvarande», förklarar nämnden, »men att döma av de uppgifter som framkommit dels genom nämndens undersökningar beträffande särskilda varor, dels genom andra uppgiftskällor förefaller det icke uteslutet att handelsmarginalerna räknade i kronor och ören kunna ha stigit.» Samma erfarenhet har varje husmor gjort under de senaste två åren när hon gjort sina uppköp. Det vill med andra ord säga att sedan priskontrollen avskaffades har priserna i handelsledet saktat stigit på bekostnad av de vinster som rationaliseringen fört med sig i produktionsledet. Index' orörlighet ger således ej svar på frågan huruvida priserna är för höga, utan anger ju endast om priserna rör sig upp eller ner.

I den nuvarande lagen om ingripande i prisreglerande syfte skiljer man på tre olika fall, då priskontroll kan införas. Kommer landet i krig verkar lagen automatiskt, vid krigsfara äger Kungl. Maj:t förordna om lagens tillämpning, och om ett läge uppstår, där annan orsak än

krig eller krigsfara föreligger och fara för allmän prisstegring är för handen, kan lagen sättas i funktion. Jag skulle tro att den sistnämnda bestämmelsen har tillkommit med tanke på Koreakrisen och liknande fall.

Krig och kriser kommer emellertid inte som en blix från klar himmel, utan orosmolnen skockas under en längre period, och under denna tid stiger priserna sakta och säkert för att, när krisen kulminerar, befinna sig på en oskäligen nivå. Men då är det för sent att ingripa, såsom vi har haft erfarenhet av. Att ha priskontroll under normala förhållanden behöves således inte betraktas som ett onödigt ingripande på prisbildningens område. Möjligheten finns att punktvis ingripa mot ett högt pris på en vara, och detta kan vara tillräckligt för att hålla en skälig prisnivå. Att såsom remissinstanserna falla i extas inför den fria konkurrensens utslag vid prisbildningen är både att vara för stor optimist och att hemfalla åt sangvinism.

När pris- och kartellnämnden hänvisar till den fria konkurrensens betydelse och särskilt pekar på den omfattande rabattgivning som sker i vissa branscher, är kanske nämndens slutsatser felaktiga. Det kan ju mycket väl tänkas att dessa rabatter utgör ett kamouflage för ett alltför högt prisläge. Rabatterna är nämligen ingen gåva från försäljaren till köparen utan snarare en gåva från övriga konsumenter, som behöver varan endast i ental och härför får betala ett högre pris. Rabattgivningen tyder enligt mitt sätt att se på ett alltför högt prisläge på en mängd av våra konsumtionsvaror och tål därför att granskas.

Jag har försökt, herr talman, att med hjälp av remissuttalandena och med hjälp av konjunkturinstitutets höstrapport 1959 få en ledtråd till den nuvarande prisbildningen på olika varor. Det är, såsom utskottet skriver, inte lätt för en lekman att klara upp detta, men man får ett bestämt intryck av att prisläget, sedan priskontrollen avskaffades 1957, har blivit låst och att det inom detta låsta prisläge nu bollas med priser på olika varor, varvid den ena varan sjun-

Om översyn av pris- och kartellagstiftningen, m. m.

ker i pris och den andra stiger. På detta sätt får man ett prisläge som enligt min mening är onormalt för en del av de varor det här gäller.

Herr talman! Även om motionen faller i dag, är jag övertygad om att frågan om priskontroll tränger sig fram till de beslutande myndigheterna inom inte alltför lång tid. Den förstärkning av personalen som föreslås i propositionen nr 162 om varuskatt betraktar jag som välbehövlig, men det skulle ha glatt mig som motionär, om den hade kompletterats med vidgade befogenheter beträffande priskontrollen.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Vi har också motionerat om priskontrollerande åtgärder, eftersom prisutvecklingen under de senare åren verkligen varit oroväckande. Bland annat har herr Svensson här anfört hurusom importprisindex från januari 1956 till september 1959 har sjunkit med 13 enheter, medan konsumentprisindex under samma tid har höjts med 17 enheter. Enbart detta är ju tillräckligt för att underbygga kravet på priskontrollerande åtgärder. När priskontrollen upphävdes sade man att vi befann oss i det läget att den fria konkurrensen skulle bli det universalmedel med vilket vi skulle kunna styra priserna och få till stånd prissänkningar. Nu vet vi alla att så inte har blivit förhållandet.

I vår motion yrkar vi bland annat »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag att ge pris- och kartellnämnden befogenheter att ingripa självständigt, exempelvis genom införande av prisstopp på vissa varuslag, beordrande av prissänkningar etc., samt att Kungl. Maj:t i enlighet med sin fullmakter måtte i Allmänna prisregleringslagens 1 § förordna om omedelbart införande av prisreglering».

Det är alldeles riktigt vad den förre talaren anförde om att vad utskottet anvisar inte är mycket värt. Utskottet pekar på att regeringen har vissa intentioner att genomföra skärpt prisövervak-

ning, men innehållet i denna s. k. skärpta prisövertagning, som utskottet hänvisar till, framgår ju av följande meningar i utskottets förslag, som jag skall be att få läsa upp: »Enligt vad utskottet inhämtat åsyftas därmed i huvudsak en förstärkning redan under innevarande budgetår av pris- och kartellnämndens resurser på prisövervakningens område. Förstärkningen är avsedd att genomföras dels genom en viss omdisposition av resurserna dels genom en utökning av personalen. De föreslagna åtgärderna, som synes möjliggöra en fullständigare information till konsumenterna rörande pris- och konkurrensförhållandena, torde även kunna ge ett vidgat underlag för den verksamhet som tillkommer näringsfrihetsrådet och ombudsmannaämbetet för näringsfrågor.»

Vad är det man här föreslår? Jo, att allmänheten skall informeras bättre och få klart för sig hur priserna stiger och hur otillbörligt detta går till. Däremot sägs ingenting om att utrusta vederbörande instanser med fullmakt att ingripa. Det är nödvändigt att ingripa. Det är på tiden att någonting sker på detta område.

Med vad jag här har anfört ber jag att få yrka bifall till motionerna I: 12 och II: 20.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Vi har inom utskottet uppfattat de här båda motionsparen som uttryck för bristande tilltro till att den nya ordningen på detta område skulle vara effektiv. Denna nya ordning ersatte ju den tidigare priskontrollen efter det att priskontrollens effektivitet och lämplighet hade diskuterats i olika sammanhang. Denna utveckling utmynnade så småningom i att priskontroll slopades med en fortsatt prisövervakning och framför allt en övervakning över priskontrollerande begränsningar i affärslivet över huvud taget.

Man kan ha olika uppfattningar om effektiviteten av den nya ordningen,

Om översyn av pris- och kartellagstiftningen, m. m.

om det över huvud taget är möjligt att åstadkomma tillräckligt effektiva åtgärder genom förhandlingar med vederbörande om en prissänkning, om man finner, att utvecklingen gått dithän att priserna synes vara för höga, eller om det är möjligt att åstadkomma effekt genom att offentliggöra sådana fall där olämpliga åtgärder kommit till uttryck på ett eller annat sätt.

Utskottet har inte funnit att man kan begränsa granskningen till vad som ägt rum sedan den nya ordningen trädde i kraft. Man måste onekligen samtidigt blicka tillbaka på vad man väntat och vad man kunde få ut av priskontroll och priskontrollerande åtgärder. Jag vill även i dag understryka vad jag redan tidigare i andra sammanhang framhållit, nämligen att jag inte tror på effekten av en priskontroll under mera normala förhållanden inom näringslivet. Priskontrollerande åtgärder är nödvändiga i en situation då det råder brist på varor och då det följaktligen inte finns någon möjlighet att räkna med en sådan anpassning av priserna till en nivå som begränsar täckning av kostnaderna och skälig förräntning på investerat kapital. Men det har man anledning att räkna med under mera normala förhållanden.

Priskontrollen måste ta hänsyn till samtliga företag som arbetar inom en bransch, och priset sättes ofta inte efter de mest effektiva företagen utan i bästa fall efter något medeltal. Det förhåller sig dessutom på det sättet att det inte bara är i fråga om priserna som konkurrens äger rum, utan under tid då man har priskontroll är det tyvärr så att man också kan konkurrera om kvalitet. Man salubjuder till det fastsatta priset, men det finns faktiskt stor risk för att den vara köparen slutligen får under en sådan priskontroll är av sämre kvalitet än vad det fanns anledning räkna med då priset fastställdes.

I vad som anförts i motionerna beträffande vad som inträffat sedan 1956 och 1957 är det ingenting som enligt min uppfattning utgör tillräckligt bevis för att den nuvarande ordningen icke skulle fylla de uppgifter som institutionerna

har. Det rör sig om ombudsmannaämberetet för näringsfrihetsfrågor, näringsfrihetsrådet och pris- och kartellnämnden. Dessa har till uppgift att följa utvecklingen och ingripa mot sådana åtgärder som har en hämmande inverkan i fråga om konkurrensen. De har till uppgift att offentliggöra eller fästa allmänhetens uppmärksamhet på — vilket ord man nu vill använda — en prisutveckling som inte står i rimligt förhållande till utvecklingen för de varor man utbjuder.

Enligt de yttranden som avgetts över de nu aktuella motionerna synes det ändå framgå att dessa organ fullföljt sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. De har ingripit mot åtgärder som haft karaktär av konkurrensbegränsning. De har offentliggjort sådan prisbildning som de ansett icke stå i överensstämmelse med en rimlig prisnivå för de varor som utbjudits. I fråga om konkurrensbegränsande åtgärder har de vunnit resultat i alla de ärenden som åberopats i motionerna och som man även redogjort för i utskottets utlåtande. Jag tror också att offentliggörandet av de oriktiga priserna — om jag får använda det uttrycket — eller de för höga priserna också haft sin inverkan på prissättningen. Jag medger gärna att man kan ha olika uppfattning om effekten av dessa åtgärder, men vad jag vill att man samtidigt skall diskutera är om man tror att en priskontroll skulle ge bättre resultat. I det avseendet har utskottet anslutit sig till uppfattningen att så sannolikt icke skulle bli fallet.

I en situation, där det finns tillräckligt med varor, och i all synnerhet inför utsikten att det nu skall bli en friare handel mellan nationerna finns det också all anledning att räkna med att konkurrensen skall kunna sätta in på ett starkare sätt än tidigare och följaktligen att prisbildningen också skall anpassa sig till en rimligare nivå än som kan ha varit fallet på vissa områden hittills.

I vissa remissinstanser — även sådana som representerar näringslivet — erkänner man utan vidare att det fortfarande inom näringslivet finns sådant som inte är alldeles sunt, och man är

Om översyn av pris- och kartellagstiftningen, m. m.

på det hållet inställd på att sådant skall bekämpas.

Jag har ingen anledning, herr talman, att ifrågasätta annat än att utskottet har bedömt denna fråga riktigt, när det konstaterar, att man utan risk för att någonting åsidosättes kan avvakta effekten av de organ, som har skapats på detta område. De har ju ändå inte varit i verksamhet under mer än två år, och under större delen av dessa två år har konsumentprisindex varit oförändrat.

Herr Svensson anförde några siffror beträffande de olika indexseriernas utveckling från 1956 och framåt och konstaterade därvid, vilket också angives i motionerna, att importprisindex har sjunkit ganska kraftigt och partiprisindex något, medan däremot konsumentprisindex har stigit. Den frågan har behandlats i pris- och kartellnämndens yttrande. Nämnden har företagit en undersökning med speciell inriktning på dessa indexserier. Den har därvid konstaterat, att såvitt den kunnat finna finns det ingenting som tyder på att de tre indexserierna kan sammanställas så där utan vidare och att man obetingat skul kunna utgå från att de följer varandra. Vad beträffar konsumentprisindex har detta påverkats av vissa åtgärder, som beslutats av riksdagen och varit konstnadshöjande. Vidare har lönerna stigit under den period det här gäller. Vad gäller importprisindex, som har sjunkit mest, förhåller det sig så, att en stor del av de varor, som faller under denna indexserie, inte direkt förs ut som konsumtionsvaror vilka påverkar konsumentprisindexserien. För egen del har jag inte tillgång till sådana uppgifter, att jag kan jäva den utredning som pris- och kartellnämnden har gjort. Jag kan bara fastslå, att nämnden har gjort en utredning, som förefaller objektiv, och att det följaktligen synes riktigt, som nämnden säger, att man inte utan vidare kan dra jämförelser med utgångspunkt från att indexserierna följer varandra.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets hemställan.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Bara en kort replik till herr förste vice talmannen. Han yttrade att under de två senaste åren har konsumentprisindex inte stigit. Men av det material, som framlagts i utskottets utlåtande, framgår att konsumentprisindex stigit med fem enheter, medan under samma period importprisindex sjunkit med åtta enheter.

Herr förste vice talmannen uttalade vidare, att vi borde låta de nu existerande organen få arbeta i lugn och ro. De hade trots allt nått resultat. Jag tror dock att detta är oriktigt. Jag menar inte att man har varit lat och inte haft arbete, men man har saknat befogenheter. Arbetet har bestått i att registrera och redovisa att så är läget, men något ingripande har folk svårt att upptäcka.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag vill i fråga om de olika indexserierna endast påpeka, att sedan april 1958 har konsumentprisindex varit 152. Den nivån hölls tills juli 1959. Under samma tid har partiprisindex varit oförändrat 145 och är det allt fortfarande. Vad importprisindex beträffar har det under samma tid sjunkit från 132 till 128, alltså med fyra enheter.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vardera punkten av utskottets i det nu ifrågavarande utlåtandet gjorda hemställan.

Därefter gjordes enligt de beträffande punkten 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna I:12 och II:20; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten 2 hemställt.

Ang. svensk forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område inom de s. k. underutvecklade länderna

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 43, i anledning av väckta motioner om viss översyn i vad gäller utländska medborgare av lagstiftningen på social- och undervisningsväsendets områden, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av motioner angående befogenhet för kommunerna att uppträda som sakägare i vattenmål; och

nr 23, i anledning av motioner om översyn av naturskyddslagen m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. svensk forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område inom de s. k. underutvecklade länderna

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 37, i anledning av väckta motioner om svensk forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område inom de s. k. underutvecklade länderna.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 347, av herr *Larsson, Lars, m. fl.*, samt II: 414, av herr *Antonsson m. fl.*, hade yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en snabb utredning, företagen i samarbete med jordbrukets organisationer och avseende en svensk forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område inom de s. k. underutvecklade länderna.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet bland annat omnämnt, att inom Centralkommittén för svenskt tekniskt bistånd, i vilken kommitté ingått representanter för bl. a. jordbrukets organisationer, nyligen slutförts en utredning angående Sveriges fortsatta bilaterala tekniska bistånd till mindre utvecklade områden samt att en redogörelse för resultatet av sagda utredningsarbete i dagar-

na överlämnats till Kungl. Maj:t. Utskottet hade med hänsyn härtill funnit den av motionärerna avsedda utredningen icke vara påkallad, varefter utskottet yttrat:

»Utskottet vill emellertid uttala som sin mening, att det torde finnas ett stort utrymme för ökade svenska insatser på jordbrukets, skogsbrukets och fiskets områden till förmån för de underutvecklade länderna. Dessa insatser, vilka liksom de hittillsvarande bör ske under mottot 'hjälp till självhjälp' och som synes väsentligen böra anknytas till FN-organisationens hjälpprogram, behöver dock ingalunda begränsas till enbart forsknings- och försöksverksamheten. Ett snabbare resultat av biståndsverksamheten torde ofta kunna vinnas därest densamma inriktas på grundläggande praktisk utbildning, främst vid inom respektive länder förefintliga eller tillskapande yrkesskolor, av utövare av berörda tre näringsgrenar. Måhända bör också närmare övervägas om ej möjligheter bör öppnas för ett antal studerande från mindre utvecklade stater att följa undervisningen — i vart fall i vissa ämnen — vid de under jordbruksdepartementet hörande högskolorna. En annan form för hjälp åt länder av nyssnämnt slag, vilken torde böra ytterligare prövas, är att till sådana länder utsända tekniska experter som t. ex. jägmästare, agronomer, lantbruksingenjörer och lantmätare för att dessa där skall kunna medverka vid större investerings- eller förbättringsprojekt.

Det är enligt utskottet angeläget, att de svenska biståndsåtgärderna i oförmälda avseenden koncentreras till de områden där de effektivaste insatserna kan göras samt att en samlad planering sker av verksamheten i fråga.

Under åberopande av vad utskottet sålunda uttalat hemställer utskottet, att riksdagen i anledning av motionerna I: 347 och II: 414 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin åsikt giva till känna vad utskottet i det föregående anfört.»

Ang. svensk forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område inom de s. k. underutvecklade länderna

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Tanken bakom denna motion, som jordbruksutskottet behandlat välvilligt, är den att mycket vore att vinna för folken i de mindre utvecklade områdena, om hjälpinsatserna till dem i större utsträckning kunde sättas in på områden som snabbt ger praktiska resultat för deras försörjning. Det gäller att i första hand driva svält och sjukdom på flykten. Motionen tar i all anspråklöshet upp frågan om att vidga våra insatser på t. ex. jordbrukets område genom att upprätta en försöks- och forskningsstation i något av de aktuella länderna. Vid sidan av den planerade utbildningen av specialister från de hjälpbehövande områdena vore en sådan aktion värdefull. Den skulle nämligen kunna ge de människor, som sysselsätter sig med odlingsarbeten av olika slag, rent praktiska insikter av betydelse för det slutliga resultatet av deras bemödanden.

Även om utskottet med hänvisning till att avvägningen av insatserna för närvarande är föremål för Kungl. Maj:ts prövning inte tar upp frågan om försöksstationen, har man ändå gått oss motionärer så långt till mötes, att man t. o. m. utvidgar kretsen av lämpliga områden, där praktiska insatser från svensk sida skulle kunna göras, genom att man pekar även på skogsbruket och fisket. Jag kan därför helt ansluta mig till utskottets förslag, och jag gör det så mycket hellre som man därmed också framhåller vikten av att nu ta väl vara på den ökade beredvilligheten inom vårt land att just på dessa områden göra en värdefull hjälpinsats.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Jag vill inte bestrida att de åtgärder, som här har föreslagits av motionärerna och av utskottet, kan vara av betydelse för utvecklingen och förbättringen av livsmedelsförsörjningen i många av de länder, där be-

folkningen för närvarande svälter och har det illa ställt. Men jag skulle bara vid detta tillfälle vilja understryka, att om vi skall hjälpa dessa länder på det sätt, som här är föreslaget, får detta i varje fall inte komma att stå i vägen för det som är det allra väsentligaste, nämligen investeringar för att åstadkomma bevattningsanläggningar.

I nästan alla de länder, där det finns en svältande befolkning, är bristen på livsmedel förorsakad av en alltför dålig vattenförsörjning. Genom att förbättra vattenförsörjningen t. ex. genom bevattningsanläggningar, som i många fall kan åstadkommas, kan man på sina håll öka avkastningen med 1 000 procent, medan man med de åtgärder som här är föreslagna kan åstadkomma förbättringar av långt mindre storleksordning.

Herr talman! Jag har bara velat fästa uppmärksamheten vid att det väsentliga problemet är att bidra till investeringar för att åstadkomma den verkliga förbättringen. De åtgärder som här är föreslagna av utskottet är naturligtvis också av värde som ett komplement till de stora och viktiga åtgärderna.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Jordbruksutskottet är inte främmande för vare sig herr Larssons eller herr Osvalds synpunkter. Vid utskottsbehandlingen har just de åtgärder, som det här erinras om, varit föremål för debatt, och vi har också i vårt utlåtande sagt att de insatser som skall göras skall ske under mottot »hjälp till självhjälp». Det kan då också bli fråga om de insatser, som herr Osvald berörde, nämligen bevattningsanordningarna, som är en mycket viktig faktor och som man också behandlat vid detta tillfälle. Men där sades det direkt ut, att man inte kunde räkna upp alla de olika vägar, som man skulle söka komma fram på för att nå det mål vi alla var så eniga om.

Sedan är det också fråga om att kunna ställa arbetskraft till förfogande. Såsom utskottet framhållit skulle en an-

Interpellation ang. sammansättningen av den svenska FN-delegationen

nan form av hjälp vara att man skickade i väg duktiga administratörer, som kunde ta hand just om denna verksamhet för att det inte bara skulle bli fråga precis om ren understödsverksamhet utan också om hjälp åt folken att lyfta sig själva och medverka till att förbättra förhållandena. Utskottet fann att man efter vidtagande av sådana biståndsåtgärder hade de största möjligheterna att nå de resultat, som man från så många håll är intresserad för. Såsom här också sagts, råder det inte på denna punkt några delade meningar mellan utskottet och motionärerna eller den senaste talaren. Jag vill bara med detta ha sagt att vi varit inne på samma linjer som här angivits.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av 1959 års internationella veteavtal, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 316, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar, m. m., såvitt avser Mjogaryd Mellangården 2ⁱ i Jönköpings län m. fl. fastigheter.

Anmäldes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 317, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av 1959 års internationella veteavtal.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 38 bifölles även av andra kammaren.

Interpellation ang. sammansättningen av den svenska FN-delegationen

Herr EWERLÖF (h) erhöll på beäran ordet och anförde:

Herr talman! Då det synes önskvärt att den diskussion om utrikespolitiska frågor, som kommer att äga rum i riksdagens andra kammare, samtidigt upptages i första kammaren, anhåller jag om kammarens tillstånd att till hans excellens utrikesministern få framställa följande fråga:

Vill hans excellens utrikesministern för kammaren redogöra för de synpunkter regeringen lägger på frågan om sammansättningen av den svenska FN-delegationen?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades en av herr *Damström* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 609, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående avlöningsbestämmelserna för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.05.

In fidem

K.-G. Lindelöw